

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
Katedra občanského práva

NABYTÍ OD NEOPRÁVNĚNÉHO

Diplomová práce

Aleš Hradil

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.

Datum dokončení práce: červen 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne.....

.....

Aleš Hradil

Poděkování

Děkuji vedoucímu své diplomové práce, prof. JUDr. Janu Dvořákovi, CSc., za odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracování této práce a v neposlední řadě za jeho vstřícný přístup. Dále děkuji své rodině za podporu po celou dobu studia.

Obsah:

Úvod.....	3
1. Obecné výklady, definice pojmů	7
1.1 Vlastnické právo	7
1.2 Nabytí vlastnického práva a povaha nabytí od neoprávněného.....	9
1.3 Dobrá víra a její ochrana.....	12
1.4 Zásada <i>nemo plus iuris</i>	14
1.5 Sřet ochrany vlastnictví a ochrany dobré víry	15
2. Historický exkurs	17
2.1 Římské právo	17
2.2 Velké kodifikace 19. století	18
2.2.1 Code Civil	19
2.2.2 Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch.....	20
2.2.3 Bürgerliches Gesetzbuch	22
2.3 Nabytí od neoprávněného v českém právu v období 1918 - 1989.....	24
2.3.1 Recepce rakouského práva.....	24
2.3.2 Návrh občanského zákoníku z roku 1937.....	24
2.3.3 Občanský zákoník z roku 1950.....	25
2.3.4 Občanský zákoník z roku 1964.....	26
3. Úprava účinná do 31. 12. 2013	29
3.1 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník	30
3.1.1 Nabytí od nepravého dědice	31
3.1.2 Další případy prolomení zásady <i>nemo plus iuris</i> v ObčZ 1964.....	32
3.2 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.....	33
3.2.1 Obchodní kupní smlouva	33
3.2.2 Další případy prolomení zásady <i>nemo plus iuris</i> v ObchZ.....	36
3.3 Nabytí nemovitosti od neoprávněného	38
3.4 Použitelnost ObčZ 1964 a ObchZ a navazující judikatury po 1. 1. 2014	43
4. Úprava účinná od 1. 1. 2014	44
4.1 Věci neevidované ve veřejném seznamu	45

4.1.1 Generální klauzule - § 1111 ObčZ.....	47
4.1.2 Privilegované způsoby nabytí od neoprávněného podle § 1109 ObčZ	54
4.1.3 Nabytí použitých movitých věcí od podnikatele podle § 1110 ObčZ	62
4.1.4 Zvláštní ochrana proti nepoctivosti a některá další omezení vztahující se k nabytí od neoprávněného	63
4.2 Věci evidované ve veřejném seznamu.....	65
4.2.1 Materiální publicita veřejných seznamů	66
4.2.2 Ochrana před nesprávnými zápisy	69
4.2.3 Přejícná ustanovení	73
4.3 Další případy nabytí od neoprávněného v občanském zákoníku.....	73
4.3.1 Nabytí stavby, jež není součástí pozemku	73
4.3.2 Vznik zástavního práva bez souhlasu vlastníka.....	74
4.4 Hodnocení právní úpravy nabytí od neoprávněného v občanském zákoníku	75
5. Komparace se zahraniční právní úpravou.....	77
5.1 Itálie	78
5.2 Portugalsko	79
5.3 Draft Common Frame of Reference	80
Závěr	82
Seznam zkratk	86
Seznam pramenů a použité literatury.....	87
Odborné monografie, komentáře a slovníky.....	87
Odborné články.....	90
Judikatura.....	93
Elektronické zdroje	95
Právní předpisy	97
Další zdroje	98
Abstrakt.....	99
Cizojazyčné resumé	101
Název práce v anglickém jazyce.....	103
Klíčová slova	103
Key words	103

Úvod

Ve své diplomové práci se zabývám problematikou nabytí vlastnického práva od neoprávněného, jakožto projevem prolomení tradiční občanskoprávní zásady *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet* (dále také jen jako „*nemo plus iuris*“), tedy zásady, že nikdo nemůže převést víc práv, než sám má.

Téma shledávám aktuálním a zajímavým hned z několika důvodů. Předně je tomu tak v důsledku nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále také jen jako „ObčZ“) k 1. 1. 2014, který je vlajkovou lodí rekodifikace českého soukromého práva a přináší diametrální změny v chápání a v úpravě tohoto institutu oproti právní úpravě dosavadní.

Právní úprava nabytí od neoprávněného před nabytím účinnosti ObčZ byla nedostačující a v důsledku dvojkolejnosti soukromého práva, resp. dichotomie mezi občanským a obchodním zákoníkem, i roztržštěná. Zatímco dosavadní občanský zákoník¹ (dále také jen jako „ObčZ 1964“) nabytí od neoprávněného, s výjimkami² nabytí od nepravého dědice, nabytí vlastnického práva při prodeji nevyzvednuté věci zhotovitelem, nabytí vlastnického práva při prodeji nevyzvednuté zásilky a v případě zastavení cizí movité věci³, nepřipouštěl, tak obchodní zákoník⁴ v rámci úpravy kupní smlouvy s důrazem na právní jistotu v obchodněprávních vztazích stanovil pro koupi věci režim opačný⁵.

Nový občanský zákoník dvojkolejnost⁶ občanskoprávních a obchodněprávních vztahů⁷ odstranil a upravuje nabytí od neoprávněného jednotně v § 1109 a násl. jak pro

¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník z 26. 2. 1964, ve znění pozdějších předpisů.

² Někdy bývá nepřesně uváděno, že dosavadní občanský zákoník upravoval pouze jednu výjimku, a to nabytí od nepravého dědice. Srovnej např. KINDL, Milan. Peripetie nabývání vlastnictví (od nevládníků). *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 1998, č. 5. s. 237.

³ Zde se však jedná o nabytí, resp. *in concreto* zřízení, práva zástavního, nikoli práva vlastnického.

⁴ Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník z 5. 11. 1991, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 313 ISBN 978-807-3574-680.

⁶ P. Tégl dokonce hovořil o tom, že pozitivní soukromé právo bylo v těchto otázkách značně schizofrenní. Srovnej jeho článek v *Právních rozhledech*: TÉGL, Petr. Některé teoretické problémy nabývání od neoprávněného. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 10, s. 343.

⁷ Doktrína hovoří o ObčZ jako o obecném (univerzálním) předpisu (kodexu) soukromého práva. Srovnej DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 118-119. ISBN 978-807-4783-265.

vztahy mezi podnikateli, tak pro vztahy mezi nepodnikateli a také v rámci úpravy materiální publicity veřejných seznamů⁸ v § 980 a § 984 a násl. ObčZ. Nový kodex posílil právní jistotu a ochranu dobrověrného nabyvatele od neoprávněného, a to včetně nabyvatele nemovitosti, zatímco dosavadní ObchZ upravoval nabytí od neoprávněného až na jednu dílčí výjimku pouze ve vztahu ke zboží, tedy movitým věcem⁹.

O aktuálnosti tématu svědčí i bohatá judikatura Ústavního a Nejvyššího soudu z poslední doby, zájem o problematiku v odborné časopisecké literatuře i ve sdělovacích prostředcích¹⁰ a v neposlední řadě na aktuálnost, a v jistém směru i nejasnost, tématu ukazuje i ten fakt, že problematika nabytí nemovitosti od neoprávněného, který byl zapsaný v katastru nemovitostí jako vlastník, byla řešena i v rámci soutěže Simulovaný soudní proces v občanském právu Czech Moot Court Competition 2011/2012¹¹, ve které jsme reprezentovali s kolegou V. Petrmichlem Právnickou fakultu UK v národním kole.

Práce se skládá z úvodu, 5 hlavních částí, které jsou dále členěny do podkapitol, a závěru.

V první kapitole práce vymezím základní pojmy jako vlastnické právo a dobrá víra a budu se zabývat povahou nabytí vlastnického práva od neoprávněného. Pozornost bude věnována též zásadě *nemo plus iuris* a střetu ochrany vlastnictví s ochranou dobré víry.

Druhá kapitola je historickým exkursem. Popisují vývoj předmětného právního institutu od práva římského přes velké soukromoprávní kodifikace z 19. století až po právní úpravu v českých zemích v letech 1918 až 1989.

V třetí kapitole se budu zabývat právní úpravou účinnou v České republice od roku 1989 do 2013, tedy od změny politického režimu a socioekonomických poměrů do

⁸ Veřejným seznamem se rozumí souhrnné označení pro veřejné evidence věcí, do kterých lze nahlížet, aniž je třeba překonávat formální překážky. Srovnej ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, s. 428. ISBN 978-80-7208-922-2.

⁹ P. Čech výslovnou úpravu nabytí nemovité věci od neoprávněného oprávněně označuje jako skutečnou revoluci. Srovnej ČECH, Petr. *Líc i rub koupě od nevladníka v novém občanském zákoníku. Právní rádce*. Praha: Economia a.s., 2012, č. 9, s. 14.

¹⁰ Srovnej např. pořad Studio 6 vysílaný v České televizi dne 13. 11. 2013. [online]. [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096902795-studio-6/213411010101113/>

¹¹ Informace o soutěži CMCC [online]. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.elsa.cz/home/archiv/czech-moot-court-competition/cmcc-2011-2012-z-obcanskeho-prava/>. Zadání případu [online]. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.elsa.cz/assets/Uploads/Kauza-CMCC-Obcan-na-net.pdf>.

rekodifikace. Považuji za důležité předeslat, že ačkoliv je v práci kladen důraz na úpravu účinnou po rekodifikaci českého soukromého práva, pokládám za potřebné věnovat v práci náležitou pozornost i úpravě účinné do konce roku 2013, a to v samostatné kapitole a nikoli jen v rámci kapitoly věnující se historickému vývoji daného institutu. Zaprvé z toho důvodu, že tato diplomová práce si neklade za cíl vytvořit pouhý návod komentářového typu pro aplikaci ObčZ. Jako autor práce se domnívám, že smysl práce má být hlubší a zastávám tezi, že kdo nezná dobře to, co bylo, nemůže nikdy správně chápat to, co je anebo dokonce vést diskurs *de lege ferenda*, tj. jak by to mělo být¹². A za druhé, a to především, je třeba věnovat pozornost i úpravě dle ObčZ 1964 a ObchZ z toho důvodu, že i po nabytí účinnosti ObčZ se převody vlastnického práva uskutečněné před 1. 1. 2014 budou posuzovat podle předchozí právní úpravy. Je však nepochybné, že s plynutím času a vydržecích dob bude aktuálnost této zvláštní kapitoly slábnout, až zeslábně na takovou míru, že by při případném dalším zpracování tématu po několika letech ztratila své výsadní postavení zvláštní kapitoly a měla by své místo již pouze v rámci historického exkursu. Lze souhlasit s E. Dobrovolnou v tom, že: „*Málokde je historický exkurz namísto tolik, jako u nabytí vlastnického práva k movité věci od neoprávněného, neboť z něj je právě možné zjistit, proč zde vůbec byla (a je) potřeba zákonného zakotvení tohoto institutu a jak se v průběhu doby vyvíjel. Nelze totiž vystačit s konstatováním, že na počátku byla římskoprávní zásada nemo plus iuris transferre potest, quam ipse habet a z důvodu jistoty obchodního styku byla v průběhu doby prolomena. To by byla příliš zkreslující představa.*“¹³

Obsahem čtvrté, stěžejní a nejrozsáhlejší, kapitoly je úprava v ObčZ. Podrobuji v ní zkoumání a následnému kritickému hodnocení jednotlivá ustanovení ObčZ, jakož i nově vznikající komentářovou literaturu.

V páté kapitole provedu stručné srovnání se zahraniční právní úpravou. Vybrány byly země s odlišnými přístupy k právnímu řešení problematiky. Představen bude i evropský Návrh společného referenčního rámce (dále také jen jako „DCFR“).

¹² Srovnej rčení *Quisquis abscidit radicem, frustra fruges quaeritat* - Kdo odřízne kořeny, marně hledá plody.

¹³ DOBROVOLNÁ, Eva. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve srovnání s rakouským právem. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 10, s. 348.

Diplomová práce je analytickou a popisnou studií a při jejím řešení budu vycházet především ze studia dostupné odborné literatury, judikatury, právních předpisů, důvodových zpráv a odborných časopiseckých článků. V práci využívám metodu deskriptivně-analytickou doplněnou též o deskripci a hodnocení judikatury a komparaci s jinými právními řády. Závěr práce je syntézou předchozích dílčích závěrů a získaných poznatků.

V práci se držím terminologie, kterou zvolil zákonodárce v ObčZ, když upustil od v české právní teorii i praxi zažitého pojmu „nabytí od nevlastníka“. Tento pojem je v důvodové zprávě označen jako nepřesný, protože např. komisionář může vlastnické právo k věci oprávněně převést druhé straně vlastním jménem, i když není vlastníkem¹⁴.

Z důvodu rozsahu práce se budu věnovat, není-li dále uvedeno jinak, především úpravě nabývání věcí movitých. Výjimkou bude především výklad o judikatorním vývoji a podnětných, avšak odlišných postojích českých vrcholných soudních instancí k možnosti nabytí nemovitost od neoprávněného za účinnosti ObčZ 1964 a ObchZ a dále pak stručné představení materiální publicity veřejných seznamů v ObčZ.

Rukopis práce byl uzavřen ke dni 10. 6. 2014.

¹⁴ Důvodová zpráva k § 1109 ObčZ. [online]. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

1. Obecné výklady, definice pojmů

1.1 Vlastnické právo

Pojem vlastnické právo je obtížné definovat.¹⁵ P. Havlan dokonce hovoří o tom, že vlastnictví je a patrně i zůstane spíše jakousi mlhavou množinou (fuzzy set)¹⁶ a definici vlastnického práva se záměrně vyhýbá i ObčZ.¹⁷

Učebnice z pražské právnické fakulty vymezuje právo vlastnické jako **právo ovládat věc, tj. zejména ji držet, užívat a požívat, nakládat s ní, a to svou mocí, tzn. mocí nezávislou na současné existenci moci kohokoli jiného k téže věci**¹⁸. Toto vymezení tak překonává jednak teorii neomezenosti vlastnického práva, když poukazuje na to, že neomezenost není definičním znakem vlastnického práva a zadruhé upřesňuje teorii právního panství, když za charakteristický rys nepokládá absolutnost právního panství, ale právě nezávislost na právním panství někoho jiného.

Obtížnost definice vlastnického práva často vede k rezignaci na tuto snahu a k analytickému popisu podstaty vlastnického práva dle jeho obsahu – dle dílčích oprávnění vlastníkových. Hovoří se o tzv. vlastnické triádě, vyjadřované pomocí latinských formulí *ius possidendi* (právo věc držet) *ius utendi et fruendi* (právo užívání a požívání) *ius abutendi* (právo věc zničit).

Pro fungování moderní společnosti a tržního hospodářství nabývá významu *ius disponendi* – právo s věcí volně nakládat¹⁹. Právo s věcí disponovat, tedy právo i k uskutečnění převodu vlastnického práva je pro téma této práce nejdůležitějším dílčím oprávněním vlastníkovým a bude to často právě **přítomnost nebo absence ius**

¹⁵ „Každý obecný pojem (definice) v občanském právu je nebezpečný, neboť jen zřídka se stává, že by nemohl být vyvrácen.“ Cit dle. SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 382. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

¹⁶ HAVLAN, Petr. *Veřejné vlastnictví v právu a společnosti*. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 10. ISBN 978-80-7179-617-6.

¹⁷ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, s. 439. ISBN 978-80-7208-922-2.

¹⁸ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 284. ISBN 978-807-3574-680.

¹⁹ Srovnej ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 299. ISBN 978-807-3574-680.

***disponendi* jako kritérium, zda se nabývá od neoprávněného či oprávněného subjektu.**

Dosavadní ObčZ 1964 se o demonstrativní (avšak taxativně se tvářící) výčet dílčích oprávnění vlastníka pokusil v § 123 ObčZ 1964, kde upravoval oprávnění vlastníka v mezích zákona předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užitky a nakládat s ním. ObčZ dikci ObčZ 1964 nepřejal a ve svém § 1012 lakonicky uvádí, že vlastníka má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit.

Teorie²⁰ často nerozlišuje termíny vlastnické právo a vlastnictví a používá tyto pojmy synonymicky *a promiscue*. Podobně tak činil zákonodárce v ObčZ 1964 a v Listině základních práv a svobod (dále také jen jako „LZPS“)²¹, rekodifikace soukromého práva ale mezi pojmy rozlišuje a pod pojmem *vlastnické právo* chápe subjektivní právo vlastníka k předmětu tohoto práva, když tento předmět (souhrn majetkových kusů²², k nimž určitá osoba vlastnické právo má) označuje jako *vlastnictví*. J. Krčmář vymezoval vlastnictví v objektivním smyslu jako právní příslušnost věci k osobě²³. ObčZ tedy již tyto dva pojmy nesměšuje a nezaměňuje²⁴, podobně jako tyto pojmy rozlišuje i zákonodárce rakouský, avšak jak uvádějí V. Knapp s M. Knappovou, jedná se tam spíše o věc stylistiky a snazšího vyjadřování²⁵.

²⁰ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 279. ISBN 978-807-3574-680.

²¹ Předpis č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky.

²² § 1011 ObčZ: „Vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, je jeho vlastnictvím.“

²³ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. II. Práva věcná*. 3. dopl. Vyd. Praha : nákladem Knihovny Sborníku věd právních a státních, 1946, s. 95.

²⁴ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012. s. 439. ISBN 978-80-7208-922-2.

²⁵ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 279. ISBN 978-807-3574-680.

1.2 Nabytí vlastnického práva a povaha nabytí od neoprávněného

Nabytím vlastnického práva rozumíme situace, kdy **se vlastníkem stává osoba, která předtím subjektem vlastnického práva nebyla**, jelikož jím byl buď někdo jiný, nebo jím nebyl nikdo²⁶.

Tradičně se rozlišuje nabytí odvozené (derivativní) a původní (originární). U derivativního způsobu nabytí vlastnického práva se traktuje, že se vychází z představy, že pro nabyvatele, který nabývá vlastnické právo, má význam vlastnické právo jeho předchůdce, tedy dosavadního vlastníka či převodce²⁷. Zato u originárního nabytí dochází ke vzniku vlastnického práva jen na základě právní skutečnosti, se kterou právní řád nabytí vlastnického práva spojuje, a nabyvatel tedy svoje vlastnické právo nabývá samostatně bez zřetele k právům jiné osoby.²⁸ Nabyvatel tak své právo „neopírá“ o právo předchůdcovo.

Nebylo by vhodné, a vzhledem k rozsahu diplomové práce ani dost dobře možné, se na tomto místě podrobně zabývat jednotlivými způsoby nabytí vlastnického práva, avšak pro účely této práce je kruciólní zodpovědět otázku, zda je nabytí od neoprávněného nabytím originárním či derivativním.

Než však nastíním, jak se k tomuto problému staví současná věda a praxe, považuji za důležité zdůraznit, že se nejedná o otázku čistě akademického významu. Naopak, rozřešení této otázky má značné praktické dopady. Zatímco u originárního nabytí vlastnického práva totiž, jak bylo nastíněno výše, vlastnické právo předchůdce zaniká (nejedná-li se o nabytí vlastnictví k předmětu, který ještě vlastníka neměl, když typickým příkladem takového originárního nabytí je vytvoření nové věci) a nezávisle vzniká právo vlastníka nového, tak u nabývání odvozeného nový vlastník vstupuje do právního postavení svého předchůdce a nabývá vlastnické právo ve stejném objemu (se

²⁶ FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 193 ISBN 978-80-7380-228-8.

²⁷ KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. Vyd. 2., dopl. i přeprac., v Nakl. C. H. Beck vyd. 1. Praha: Beck, 1995, s. 170. ISBN 978-807-1790-310.

²⁸ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008*. 1. svazek. Praha: Linde, 2008, s. 575. ISBN 978-80-7201-687-7.

stejným obsahem), v jakém svědčilo vlastníkovu právnímu předchůdci²⁹, hovoříme o tzv. sukcesi. S originárním způsobem nabytí je tedy spojen zánik všech práv třetích osob vztahujících se k věci. Derivatívni vlastnictví naopak sebou přináší nabytí vlastnictví včetně jeho právních vad, což je dalším z projevů zásady *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*. Jak píše O. Sommer: „*S tím souvisí, že věc přechází na nového vlastníka s týmiž právy a ztížena týmiž břemeny, jak byla u předchůdce. Ani bona fides nabyvatelova na tom nic nemění.*“³⁰

Jak je to tedy s povahou nabytí od neoprávněného? Česká právní teorie a věda zpravidla (a to v souvislosti s nabytím od nepravého dědice) pouze konstatuje, že nabytí od nevlastníka je nabytím originárním.³¹ Opačný názor zastává L. Muzikář³², když v komentáři k ObčZ 1964 uvádí: „*nabytí podle § 486 je spíše [sic!] nabytím odvozeným (derivativním).*“ Dle jeho názoru tomuto výkladu nasvědčovala textace § 486 ObčZ 1964: „*nabyl od nepravého dědice*“, když výslovně uvádí, že jde-li od nabytí „od někoho“, nemůže jít o nabytí originární. Tento formalistický gramatický výklad a na něj navazující stručný a v českém právním prostředí ojedinělý závěr nepovažuji za správný. Jelikož L. Muzikář nepředkládá v podstatě žádné teoreticko-právní argumenty (na rozdíl od části zahraniční doktríny, srov. níže), považuji za nutné jeho závěr odmítnout.

Dle mého názoru se přesněji než L. Muzikář k problematice vyjádřil slovenský civilista Š. Luby: „*Preto toto nadobudnutie nemožno pokladať ani za derivátne, lebo nadobudnuté vlastníctvo sa neodvozuje ani od vlastníctva prechodcu ani od vlastníctva scudziteľa. Tým tento prípad nadobudnutia eo ipso vypadá z okruhu derivatívnych nadobudnutí a zaraďuje sa do kategórie originárnych spôsobov nadobudnutia vlastníctva.*“³³ Š. Luby přesně pojmenovává i důvod, proč by někteří autoři mohli považovat nabytí od neoprávněného za derivativní, když hovoří o „masce“ derivativního nabytí: „*Aj keď je toto nadobudnutie originárne, má masku derivátneho*

²⁹ Tamtéž.

³⁰ SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského: II. díl*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 216. ISBN 978-807-7357-5.

³¹ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 5., jubilejní aktualiz. vyd.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 279. ISBN 978-807-3574-680.

³² MUZIKÁŘ, Ladislav in ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. 1. svazek*. Praha: Linde, 2008, s. 1380. ISBN 978-80-7201-687-7.

³³ LUBY, Štefan. *Nadobudnutie vlastníctva od nevlastníka*. In LUBY, Štefan. *Výber z diela a myšlienok*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 1998, s. 449. ISBN 80-887-1531-8.

*nadobudnutia, lebo aj keď sa pri ňom nepredpokladá danosť vlastníctva prevodcu, žiada sa naň prevod sledujúci právny úkon, tradícia (pokiaľ je potrebná).*³⁴

K podobným závěrům jako Š. Luby dospěli dříve i nestoři českého soukromého práva K. Randa³⁵ a E. Tilsch³⁶. V učebnicích obou těchto autorů však chybí – podobně jako v současné pražské učebnici – bližší argumentace a originárnost nabytí je tak pouze konstatována. Argumentačně podložený je tento závěr o povaze nabytí od neoprávněného v komentáři od F. Roučka a J. Sedláčka: *„Za určitých podmínek [...] jest dáno privilegium, že převodem se nabývá vlastnictví, i když převodce nebyl vlastníkem věci, o kterou jde (tedy jest dána výjimka ze zásady ‚nemo plus iuris‘). Tudiž privilegium dané § 367 spočívá v tom, že se nepožaduje ‚dominium auctoris‘. To znamená, že za určitých podmínek se nabývá vlastnictví převodem i nevlastníkovým. Správně nutno říci, že pak – důsledkem řečeného privilegia – nejde tu o převod (třebas jde o odevzdání), nýbrž jde o vznik vlastnictví u nabyvatele, ač vlastnictví nebylo u převodce, jinými slovy jde o nabytí originární, nikoli derivativní. To vysvětluje z toho, že **chybí oba podstatné znaky nabývání derivativního**: nový vlastník nenabývá vlastnictví proto, že je před ním měl někdo jiný, a jeho vlastnické právo jest nezávislé na vlastnickém právu předchůdcově.*³⁷

Lze tedy uzavřít, že v českém právním prostředí je nabytí od neoprávněného považováno za nabytí originární³⁸ a to se všemi jeho konsekvencemi, které jsou popsány výše.

Zahraniční doktrína ovšem tak jednotná jako ta česká, resp. československá, není. Polskou naukou a jejím přístupem se zabývá ve svém článku P. Tégl³⁹. Pouze ve

³⁴ Tamtéž.

³⁵ „Výjimkou nevádí však nedostatek vlastnictví předchůdce (dominii auctoris) nabytí vlastnictví. Jen v tom vězí úchylnka z pravidla, – a tu vyznati dlužno, že se setkáváme se způsobem nabývacím, který jen na oko jest derivativním (succesí), v skutku původním.“ Srovnej RANDA, Antonín. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Editor Jiří Spáčil. Praha: ASPI, 2008, s. 183-184. ISBN 978-807-3573-898.

³⁶ TILSCH, Emanuel. *Občanské právo: část všeobecná*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 91. ISBN 978-80-7357-897-8.

³⁷ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému*, díl II, § 285-530, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o. 1998. s. 319.

³⁸ Důvodová zpráva k ObčZ stanoví výslovně, avšak bez hlubšího rozboru problematiky: „Ustanovení o nabytí vlastnického práva od neoprávněného se zařazují do zvláštního pododdílu, protože nejde o derivativní, odvozené nabytí (převod), nýbrž o nabytí původní, originární. Nabyvatel totiž nabývá vlastnické právo od osoby, která není oprávněna vlastnické právo převést, byť se tak děje způsobem, který jinak běžně k převodu věci do vlastnictví slouží.“

stručnosti shrnuji, že k opačnému závěru – než nauka naše – část polské nauky dospěla na základě inspirace německou legitimační teorií (*Legitimationstheorie*)⁴⁰, která je vystavěna na zákonné legitimaci neoprávněného k výkonu cizího práva, tedy i k převodu práva vlastnického práva na třetí osoby.⁴¹

1.3 Dobrá víra a její ochrana

Ochrana dobré víry je považována za princip soukromého práva⁴² a princip ochrany dobré víry je hodnotou, o níž existuje v Evropě zásadní konsensus⁴³.

Dobrá víra, *bona fides*, je v české doktríně i v judikatuře⁴⁴ tradičně chápána jako psychická kategorie, tedy jako vnitřní přesvědčení, vnitřní stav mysli, který nemůže být *per se* předmětem dokazování⁴⁵. Dobrá víra je tak jako kategorie duševní svojí podstatou blízká kategorii omylu.

V Hendrychově právnickém slovníku je dobrá víra vymezena nepřímou, a to opisem, když podle V. Korecké, autorky hesla „dobrá víra“, v dobré víře není ten, kdo věděl (rozpoznal), nebo se zřetelem k okolnostem případu vědět měl, jaký je právní

³⁹ TĚGL, Petr. Některé teoretické problémy nabývání od neoprávněného. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 10. s. 343-352.

⁴⁰ Srov. WESTERMANN, Harm P., Dieter EICKMANN a Karl H. GURSKY. *Sachenrecht: Ein Lehrbuch*. 8., neu bearbeitete Auflage. Heidelberg, Neckar: Müller, C F in Hüthig Jehle Rehm, 2010. s. 413. ISBN 38-114-7810-9.

⁴¹ P. Těgl ve svém článku, srov. pozn. pod čarou č. 39, uvádí: „Uvedená teorie – zjednodušeně řečeno – vychází z myšlenky, podle níž v jistých případech (tam, kde to právní předpis stanoví), je určitá osoba legitimována k nějakému chování; in concreto k převodu vlastnického práva na jiného, byť sama vlastníkem předmětu převodu není. [...] Soudí se, že nabyvatel v dobré víře nezískává nové vlastnické právo, nýbrž vlastnické právo dosavadního vlastníka (které se na něj převádí).“

⁴² Srovnej Principy evropského smluvního práva a jejich čl. 1:201. [online]. [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/PECL%20engelsk/engelsk_partI_og_II.htm.

⁴³ TĚGL, Petr. K úpravě dobré víry v návrhu nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2011, č. 1-2, s. 36.

⁴⁴ Srovnej rozsudek NS ze dne 23. 2. 1999, sp. zn. 21 Cdo 1465/98. Dále srovnej např. Nejvyšší soud České socialistické republiky sp. zn. Cpj 51/84, (R 45/1986 civ.).

⁴⁵ I. Telec ve svém článku uvádí: *Sám vnitřní duševní stav dobromyslnosti bývá dokazován právě prostřednictvím vnějších okolností. Jinak to ani není možné. Mezi okolnosti dobrověrnosti proto můžeme řadit, vedle zákonem nezakázaného chování dobrověrného, takové okolnosti, které lze objektivizovat, přičemž z nich lze usuzovat o stavu dobromyslnosti, který takto lze dokázat.* Srovnej TELEC, Ivo. Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka a veřejný pořádek. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2011, č. 1, s. 2.

stav⁴⁶. Naopak J. Hurdík lakonicky uvádí, že se jedná o „*zásadně nezaviněnou nevědomost o právních nedostacích určitého právního stavu.*“⁴⁷ Obě tato, na první pohled možná odlišná, vymezení dobré víry ve vzájemné shodě hovoří o dvou prvcích dobré víry: o prvku subjektivním, o nevědomosti, a zároveň o prvku objektivním, o nevědomosti nezaviněné, resp. o omluvitelnosti této nevědomosti.

Český zákonodárce, ačkoliv s tímto pojmem tradičně pracuje, dobrou víru nedefinuje. ObčZ však v rámci úpravy základních zásad soukromého práva v § 7 výslovně uvádí: „*Má se za to*⁴⁸, *že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře.*“ Toto ustanovení není čistě proklamativní, ale má nedozírné důsledky pro občanské právo hmotné i procesní, protože kdo popírá dobrou víru, musí unést břemeno důkazní⁴⁹, protože dobrá víra se presumuje⁵⁰. Zákonně vyjádření této zásady považují za krok správným směrem⁵¹ a za přihlášení se k Principům evropského smluvního práva⁵², což není explicitně zmíněno ani v důvodové zprávě, kde se však můžeme dočíst, že ustanovení je ve shodě se všemi právními řády evropské kontinentální tradice⁵³. Za krok správným směrem považují výslovnou formulaci této zásady, resp. domněnky, také proto, že české nejvyšší soudy byly za účinnosti ObčZ 1964 v této otázce nejednotné⁵⁴ a zejména **Nejvyšší soud, na rozdíl od soudu ústavního⁵⁵, judikoval, že dobrá víra má právní význam jen tehdy, stanoví-li to zákon⁵⁶** a že důkazní břemeno stíhá toho,

⁴⁶ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právnícký slovník*. 3. podstatně rozš. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009, s. 151. ISBN 978-80-7400-059-1.

⁴⁷ HURDÍK, Jan. *Zásady soukromého práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 123. ISBN 80-210-2001-6.

⁴⁸ Jedná se o vyvratitelnou právní domněnku připouštějící důkaz opaku. Blíže viz ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012. s. 53. ISBN 978-80-7208-922-2.

⁴⁹ Pravidlo o presumpci dobré víry však nelze chápat absolutně, viz MELZER, Filip a Petr TĚGL, a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, s. 133. ISBN 978-808-7576-731.

⁵⁰ Z tohoto obecného pravidla ObčZ stanoví výjimky, srov. § 1111. Výklad k § 1111 viz dále.

⁵¹ Opačný názor na správnost zastávají např. I. Pelikánová a R. Pelikán *in* ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 41. ISBN 978-807-4783-692.

⁵² Čl. 1:201. Srov. pozn. pod čarou č. 42.

⁵³ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012. s. 67. ISBN 978-80-7208-922-2.

⁵⁴ Podobně též MELZER, Filip a Petr TĚGL, a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, s. 130. ISBN 978-808-7576-731.

⁵⁵ Nález ÚS ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06: „*Dobrá víra vystupuje jako korektiv obecně platný pro občanské právo*“.

⁵⁶ Srovnej stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia NS ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 201/2005.

komu je dobrá víra ku prospěchu⁵⁷. Ustanovení § 7 ObčZ, ve spojení s ustanovením § 13 ObčZ⁵⁸, by tedy mělo přispět ke sjednocení judikatury soudů v této otázce.

1.4 Zásada *nemo plus iuris*

Jak již bylo naznačeno v úvodu, zásada⁵⁹ *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*, tedy, že nikdo nemůže převést víc práv, než sám má, je tradiční občanskoprávní zásada, a to zásada, která, jak uvádí J. Dvořák s J. Švestkou, **vystupuje výrazně do popředí jen v některých zvláštních částech občanského práva a občanského zákoníku, a to konkrétně v oblasti věcných subjektivních občanských práv.**⁶⁰

Tato zásada byla vlastní již právu římskému a za autora této dnes již obecně chápané maximy se tradičně považuje Domitius Ulpianus⁶¹, který jí zformuloval původně pouze v souvislosti se specifickým problémem římského dědického práva, a to s převodem pozůstalosti jako celku dědicem na další osobu⁶², a až později se tato zásada transformovala do jednoho ze zcela základních pravidel římského práva.^{63, 64}

Jinými slovy s podobným obsahem tuto zásadu vyjádřil také Sextus Pomponius: „*To, co je naše, nelze bez našeho jednání převést na jiného.*“⁶⁵

⁵⁷ Srovnej rozsudek NS ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 31 Cdo 3177/2005.

⁵⁸ § 13 ObčZ: „*Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.*“

⁵⁹ Pojmy „zásada“ a „princip“ používám *promiscue*. K mírným rozdílům mezi těmito pojmy srovnej PETR, Bohuslav. Zásada „*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*“ a problematika nabývání od nevlastníka. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2012, č. 20, s. 695.

⁶⁰ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 47. ISBN 978-807-4783-265.

⁶¹ D 50, 17, 54.

⁶² SKŘEJPEK, Michal. Maxima: *Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse haberet*. *Soudce*. 2008, roč. 10, č. 11, s. 39.

⁶³ Tamtéž, s. 40.

⁶⁴ Vedle zásady *nemo plus iuris* byla postupem času uplatňována právní zásada *mobilia non habent sequelam* (movité věci nemají pořadí, nelze je stíhat), k této zásadě v podrobnostech srovnej ELIÁŠ, Karel. *Mobilia non habent sequelam* (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 61.

⁶⁵ D 50, 17, 11. Cit. dle: SKŘEJPEK, Michal. Maxima: *Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse haberet*. *Soudce*. 2008, roč. 10, č. 11, s. 39.

Jak uvádí ve svém časopiseckém článku B. Petr⁶⁶, tato zásada je doplňkem zásady *caveat emptor*, čili „pozor si má dát ten, kdo kupuje“ ve smyslu odpovědnosti nabyvatele za vady věci, včetně vad právních, s výjimkou vad, které prodávající ve zlé víře zatajil.

M. Skřejpek uvádí⁶⁷, že dalším podstatným aspektem zásady *nemo plus iuris* je, že je-li předmět převodu zatížen vadou, tak na nabyvatele přechází včetně tohoto břemene. Jelikož se v případě nabytí od neoprávněného, dle převažujícího názoru doktríny, potvrzeného i v důvodové zprávě k ObčZ, jedná o nabytí originární⁶⁸ (jde tedy o způsob nabytí odlišný od převodu), tak má-li nabyvatel od neoprávněného přejímat také závady vážnoucí na věci, musí to zákonodárce stanovit výslovně, jako to učinil český zákonodárce v § 1107 ObčZ ve spojení s § 1108 ObčZ.

1.5 Střet ochrany vlastnictví a ochrany dobré víry

Při převodu práva (typicky vlastnického) k předmětu převodu osobou, která není oprávněna toto právo převést, dochází ke střetu vlastnického práva⁶⁹ původního vlastníka s principem ochrany dobré víry nabyvatele. Prototypem řešení preferujícím ochranu vlastnictví původního vlastníka je zásada *nemo plus iuris* ve své krajní poloze s přísným záporným stanoviskem k možnosti nabytí od neoprávněného, tak jak to činil až na nepočtené výjimky ObčZ 1964. Naopak řešením ve prospěch dobrověrného nabyvatele je úplné prolomení této zásady.

Je zjevné, že absolutní ochrana jedné nebo druhé z výše pospaných mezních situací vede k absurdním závěrům. Zatímco v prvním případě by předpokládaným následkem bylo ochromení tržního hospodářství založeného na směně zboží či minimálně neúměrné zvýšení transakčních nákladů a narušení právní jistoty, tak v případě druhém by šlo o v právním státě nepřijatelný zásah do základního práva vlastnit majetek.

⁶⁶ PETR, Bohuslav. Zásada „*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*“ a problematika nabývání od nevlastníka. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2012, č. 20, s. 695.

⁶⁷ SKŘEJPEK, Michal. Maxima: *Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse haberet*. *Soudce*. 2008, roč. 10, č. 11, s. 40.

⁶⁸ Srovnej výše kapitolu „1.2 Nabytí vlastnického práva a povaha nabytí od neoprávněného.“

⁶⁹ Právo vlastnit majetek je jedním ze základních lidských práv. Srov. Čl. 11 odst. 1 LZPS

Nastíněný střet je nutno řešit v souladu s principem proporcionality a je úkolem zákonodárce, aby v rámci hledání kompromisního a spravedlivého řešení precizně zformuloval rozumná a jasná pravidla, za nichž je od neoprávněného možné nabýt vlastnické právo.

Nezastupitelnou úlohu při řešení této problematiky mají též soudy⁷⁰ (tato teze platila tím spíše za účinnosti ObčZ 1964 a ObchZ, kdy úprava nabývání od neoprávněného byla nevyhovující, stručná a dichotomická), což potvrzují i judikatorní závěry Ústavního soudu, který výslovně uvedl⁷¹: „*Jelikož princip ochrany dobré víry nového nabyvatele působí proti principu ochrany vlastnického práva původního vlastníka, je nutno najít praktickou konkordanci mezi oběma protikladně působícími principy tak, aby zůstalo zachováno maximum z obou, a není-li to možné, pak tak, aby výsledek byl slučitelný s obecnou představou spravedlnosti.*“

Při nabývání věcí (typicky nemovitostí) zapsaných ve veřejném seznamu nabývá na důležitosti dále zásada materiální publicity⁷² neboli důvěry a víry ve správnost zápisu.⁷³

⁷⁰ Judikatorní závěry českých soudů budou podrobněji popsány v rámci kapitoly 3 a zejména v její podkapitole 3.3.

⁷¹ Nález ÚS ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. II. ÚS 165/11.

⁷² Srovnej § 980 odst. 2 ObčZ: „*Je-li právo k věci zapsáno do veřejného seznamu, má se za to, že bylo zapsáno v souladu se skutečným právním stavem. Bylo-li právo k věci z veřejného seznamu vymazáno, má se za to, že neexistuje,*“ a § 8 odst. 1 ZVR: „*Proti osobě, která právně jedná důvěřujíc údaji zapsanému do veřejného rejstříku, nemá ten, jehož se zápis týká, právo namítnout, že zápis neodpovídá skutečnosti.*“

⁷³ K principu materiální publicity srovnej výklad v kapitole 4.2.

2. Historický exkurs

2.1 Římské právo

Jak již bylo uvedeno výše, zásada, že nikdo nemůže převést více práv, než sám má, byla jednou ze základních právních zásad, na kterých stál římský právní systém. Bylo tedy preferováno chránit vlastnické právo původního vlastníka, před ochranou dobré víry nabyvatele a třetích osob. K. Eliáš uvádí, že tento silný důraz na ochranu vlastníka měl v kontextu společenského a hospodářského uspořádání římského státu logické zdůvodnění.⁷⁴

Ačkoliv je římské právo obvykle představováno jako vzor negativního přístupu stojícím na striktním záporném stanovisku⁷⁵ ohledně možnosti nabytí od neoprávněného, tak je nutné zdůraznit, že původní vlastník nebyl absolutně chráněn ani v právu římském. Jako výjimky prolamující zásadu *nemo plus iuris* už v právu římském se uvádí nabytí vlastnictví v případě, kdy zcizitel porušil obligační zákaz zcizit, koupě předmětu ruční zástavy od zástavního věřitele, který prodejem realizoval své zástavní právo, a dále koupě od císařské pokladny.

Koupi předmětu ruční zástavy – *pignu* – od zástavního věřitele se věnuje ve své práci M. Skřejpek⁷⁶, který připomíná též Florentinovu zásadu stanovící, že u ruční zástavy na věřitele přechází pouze držba, zatímco vlastnictví zůstává dlužníkovi.⁷⁷ Zástavní věřitel tedy sám nenabýval vlastnické právo k věci, avšak převáděl-li za účelem realizace zástavního práva svojí držbu - *possessio*, činil tak s právními důsledky převodu práva vlastnického.

V popisu výjimek z principu *nemo plus iuris* v římském právu v podrobnostech odkazují na práci I. Ládra⁷⁸, který považuje za jedinou skutečnou výjimku ze zásady

⁷⁴ ELIÁŠ, Karel. *Mobilia non habent sequelam* (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 61.

⁷⁵ KOTÁSEK, Josef. K nabytí od nevlastníka. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2005, č. 2, s. 133.

⁷⁶ SKŘEJPEK, Michal. *Maxima: Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse haberet*. *Soudce*. 2008, roč. 10, č. 11, s. 39n.

⁷⁷ *Pignus manente proprietate debitoris solam possessionem transfert ad creditorem*. D. 13, 17, 35, 1.

⁷⁸ LÁDR, Ivan. *Nabytí od nevlastníka v historických souvislostech*. Olomouc, 2013. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta. [online]. [cit. 2014-05-29]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/zj6dbf/00180388-360702117.pdf>. Diplomová práce (Mgr.).

nemo plus iuris v římském právu pouze koupi od císařské pokladny⁷⁹. Římské právo usměrňovalo soukromoprávní styk institutem vydržení a nikoliv institutem nabytí od neoprávněného.⁸⁰

Naopak v právu germánském, které bylo právu římskému právu časově i místně blízké, byl střet těchto principů řešen diferencovaně a s větším akcentem na ochranu dobré víry a nabytých práv.⁸¹ Zatímco u pozbytí věci nedobrovolného charakteru bylo zachováno přísné stanovisko římskoprávní, tak u věcí dobrovolně pozbytých, které byly zpronevěřeny a dále prodány, se v duchu pořekadla „*Wo du deinen Glauben gelassen hast, da sollst du ihn suchen*“ (víru hledej tam, kde jsi ji nechal)⁸² nejprve nabyvateli poskytovala ochrana před vindikační žalobou původního vlastníka a teprve později mu bylo přiznáno i vlastnické právo. V souvislosti s rozvojem obchodu začalo být chráněno i nabytí věcí pozbytých nedobrovolně – věcí ztracených či kradených – byly-li koupeny v dražbě nebo na veřejném trhu.⁸³

2.2 Velké kodifikace 19. století

Jak je patrné z předcházejícího výkladu, na zásadě *nemo plus iuris* dogmaticky netrvalo ani právo římské a právní vývoj jiných právních řádů tento trend – připuštění možnosti nabytí od neoprávněného - potvrdil. Aprobace nabytí vlastnického práva od neoprávněného v některých privilegovaných případech byla nezbytná pro rozvoj tržního hospodářství a ochranu právní jistoty účastníků obchodu. Toto je patrné i z toho, že první vlašťovky prolamování a výjimky z římskoprávní zásady se často týkaly právě ochrany nabyvatelů na veřejném trhu a nabyvatelů ve veřejné dražbě.

Jako příklad potvrzující tezi o převládnutí trendu aprobace nabytí od neoprávněného za určitých zákonem stanovených podmínek může posloužit francouzská zásada *en matière de meubles la possession vaut titre propriété* (u movitých

⁷⁹ Podobně též DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 363. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ KOTÁSEK, Josef. K nabytí od nevlastníka. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2005, č. 2, s. 133.

⁸² *Sachsenspiegel*, 2. kniha, Landrecht čl. 38, § 1, cit. dle KOTÁSEK, Josef. K nabytí od nevlastníka. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2005, č. 2, s. 133.

⁸³ KOTÁSEK, Josef. K nabytí od nevlastníka. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2005, č. 2, s. 133.

věcí zakládá držba vlastnický titul), která byla francouzskému právnímu prostředí vlastní již před přijetím Code Civil, a pařížský parlament podle ní rozhodoval už v 15. století.⁸⁴

2.2.1 Code Civil

Code civil des Français^{85, 86} (dále také jen jako „Code Civil“), v doslovném českém překladu Občanský zákoník Francouzů, byl slavnostně vyhlášen 20. března 1804 a je založen na ideách přirozeného práva⁸⁷ a moderních právních principech deklarovaných Velkou francouzskou revolucí⁸⁸. Zřetelná je inspirace římským právem, včetně uspořádání kodexu, jež vychází z členění justiniánského a z Gaiových institucí.

Ustanovení relevantní pro tuto práci se nachází v knize (resp. části) III. nazvané O různých způsobech nabývání vlastnictví (*Des différentes manières dont on acquiert la propriété*). Část se skládá z 20 titulů rozdělených na články 711 až 2281.

Code Civil upravil nabytí od neoprávněného v čl. 2279 a čl. 2280. Úprava vychází z výše uvedené francouzské právní zásady *en matière de meubles la possession vaut titre propriété*. Code Civil chránil toho, kdo v dobré víře získal držbu k věci tím, že mu přiznal vlastnické právo k věci. U věcí ztracených či ukradených měl původní vlastník možnost věc ve lhůtě tří let vindikovat. U taxativně vypočtených privilegovaných způsobů nabytí docházelo k „plnému nabytí od neoprávněného“ (tedy k nabytí s vyloučením vindikace původním vlastníkem) i u věcí ztracených a

⁸⁴ ELIÁŠ, Karel. *Mobilia non habent sequelam* (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 62.

⁸⁵ Zákoník svůj název několikrát změnil. V letech 1807 až 1816 a 1852 až 1870 byl označován jako Code Napoléon. Blíže viz CÍSAŘ, Jaromír in SELTENREICH, Radim a kol. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. upr. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 330. ISBN 978-808-7212-547.

⁸⁶ Není-li dále uvedeno jinak, při výkladu o Code Civil vycházím z anglické verze kodexu [online]. [cit. 2014-02-17].

Dostupné z: http://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1950/13681/version/3/file/Code_22.pdf

⁸⁷ V. Urfus uvádí, že Code Civil je dílem epochální významu a klasickým výrazem idejí, které přineslo přirozenoprávní myšlení. Srov. URFUS, Valentin. *Historické základy novodobého práva soukromého: římskoprávní dědictví a soukromé právo kontinentální Evropy*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 108. ISBN 80-717-9504-6.

⁸⁸ CÍSAŘ, Jaromír in SELTENREICH, Radim a kol. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. upr. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 329. ISBN 978-808-7212-547.

ukradených. Jednalo se o koupi na tržišti, ve veřejné dražbě nebo od obchodníka obchodujícího s podobnými věcmi.

Dochází tedy k výslovnému zákonnému vyjádření principu, že u movitých věcí zakládá držba vlastnický titul. Zřetelná je i inspirace úpravou germánskou založenou na dělení nabývání věcí dobrovolně a nedobrovolně pozbytých.

2.2.2 Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch

Rakouský *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie*, Všeobecný zákoník občanský (dále také jen jako „OZO“), byl vyhlášen 1. června 1811 patentem císaře Františka I. č. 946. Podobně jako francouzský kodex soukromého práva je i tento inspirován přirozenoprávním myšlením, což je patrné zejména z jeho § 7⁸⁹, jenž je v literatuře popisován dokonce i jako „pečeť přirozenoprávního myšlení“⁹⁰. Kodex byl vybudován na filozofických základech osvícenství a svým celkovým zaměřením byl zřetelně protifeudální.⁹¹ Zákoník se dělí na úvod a 3 díly. Relevantní pro téma této práce jsou především ustanovení dílu druhého *Von dem Sachenrechte*, O právu k věcem.

Duo cum faciunt idem, non est idem. Rakouský zákonodárce, podobně jako ten francouzský, začal poskytovat ochranu dobrověrnému nabyvateli a dospěl tak ke stejnému věcnému výsledku⁹², avšak za použití jiných právních prostředků.

V § 442 OZO výslovně vyjádřil zásadu *nemo plus iuris* jako generální klauzuli („*Vůbec nemůže nikdo jinému více práva postoupiti, nežli má sám*“), ze které však připouští výjimky. Rakouský zákoník tedy nepřevzal pravidlo z Code Civil, že držba

⁸⁹ § 7 OZO: „*Nelze-li právní případ rozhodnouti ani podle slov ani z přirozeného smyslu zákona, jest hleděti k podobným případům v zákonech zřejmě rozhodnutým, a k důvodům jiných, s tím příbuzných zákonů. Zůstane-li právní případ ještě pochybný, musí býti rozhodnut podle přirozených zásad právních, se zřetelem k okolnostem pečlivě shrnutým a zrale uváženým.*“

⁹⁰ URFUS, Valentin. *Historické základy novodobého práva soukromého: římskoprávní dědictví a soukromé právo kontinentální Evropy*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 105. ISBN 80-717-9504-6.

⁹¹ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 59. ISBN 978-807-3574-680.

⁹² ELIÁŠ, Karel. *Mobilia non habent sequelam* (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 62.

zakládá vlastnický titul⁹³, avšak v § 367 OZO⁹⁴ zakotvuje obranu poctivého držitele⁹⁵ – nabyvatele. V první větě ustanovení je vyloučena možnost proti poctivému držiteli vznést vlastnickou žalobu při nabytí ve stanovených privilegovaných případech a v druhé větě se explicitně uvádí, že v těchto případech poctivý držitel nabývá vlastnictví.

Ustanovení § 367 OZO je doplněno a limitováno ustanovením § 368 OZO, které demonstrativním výčtem případů, kdy není držitel v dobré víře, ulehčovalo důkazní situaci původního vlastníka. Držitel na základě tohoto ustanovení nebyl v dobré víře, mohl-li mít důvodné pochybnosti z povahy věci, kterou na sebe převedl, z její nápadně příliš nepatrné ceny nebo ze známých osobních vlastností svého předchůdce, z jeho živnosti nebo z jiných okolností.

Další výjimky z principu *nemo plus iuris* jsou v OZO jednak v § 371, jenž upravuje dobrověrné nabytí vlastnického práva k penězům a cenným papírům, a to tak, že tyto zpravidla nejsou předmětem reivindikace, a dále v § 824 OZO, který umožňuje nabytí od nepravého dědice, když třetí poctivý držitel nezodpovídá nikomu za dědické kusy, jichž mezitím (myšleno do rozhodnutí o dědické žalobě toho, kdo tvrdí, že má dědické právo lepší nebo stejné proti tomu, kdo pozůstalost vzal v držbu) získal.

Úpravě nabytí od neoprávněného v rakouském všeobecném zákoníku občanském lze vytknout nesystémovost. Výjimka z generální klauzule, která nabytí od neoprávněného vylučuje, je v textu zákona několik desítek ustanovení před touto generální klauzulí a navíc v části o vlastnických žalobách a nikoliv v pasážích o nabývání vlastnického práva.

Kromě úpravy v OZO, jakožto obecném předpisu soukromého práva, je nutné alespoň ve stručnosti⁹⁶ zmínit i úpravu některých zákonů zvláštních. V první řadě je to úprava obecného zákoníku obchodního, tj. zákona č. 1/1863 ř. z., který umožňoval

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ § 367 OZO: „Vlastnická žaloba nemůže se vznést na poctivého držitele věci movité, dokáže-li, že této věci nabytí buď ve veřejné dražbě nebo od živnostníka k tomuto obchodu oprávněného a nebo za plat od toho, komu ji žalobce sám k užívání, k uschování nebo v kterémkoli jiném úmyslu svěřil. V těchto případech nabývají poctiví držitelé vlastnictví a předešlý vlastník má právo na náhradu škody jen vůči těm, kdož jsou mu za to zodpovědní.“

⁹⁵ K obecnému ustanovení o poctivém držiteli viz § 326 OZO: „Kdo z pravděpodobných důvodů pokládá věc, kterou drží, za svou, je poctivým držitelem.“

⁹⁶ V podrobnostech srovnej ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému*, díl II, § 285-530, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o. 1998. s. 323n.

nabytí od neoprávněného, jímž byl obchodník, a to při provozování jeho obchodu, nejednalo-li se o věci ukradené, ztracené nebo bezprávně svémocí odňaté. Zde je tedy na první pohled patrný rozdíl proti OZO, když obchodní zákoník neumožňoval od neoprávněného nabytí věc kradenou nebo ztracenou (nejednalo-li se o cenný papír⁹⁷). Jelikož generální klauzule ustanovení § 367 OZO se vztahovala pouze na věci movité, tak speciální úprava nabývání nemovitostí od neoprávněného byla obsažena v právu knihovním. Rakouské knihovní právo v určitých případech chránilo nabyvatele, který byl v dobré víře v zápis ve veřejné knize. Ve zvláštních předpisech bylo upraveno i nabývání směnek a šeků, a to v císařském patentu č. 51/1850 ř. z. a v šekovém zákoně č. 84/1906 ř. z. Vlastnictví směnky nebo šeku se podle těchto předpisů nabývalo, i když řada indosací neodpovídala skutečnosti. Obdobné pravidlo podle již výše zmíněného obecného zákoníku obchodního platilo i pro ostatní cenné papíry na řad převoditelné indosamentem.

2.2.3 Bürgerliches Gesetzbuch

Německý občanský zákoník (dále také jen jako „BGB“) byl, po zdoluhavých⁹⁸ pracích na něm⁹⁹, přijat v roce 1896 s účinností stanovenou na 1. ledna 1900. Skládá se, podle pandektního vzoru, z pěti částí a problematika nabývání věcí movitých od neoprávněného je podrobně upravena v ustanoveních § 932 BGB¹⁰⁰ a násl.

⁹⁷ Srov. výklad níže.

⁹⁸ SELTENREICH, Radim a kol. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. upr. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 416. ISBN 978-808-7212-547.

⁹⁹ V podrobnostech o přípravě německé kodifikace viz URFUS, Valentin. *Historické základy novodobého práva soukromého: římskoprávní dědictví a soukromé právo kontinentální Evropy*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 118. ISBN 80-717-9504-6.

¹⁰⁰ § 932 BGB: „(1) Na základě převodu proběhlého dle § 929 se nabyvatel stane vlastníkem i v případě, nenáleží-li věc převodci, ledaže by nebyl v dobré víře v okamžiku, ke kterému by dle těchto ustanovení nabytí vlastnické právo. V případě § 929 věta druhá však toto platí jen tehdy, když nabyvatel získal od převodce držbu. (2) Nabyvatel není v dobré víře, když je mu známo, nebo v důsledku hrubé nedbalosti mu není známo, že věc nepatří převodci.“ Překlad dle BEZOUŠKOVÁ, Lenka. *Nabytí vlastnického práva k movité věci od neoprávněného podle německé právní úpravy a návrhu občanského zákoníku. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 7. s. 246.

Úprava podle dle § 932 BGB se vztahuje pouze na věci movité, jejich části a plody. Tato ustanovení není možné aplikovat na věci hromadné, práva či obchodní podíly.¹⁰¹

Německý kodex vychází obecně z toho, že převod vlastnického práva neoprávněným je zásadně neplatný, přičemž tato zásada je následně prolomena výjimkou spočívající v nabytí vlastnického práva od neoprávněného za splnění zákonem stanovených požadavků, které precizně shrnula ve své stati L. Bezoušková¹⁰²:

- a) účinná shoda mezi zcizitelem a nabyvatelem ve smyslu § 929 BGB,
- b) předání věci,
- c) držba nasvědčující vlastnictví převodce,
- d) dobrá víra nabyvatele ve vlastnické právo převodce ve smyslu § 932 odst. 2 BGB,
- e) nesmí se jednat o věci dle § 935 BGB („*abhanden gekommenen Sachen*“).

Na základě § 932 odst. 1 BGB se dobrá víra nabyvatele ve vlastnictví převodce (nikoli tedy jen v oprávnění převést věc) posuzuje k okamžiku nabytí vlastnického práva. Dobrou víru dle výslovného ustanovení druhého odstavce § 932 BGB vylučuje úmysl nebo hrubá nedbalost.

Německé právo konstruováním výjimky v § 935 BGB pro „věci nedobrovolně pozbyté“ v duchu germánské zásady rozlišuje mezi věcmi, které dal vlastník dobrovolně z ruky, a těmi, o které přišel nedobrovolně, když je zásadně vyloučeno, aby taková ztracená nebo vlastníkově ukradená věc byla nabyta od neoprávněného¹⁰³. Výjimku z výjimky představují peníze, cenné papíry na doručitele a věci nabyté ve veřejné dražbě, které lze od neoprávněného nabýt, i když byly odcizeny.¹⁰⁴

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž, s. 248.

¹⁰³ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 366. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

¹⁰⁴ PETR, Bohuslav. Zásada „*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*“ a problematika nabývání od nevlastníka. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2012, č. 20, s. 699.

2.3 Nabytí od neoprávněného v českém právu v období 1918 - 1989

2.3.1 Recepce rakouského práva

Zákon ze dne 28. října 1918 o zřízení samostatného československého státu (publikován pod číslem 11 Sbírky zákonů a nařízení) ve svém čl. 2 stanovil, že veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti. Tímto ustanovením byl v zájmu společenské stability recipován rakouský a uherský právní řád a tento zákon bývá označován jako „recepční norma“.^{105, 106}

Recepčním zákonem byl na území nastolen *právní dualismus*¹⁰⁷, tedy rozdílný právní režim pro území nynější České republiky, kde v oblasti soukromého práva platily OZO a další zvláštní předpisy (výklad jejich relevantních pasáží byl podán výše), a pro území Slovenska¹⁰⁸, kde bylo recipováno právo uherské, včetně právních obyčejů, bez kodifikace soukromého práva.

2.3.2 Návrh občanského zákoníku z roku 1937

Téměř celé meziválečné období probíhaly práce na novém občanském zákoníku¹⁰⁹, avšak toto úsilí postupně ochabovalo a nakonec bylo rozhodnuto dosavadní občanský zákoník ponechat v platnosti a pouze jej modernizovat dílčími novelami.¹¹⁰

Vládní návrh zákona z roku 1937, který navrhoval převzít úpravu nabytí od neoprávněného z § 367 OZO bez podstatných změn¹¹¹, tedy nikdy nebyl přijat.

¹⁰⁵ SOUKUP, Ladislav in MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přeprac. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 320. ISBN 978-808-7212-394.

¹⁰⁶ Tamtéž srovnej, že dle A. Rašína tímto zákonem mělo být zamezeno, aby nenastal bezprávný stav, aby se celá státní správa nezastavila, aby se 29. října pracovalo dále, jakoby revoluce vůbec neproběhla.

¹⁰⁷ Vhodnější by byl termín *trialismus*, když na území Hlučínska do roku 1920 platil německý BGB.

¹⁰⁸ A pro území Podkarpatské Rusi.

¹⁰⁹ Blíže viz KUKLÍK, Jan in DVORÁK, Jan a Karel MALÝ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 93-104. ISBN 978-807-3577-537.

¹¹⁰ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVORÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 60. ISBN 978-807-3574-680.

¹¹¹ ELIÁŠ, Karel. *Mobilia non habent sequelam* (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 62.

2.3.3 Občanský zákoník z roku 1950

V rámci tzv. právníkové dvouletky¹¹², která vedla k přijetí kodexů ve všech základních právních odvětvích a jejímž cílem bylo přizpůsobit právní řád novým politickým a ekonomickým poměrům a přiblížit jej sovětskému právnímu vzoru¹¹³, byl přijat občanský zákoník č. 141/1950 Sb. (dále také jen jako „ObčZ 1950“), jenž nabyl účinnosti dne 1. 1. 1951. Občanský zákoník z roku 1950 platil na celém území republiky, odstranil právní dualismus a sjednotil československé občanské právo. Zákoník byl ovlivněn socialistickou ideologií a došlo v něm k řadě zjednodušení.

Zákoník obsahoval ustanovení týkající se nabytí od neoprávněného ve svých § 154, § 193 a § 557.

V úpravě nabytí od neoprávněného dle § 154 odst. 1¹¹⁴ ObčZ 1950 lze spatřit inspiraci § 367 OZO. ObčZ 1950 vymezoval ochranu nabyvatele před vindikací věci původním vlastníkem a podmínky nabytí od neoprávněného takřka shodně s OZO, avšak úpravu pro případy nabytí vlastnictví výrokem úředním a ve veřejné dražbě rozšířil i na nemovitosti.

Na odstavci druhém § 154¹¹⁵ ObčZ 1950 je však možno názorně poukázat na ideovou deformaci kodexu – ustanovení odstavce prvního neplatilo v případě, kdy věc vindikovala socialistická právní osoba. Těmto subjektům tedy zákoník přiznával privilegované postavení.

Kriticky lze vnímat i zařazení nabytí vlastnického práva úředním výrokem do úpravy nabytí od neoprávněného. Nabytí konstitutivním výrokem je tradičně chápáno jako zvláštní originární způsob nabytí vlastnického práva, ObčZ 1950 však i nabytí

¹¹² Blíže viz KUKLÍK, Jan. *Právníková dvouletka* in KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009, s. 122-129. ISBN 80-720-1741-1.

¹¹³ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVORÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 60. ISBN 978-807-3574-680.

¹¹⁴ § 154 odst. 1 ObčZ 1950: „*O vydání věci nelze žalovat oprávněného držitele (§ 145), který nabyl věc výrokem úředním (§ 114) nebo ve veřejné dražbě i mimo úřad provedené, a jde-li o věc movitou, ani tehdy, nabyli-li ji za plat buď od někoeho, kdo je oprávněn s takovými věcmi obchodovat, anebo od toho, komu ji žalobce sám svěřil. V těchto případech nabývá oprávněný držitel práva vlastnického.*

¹¹⁵ § 154 odst. 2 ObčZ 1950: „*Tato ustanovení však neplatí, žaluje-li o vydání věci socialistická právní osoba a je-li na vrácení věci obecný zájem.*“

konstitutivním rozhodnutím zcela netradičně podrobuje testu nabyvatelovy dobré víry dle § 145 ObčZ 1950.

V § 193 ObčZ 1950 byl upraven vznik zástavního práva v případě, zastavil-li někdo cizí movitou věc bez souhlasu vlastníka. Zástavní právo vzniklo jen tehdy, byly-li dány podmínky dle § 154 ObčZ 1950.

Ustanovení § 557 ObčZ 1950 upravovalo nabytí od nepravého dědice tím způsobem, že kdo v dobré víře něčeho nabyl od nepravého dědice, jemuž bylo nabytí soudem potvrzeno, nikomu za to nebyl odpovědný. Není tedy výslovně uvedeno, že se nabývá vlastnické právo, avšak tuto formulaci nelze vyložit jinak, než že *de facto* nastávají shodné právní následky.

2.3.4 Občanský zákoník z roku 1964

Občanský zákoník z roku 1950 byl nahrazen Občanským zákoníkem č. 40/1964, který nabytí účinnosti 1. dubna 1964. Přestože ObčZ 1950 byl ovlivněn socialistickou ideologií, tak zachovával tradiční instituty římského a kontinentálního práva¹¹⁶. Kodexem z roku 1964 však tyto instituty byly programově zcela zdeformovány¹¹⁷ a je možno jej považovat za projev hlubokého úpadku občanského práva¹¹⁸ či dokonce za kuriozitu¹¹⁹.

Z vad ObčZ 1964 v jeho původní podobě¹²⁰ lze ve stručnosti vybrat pro soukromé právo netypickou kogentní povahu norem, opuštění klasických institutů držby, vydržení, věcných břemen, nájmu, sousedských práv apod. V oblasti závazkového práva např. nahrazení smluvních typů koncepcí služeb.

¹¹⁶ BĚLOVSKÝ, Petr, in KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009, s. 521. ISBN 80-720-1741-1.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVORÁK. *Občanské právo hmotné. 5., jubilejní aktualiz. vyd.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 279. ISBN 978-807-3574-680.

¹¹⁹ Podobně např. BĚLOVSKÝ, Petr, in KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009, s. 521. ISBN 80-720-1741-1 nebo ELIÁŠ, Karel. *Mobilia non habent sequelam* (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 63.

¹²⁰ Novelou č. 131/1982 Sb. byly některé vady napraveny a do občanského práva navraceny některé tradiční instituty.

Nabytí od neoprávněného bylo v ObčZ 1964 upraveno jednak v § 228¹²¹ (z důvodové zprávy¹²² lze vyčíst: „Z povahy služeb poskytovaných socialistickými organizacemi vyplývá i zvýšená ochrana vlastnického nebo uživatelského práva, které občan službou nabyt.“) a dále tradičním ustanovením umožňujícím nabytí od nepravého dědice v rámci úpravy práva dědického.

Ustanovení § 228 ObčZ 1964 neobsahovalo, na rozdíl od § 486 ObčZ 1964, který upravoval nabytí od nepravého dědice, požadavek dobré víry nabyvatele. Tento nedostatek se pokusil překlenout výkladem civilista V. Knapp: „tomuto výkladu by mohl svědčit i argument a contrario z § 486, které nabytí vlastnictví výslovně váže na dobrou víru nabyvatele [...] tento výklad by mohl vést ke krytí vyslovené nepoctivosti, což zákonem jistě nebylo zamýšleno. Proto je nutné § 228 vykládat patrně tak, že dopadá pouze na případy, kdy občan, který věci nabyt, je v dobré víře“¹²³ a tento výklad opíral i o proklamativní ustanovení čl. VI¹²⁴ a VII¹²⁵ ObčZ 1964.

Ustanovení se vztahovalo na movité i nemovité věci, avšak nabyvatel byl nově chráněn **jen v případě nabytí vlastnického práva od socialistické organizace**. Jak uvádí K. Eliáš, zákonodárce zapomněl na podnikající drobné soukromníky přežívající i za nepřízně totalitního státu s jeho centrálně plánovanou ekonomikou, což vyřešila v roce 1982 novela zařazením § 489a ObčZ 1964 s obsahem obdobným § 228 ObčZ 1964. V těchto ustanoveních ObčZ 1964 tedy upravoval nabytí od neoprávněného, a to za účelem ochrany spotřebitele (zákazníka), resp. adresáta poskytovaných služeb.¹²⁶

Vedle občanského zákoníku stojící Zákoník mezinárodního obchodu¹²⁷ (dále také jen jako „ZMO“) upravoval nabytí od neoprávněného ve svém § 325¹²⁸. Zde

¹²¹ § 228 ObčZ 1964: „Převede-li organizace na občana poskytnutou službou vlastnictví k věci, nemohou být proti němu uplatněna práva jiných osob týkající se této věci. Totéž platí, jestliže občan poskytnutou službou nabude práva věc užívat.“

¹²² Důvodová zpráva k ObčZ 1964 [online]. [cit. 2014-06-06]. Dostupné z: http://psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_12.htm

¹²³ KNAPP, Viktor a Štefan LUBY a kol. *Československé občanské právo: Vysokošk. učebnice. Svazek II.* 2. vyd. Praha: Orbis, 1974. s. 13.

¹²⁴ Článek VI ObčZ 1964: „Výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů musí být v souladu s pravidly socialistického soužití.“

¹²⁵ Článek VII ObčZ 1964: „Nikdo nesmí zneužívat svých práv proti zájmům společnosti nebo spoluobčanů a nikdo se nesmí na úkor společnosti nebo spoluobčanů obohacovat.“

¹²⁶ KINDL, Milan. Peripetie nabývání vlastnictví (od nevládníků). *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 1998, č. 5. s. 237.

¹²⁷ Zák. č. 101/1963 Sb.

můžeme hovořit o nezvykle široké ochraně nabyvatele, když tento vlastnické právo nenabyl pouze v tom případě, věděl-li o absenci vlastnického práva převodce. Vlastnické právo tedy nabyl i tehdy, nevěděl-li o absenci převodcova vlastnického práva z vlastní nedbalosti¹²⁹. Toto ustanovení však chránilo nabyvatele pouze při koupi, a nikoli u nabytí na základě jiného smluvního typu.

¹²⁸ „Kupující získává vlastnické právo i tehdy, jestliže prodávající není vlastníkem prodávajícího zboží, ledaže v době, kdy mělo dojít k nabytí vlastnického práva, kupující věděl, že prodávající není vlastníkem a že ani není oprávněn zbožím nakládat.“

¹²⁹ Podobně také ELIÁŠ, Karel. *Mobilia non habent sequelam* (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 64.

3. Úprava účinná do 31. 12. 2013

Po událostech roku 1989 a po návratu Československa k pluralitní demokracii, tržnímu hospodářství a právnímu státu¹³⁰ bylo nutné novým poměrům přizpůsobit i právo. ObčZ 1964 ani ve znění novely č. 131/1982 Sb. nemohl v nových socioekonomických poměrech obstát¹³¹ a bylo zřejmé, že bude nutné ho novelizovat.

Změnu přinesl zejména zákon č. 509/1991 Sb., tzv. velká novela občanského zákoníku, který mj. zrušil část čtvrtou ObčZ 1964 o službách, namísto níž byla do ObčZ 1964 vtělenu pasáž o závazkovém právu. Výše analyzované ustavení § 228 ObčZ 1964 však bylo zrušeno bez náhrady.

K reformě soukromého práva přispělo i přijetí ObchZ, který zrušil dosavadní hospodářský zákoník a zákoník mezinárodního obchodu. Jak již bylo naznačeno výše a podrobně bude popsáno níže, úprava nabytí od neoprávněného byla v obou kodexech řešena rozdílně. Ve stručnosti však je možné uvést, že právní úprava účinná do 31. 12. 2013 obecně vycházela ze zásady, že nikdo nemůže převést více práv, než sám má a nabytí od neoprávněného obecně nepřipouštěla, když i Nejvyšší soud výslovně uvedl, že *„právní úprava [...] zakotvená v ustanovení § 446 obch. zák. představuje výjimku z obecné právní zásady, podle níž nikdo nemůže převést na druhého více práv, než má sám. Z povahy výjimky pak plyne, že ustanovení o výjimce nelze vykládat rozšiřujícím způsobem a lze je aplikovat pouze v případech, pro něž byla výjimka konstruována.“*¹³²

Výjimky, kdy bylo aprobováno nabytí od neoprávněného, obsahovaly kromě ObčZ 1964 a ObchZ, které budou blíže rozebrány níže, i některé další soukromoprávní zvláštní předpisy, a to konkrétně ustanovení:

- § 20 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech - ochrana nabyvatele cenného papíru;

¹³⁰ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVORÁK. *Občanské právo hmotné. 5., jubilejní aktualiz. vyd.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 313 ISBN 978-807-3574-680.

¹³¹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. 1. svazek.* Praha: Linde, 2008, s. 15. ISBN 978-80-7201-687-7.

¹³² Rozsudek NS ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 29 Cdo 852/2009.

- § 96 odst. 3 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu - ochrana nabyvatele investičních nástrojů;
- čl. I § 16 zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový (dále také jen jako „SŠZ“) - ochrana nabyvatele směňky;
- čl. II § 19 a § 21 SŠZ - ochrana nabyvatele šeku;
- § 243d odst. 2 OSŘ - ochrana dobré víry třetích osob, a tedy i nabyvatele od neoprávněného, v dovolacím řízení¹³³;
- § 329 odst. 7 OSŘ - ochrana nabyvatele vydražené věci v nedobrovolné dražbě v rámci výkonu rozhodnutí prodejem movité věci;
- § 30 a § 53 zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách (dále také jen jako „VeřDraž“) - ochrana nabyvatele ve veřejné dražbě.

3.1 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Po zrušení § 228 v ObčZ 1964 absentovala generální klauzule nabytí od neoprávněného. Pokus o překlenutí výkladem předkládá ve své práci I. Pelikánová¹³⁴, a to interpretací § 131 odst. 1 ObčZ 1964, podle kterého je neoprávněný držitel vždy povinen vždy vydat věc vlastníkovi, když za použití argumentu *a contrario* dochází k závěru, že oprávněný držitel není vždy povinen věc vydat. Sama autorka však konstatuje, že je to argument poněkud nedostatečný.¹³⁵

Zákoník z roku 1964 ve své novelizované podobě byl tedy obecně vystavěn na základě *nemo plus iuris*, což je možné dovodit výkladem § 123 ObčZ 1964, podle kterého bylo jednou z dílčích složek vlastnického práva právo vlastníka (a to pouze vlastníka) s věcí nakládat, disponovat. Kriticky se k závěru, že česká právní úprava byla založena na zásadě *nemo plus iuris* a k „její brutální akceptaci jako obecné zásady

¹³³ Srov. rozsudek NS ze dne 10. 10. 2006, sp. zn. 22 Cdo 778/2005.

¹³⁴ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. (4. díl, § 409-565)*. Praha: Linde, 1997, s. 173. ISBN 80-720-1095-6.

¹³⁵ Tamtéž.

občanského práva“, staví ve svém článku D. Borsík¹³⁶, když upozorňuje na to, že tuzemské pozitivní právo výslovně nenormuje tuto zásadu ani v korektivní podobě (na rozdíl od kodexů francouzského, rakouského či španělského) a že aplikace této zásady v našich podmínkách nabyla podoby nepsaného právního obyčeje, který však není v naší právní kultuře pramenem práva.

V § 132 ObčZ 1964, který vymezoval způsoby nabytí vlastnického práva, výslovně nabytí od oprávněného uvedeno nebylo, domnívám se tedy, že bylo nutné ho subsumovat pod *jiné skutečnosti stanovené zákonem*.

3.1.1 Nabytí od nepravého dědice

Ustanovení § 486 ObčZ 1964 zůstalo ve stejném znění¹³⁷ beze změny od přijetí zákoníku v roce 1964 až do jeho zrušení ke dni 31. 12. 2013. Obsahově podobná ustanovení obsahovaly i předcházející kodexy platné na území dnešní ČR. Jedná se o institut, který nevyvolává bouřlivý odborný polemický diskurs a jak uvádí J. Němcová¹³⁸, tato oblast práva je rovněž v praxi soudů frekventována pouze zřídka.

Rubem stability tohoto ustanovení byla jeho terminologická nepřesnost. Používal-li ObčZ 1964 pro označení nepravého dědice formulaci „*jemuž bylo dědictví potvrzeno*“, jednalo se o relikv z doby, kdy soud po pravomocném schválení dohody dědiců ještě potvrzoval nabytí dědictví dle této dohody. Nejvyšší soud v roce 1999¹³⁹ a opětovně např. v roce 2011¹⁴⁰ konstatoval: „*Nepravým dědicem je osoba, která podle rozhodnutí soudu o dědictví nabyla majetek zůstavitele, ačkoliv jej neměla nabýt buď vůbec, nebo ne v takovém rozsahu, v jakém jej nabyla.*“

Zatímco nepravý dědic, pokud se po projednání dědictví zjistilo, že oprávněným dědicem byl někdo jiný, měl povinnost – podle zásad o bezdůvodném obohacení – věc

¹³⁶ BORSÍK, Daniel. Nadobudnutie vlastníctva od neoprávneného ako prejav ochrany dobrej viery v komparatívnom súkromnom práve. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 7, s. 242.

¹³⁷ § 486 ObčZ 1964: „*Kdo v dobré víře něco nabyl od nepravého dědice, jemuž bylo dědictví potvrzeno, je chráněn tak, jako by to nabyl od oprávněného dědice.*“

¹³⁸ NĚMCOVÁ, Jitka. Ochrana oprávněného dědice. *Ad Notam*. 2003, roč. 4. s. 79.

¹³⁹ Rozsudek NS ze dne 23. 2. 1999, sp. zn. 21 Cdo 1465/98 uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod č. 56, ročník 1999.

¹⁴⁰ Usnesení NS ze dne 15. 3. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2264/2009.

oprávněnému dědici vydat, tak třetí osoba, která v dobré víře nabyla něco od nepravého dědice, tuto povinnost již neměla. Práva nabyvatele od nepravého dědice tedy byla širší, než by byla práva toho, kdo na něho věc převedl.¹⁴¹

Chráněný byl pouze nabyvatel, který byl v dobré víře. Důkazní břemeno ohledně této dobré víry tížilo právě nabyvatele.¹⁴² Absence dobré víry nepravého dědice v to, že je dědicem oprávněným, byla pro práva nabyvatele - třetí osobu - nerozhodná.

Obecnou formulaci „něco nabyt“ nelze – podle mého názoru – vyložit jinak, než že toto ustanovení dopadá nejen na nabytí práva vlastnického, ale i na jakákoliv práva jiná, např. právo zástavní či právo z nájmu.¹⁴³

3.1.2 Další případy prolomení zásady *nemo plus iuris* v ObčZ 1964

Před účinností rekonstrukce soukromého práva, tedy v době používání terminologie „nabytí od nevlastníka“, bylo možné za příklad tohoto institutu uvést ještě nabytí vlastnického práva při prodeji nevyzvednuté věci podle § 656 odst. 2¹⁴⁴ ObčZ 1964 a nabytí vlastnického práva při prodeji nevyzvednuté zásilky podle § 773 ObčZ 1964¹⁴⁵ ve spojení s § 656 odst. 2 ObčZ 1964.

Přihlásil-li se však zákonodárce k používání terminologie „od neoprávněného“, stává se situace složitější. Jsou to právě uvedené případy, kdy zhotovitel, resp.

¹⁴¹ Srov. MUZIKÁŘ, Ladislav in ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008.* 1. svazek. Praha: Linde, 2008, s. 1381. ISBN 978-80-7201-687-7.

¹⁴² Srov. usnesení NS ze dne 15. 3. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2264/2009.

¹⁴³ Podobně také MUZIKÁŘ, Ladislav in ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008.* 1. svazek. Praha: Linde, 2008, s. 1382. ISBN 978-80-7201-687-7.

¹⁴⁴ § 656 odst. 2 ObčZ 1964: „Nevyzvedne-li si objednatel věc ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy byl povinen ji vyzvednout, má zhotovitel právo věc prodat. Je-li zhotoviteli známa adresa objednatele a jde-li o věc větší hodnoty, je zhotovitel povinen o zamýšleném prodeji objednatele předem vyrozumět a poskytnout mu u přiměřenou dodatečnou lhůtu k vyzvednutí věci.“

¹⁴⁵ § 773 ObčZ 1964: „(1) O nevyzvednutých (neodebraných) zásilkách platí ustanovení § 656 odst. 2 a 3. (2) Přepravní řády mohou stanovit pro vyzvednutí (odebrání) některých zásilek, zejména věcí nebezpečné povahy nebo věcí, které se rychle kazí, lhůty kratší než 6 měsíců.“

doprovodce, byl ze zákona oprávněn *in concreto* k převodu vlastnického práva na jiného, byť sám vlastníkem předmětu převodu nebyl.¹⁴⁶

Není však sporu, že obě ustanovení představují – bez ohledu na změnu terminologie – výjimku z principu *nemo plus iuris*, protože i přes přítomnost zákonného zmocnění dochází k převodu více práv, než převodce sám má.

Výjimkou z *nemo plus iuris* bylo také ustanovení § 161 ObčZ 1964¹⁴⁷, které umožňovalo smluvní vznik zástavního práva k movité věci bez souhlasu vlastníka věci.

3.2 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

3.2.1 Obchodní kupní smlouva

Zatímco v ObčZ 1964 obecná ochrana poctivého nabyvatele chyběla, obchodní zákoník z roku 1991 zvolil úpravu opačnou a v rámci úpravy kupní smlouvy stanovil v původním znění svého § 446, že „*kupující nabývá vlastnické právo i v případě, kdy prodávající není vlastníkem prodávaného zboží, ledaže v době, kdy kupující měl vlastnické právo nabyt, věděl, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávněn zbožím nakládat za účelem jeho prodeje.*“ Ochrana nabyvatele v původním znění ObchZ byla tedy nezvykle široká a chránila i nabyvatele velmi neznalé a nepozorné, kteří uzavřeli smlouvu velmi neodborně, ačkoliv každému soudnému a opatrnému kupujícímu muselo být jasné, že prodávající není vlastníkem.¹⁴⁸ Nutno však dodat, že se autoři ObchZ pouze drželi vzoru tohoto ustanovení, kterým bylo ustanovení § 325 ZMO.

Novelou č. 370/2000 Sb. bylo toto pravidlo alespoň částečně upraveno a přizpůsobeno standardu jiných právních úprav tak, že za slovo „věděl“ byla vložena slova „nebo vědět měl a mohl“.

¹⁴⁶ K tomu též srovnej pozn. pod čarou č. 41 a Téglovův článek tam uvedený.

¹⁴⁷ § 161 odst. 1 ObčZ1964: „*Dá-li někdo do zástavy cizí movitou věc bez souhlasu vlastníka nebo osoby, která má k věci jiné věcné právo neslučitelné se zástavním právem, vznikne zástavní právo, jen je-li movitá věc odevzdána zástavnímu věřiteli a ten ji přijme v dobré víře, že zástavce je oprávněn věc zastavit.*“

¹⁴⁸ Srov. PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. (4. díl, § 409-565)*. Praha: Linde, 1997, s. 174. ISBN 80-720-1095-6.

Rozhodným okamžikem pro posouzení dobré víry byla doba, kdy mělo dojít k nabytí vlastnického práva¹⁴⁹, tedy okamžik převodu, a to na rozdíl od institutu vydržení, kde musí být nabyvatel v dobré víře po celou dobu.

Obě znění předmětného ustanovení ObchZ, a zejména dichotomie mezi dvěma hlavními kodexy soukromého práva, byla podrobena silné kritice právníkové odborné veřejnosti a někteří autoři označili daný stav za rozporný s čl. 11 odst. 1¹⁵⁰ LZPS. Podle J. Bejčka vznikl „**protiústavní stav**“ a výslovně k tomu uváděl: „*Ochrana vlastníků je však v tomto případě evidentně nerovná. V občanskoprávních vztazích takové nabytí věci od nevladníka, jaké umožňuje § 446 obch. zák., možné není. Takže v rámci jednoho právního řádu existují dvě diametrálně odlišná řešení a jejich užití závisí jen na tom, zda jde o vztah obchodněprávní či občanskoprávní. Takový rozpor nemá nic společného s vědeckými argumenty, ale je jen výslednicí společenského tlaku na posílení právní jistoty nabyvatelů věcí v obchodních vztazích, a to i na úkor původních vlastníků.*“¹⁵¹. Podobně se vyjadřoval i K. Eliáš: „*Různé řešení téže otázky občanským a obchodním zákoníkem je ve zřejmém rozporu s Listinou základních práv a svobod a s Ústavou ČR, protože popírá jednak ústavní princip rovnosti, jednak i zásadu stejnosti ochrany vlastnického práva.*“¹⁵²

Ustanovením § 446 ObchZ a jeho ústavností se opakovaně zabýval i Ústavní soud. I znění účinné do 31. 12. 2000 bylo v nálezu sp. zn. I. ÚS 437/02¹⁵³ přes konstatování že „*formulace dobré víry je zde koncipována velmi široce*“ shledáno ústavně konformním. Ústavní soud s odkazem na svoji dřívější judikaturu¹⁵⁴ uzavřel: „*Ustanovení § 446 obchodního zákoníku významným způsobem zasahuje do ústavně zaručeného práva vlastnit majetek a upřednostňuje před ním dobrou víru a jistotu účastníků obchodněprávních vztahů. Lze je proto aplikovat pouze za přísného respektování čl. 4 odst. 4 Listiny, neboť představuje zákonnou mez jednoho z*

¹⁴⁹ DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl IV. § 221 až § 775. Důvodové zprávy. Rejstřík*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Polygon, 2002. s. 3460. ISBN 80-7273-071-1.

¹⁵⁰ Čl. 11 odst. 1 LZPS: „*Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.*“

¹⁵¹ BEJČEK, Josef in FALDYNA, František a kol. *Obchodní zákoník s komentářem*. 1. vyd. Praha: Codex, 2000, s. 332. ISBN 80-863-9504-9.

¹⁵² ELIÁŠ, Karel. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od r. 1990*. 3. vydání. Praha: Linde, 1999, s. 757. ISBN 80-7201-196-0.

¹⁵³ Nález ÚS ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. I. ÚS 437/02.

¹⁵⁴ Srov. usnesení ÚS ze dne 20. 8. 2001, sp. zn. IV. ÚS 112/01.

nejdůležitějších základních práv, a je tedy při jeho aplikaci nezbytné striktně vyloučit jakékoliv jeho zneužití k jiným účelům, než pro které byl stanoven.“

S ústavností znění po novele, tedy znění § 446 ObchZ ve znění zákona č. 370/2000 Sb., jenž zákonnou ochranu vlastnického práva výslovným zpřísněním požadavků na existenci dobré víry kupujícího zvýšil, se Ústavní soud vyrovnal odkazem na svoji judikaturu a použitím argumentu *a minori ad maius*¹⁵⁵.

Přes ustálenou a teoreticko-právně argumentačně kvalitně podloženou judikaturu Ústavního soudu k § 446 ObchZ se přiklání k názoru J. Bejčka a K. Eliáše, že dichotomie mezi ObchZ a ObčZ 1964 byla protiústavní, avšak jak správně poznamenal K. Eliáš: „*K ústavně konformnímu odstranění této kolize ale nelze dospět zrušením § 446 ObchZ, nýbrž rozšířením právního pravidla o nabytí vlastnického práva k movité věci, byla-li získána v dobré víře, byť od neoprávněné osoby, i do neobchodní oblasti.*“¹⁵⁶ ObčZ 1964 se však novelty, ve smyslu řešení navrhovaného autorem výše citovaného kritického názoru, nedočkal a k rozšíření nabytí od neoprávněného do neobchodní oblasti došlo až v rámci rekodifikace českého soukromého práva. Není bez zajímavosti, že zmíněný kritický autor byl hlavním zpracovatelem textu ObčZ.

Logický paradox¹⁵⁷, kdy podnikatel – profesionál a odborník byl při nabytí vlastnického práva chráněn vyšší měrou, nežli občan – spotřebitel, byl podtržen při tzv. fakultativních obchodech dle § 262 ObchZ, na základě kterého mohly strany i čistě občanskoprávní závazkový vztah podřídit úpravě ObchZ.

Je nasnadě, že v takových případech bylo nutné obzvláště pečlivě posuzovat otázku dobré víry nabyvatele. Již samotná existence dohody dle Ústavního soudu mohla totiž v určitých jednotlivých případech vyvolávat pochybnosti o jejím účelu a důvodech jejího uzavření. ÚS výstižně uzavřel, že taková dohoda nikdy nesmí sloužit k jakémusi „jištění“ kupujícího pro případ, že by prodávající nebyl oprávněn vlastnické právo k předmětné věci převést¹⁵⁸.

¹⁵⁵ Nález ÚS ze dne 13. 6. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 75/04.

¹⁵⁶ ELIÁŠ, Karel. *Mobilia non habent sequelam* (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 65.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Srov. usnesení ÚS ze dne 20. 8. 2001, sp. zn. IV. ÚS 112/01.

F. Melzer představil v podstatě ojedinělý názor¹⁵⁹ nepřipouštějící možnost nabytí od neoprávněného na základě volby ObchZ, když argumentoval, že dohodu podle § 262 ObchZ nelze aplikovat na normy, které upravují nabývání práv věcných namísto kogentní úpravy občanského zákoníku. Tento Melzerův názor nesdílím a oporu nenašel ani v rozhodovací praxi českých soudů. Kromě již citované judikatury soudu ústavního je v tomto názorný rozsudek NS ze dne 30. 7. 2003, sp. zn. 32 Odo 964/2002¹⁶⁰, kde nejenže NS možnost aplikace dohody dle § 262 ObchZ i na nabývání dle § 446 ObchZ nevyklučuje, ale naopak tuto možnost dále rozvádí.

Ustanovení § 446 ObchZ hovoří o prodávaném zboží, tedy o věcech movitých (viz § 409 ObchZ)¹⁶¹. Ustanovení neumožňovalo nabýt od neoprávněného pohledávky či obchodní podíl¹⁶², ani žádná jiná práva věcného či obligačního charakteru¹⁶³.

Výše zmíněné nejasnosti a disproporce byly ještě zvýrazněny okolností, že ustanovení 446 ObchZ bylo dispozitivní, a bylo ho tedy možné vyloučit projevem vůle stran, což představovalo další výraznou proměnnou při posuzování, zda došlo k nabytí vlastnického práva či nikoli.

3.2.2 Další případy prolomení zásady *nemo plus iuris* v ObchZ

Bylo-li výše uvedeno, že úpravu nabytí od neoprávněného obsahoval ObchZ v rámci úpravy kupní smlouvy v ustanovení § 446 ObchZ, bylo by toto tvrzení neúplné a tedy nepřesné, nebylo-li by dodáno, že ObchZ na úpravu § 446 na dalších místech odkazuje a rozšiřuje tak aplikaci institutu i mimo režim koupě.

Na základě ustanovení § 483 odst. 3, § 554 odst. 5 a § 196a odst. 6 ObchZ se ustanovení § 446 ObchZ uplatňovalo i při nabytí vlastnického práva od neoprávněného k věcem zahrnutým do prodeje podniku, při nabytí vlastnického práva dle smlouvy o

¹⁵⁹ MELZER, Filip. Volba obchodního zákoníku a nabytí vlastnického práva od neoprávněného. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck. 2006, č. 7, s. 261-264.

¹⁶⁰ Rozsudek NS ze dne 30. 7. 2003, sp. zn. 32 Odo 964/2002.

¹⁶¹ K nabývání nemovitostí od neoprávněného dle úpravy účinné do 31. 12. 2013 viz částečně kapitolu 3.2.2 a tam obsažený výklad o § 196a ObchZ a zejm. zvláštní kapitolu 3.3 o nabytí nemovitosti od neoprávněného.

¹⁶² Srov. rozsudek NS ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2287/2008.

¹⁶³ Srov. usnesení NS ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2852/2009.

dílo a s účinností od 1. ledna 2012 až do zrušení ObchZ ke dni 31. prosince 2013 též na nabytí vlastnického práva při dalším zcizení majetku, který byl nabyt v rozporu s pravidly tzv. vnitřního obchodování (§ 196a odst. 1 až 3 ObchZ).

U nabývání při prodeji podniku a na základě smlouvy o dílo se kloním k výkladu, že takovéto nabytí bylo možné pouze u zboží, tedy u věcí movitých, a to z důvodu, že odkazující ustanovení normují použití ust. § 446 ObchZ „obdobně“. V souladu s legislativními pravidly vlády¹⁶⁴ vykládám použití tohoto slova ve spojení s odkazem na jiné ustanovení téhož nebo jiného právního předpisu tak, že toto ustanovení se vztahuje na vymezené právní vztahy v plném rozsahu¹⁶⁵.

Složitější aplikační otázku představovalo ust. § 196a odst. 6 ObchZ. V odborné literatuře byl představen názor (opřeny především o použití obratu „přiměřeně“, který vyjadřuje volnější vztah mezi tímto ustanovením a vymezenými právními vztahy¹⁶⁶), že od neoprávněného bylo lze nabýt na základě tohoto ustanovení nejen věci movité (zboží), ale i nemovitosti¹⁶⁷. Ke stejnému závěru a došel i P. Čech, který přímo uvádí: *„Nová dikce § 196a odst. 6 obchodního zákoníku počítá s tím, že nabyvatelé v dobré víře nemovitost nabudou do svého vlastnictví ihned. Stejně tak věc movitou či pohledávku, bude-li kupní smlouva uzavírána v režimu obecného občanského práva.“*¹⁶⁸

S názorem, že ust. § 196a odst. 6 ObchZ bylo nutné vztahovat i na jiné předměty převodu nežli jen movité věci, se plně ztotožňuji a doplňuji, že pro tento závěr lze dále argumentovat tím¹⁶⁹, že zákonodárce požil pojmu „majetek“, kterým se tradičně rozumí souhrn majetkových hodnot (věcí, pohledávek, jiných práv a hodnot ocenitelných penězi)¹⁷⁰.

¹⁶⁴ Legislativní pravidla vlády schválená usnesením vlády ze dne 19. března 1998, ve znění pozdějších usnesení vlády.

¹⁶⁵ Čl. 41 odst. 1 Legislativních pravidel vlády.

¹⁶⁶ Čl. 41 odst. 2 Legislativních pravidel vlády.

¹⁶⁷ JOSKOVÁ, Lucie a kol. Je možné nabýt nemovitost od nevlastníka? *Právní rádce*. Praha: Economia a.s., 2012, č. 4, s. 38.

¹⁶⁸ ČECH, Petr. Hlavní změny v obchodním zákoníku po 1. lednu 2012. *Právní rádce*. Praha: Economia a.s., 2012, č. 1, s. 24.

¹⁶⁹ Podobně také JOSKOVÁ, Lucie a kol. Je možné nabýt nemovitost od nevlastníka? *Právní rádce*. 2012, Praha: Economia a.s., č. 4, s. 38.

¹⁷⁰ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. podstatně rozš. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009, s. 397. ISBN 978-80-7400-059-1.

3.3 Nabytí nemovitosti od neoprávněného

Na základě výše uvedeného by se problematika nabývání nemovitostí od neoprávněného, za účinnosti ObčZ 1964 (ve znění zákona č. 509/1991 Sb.) a ObchZ, mohla zdát jasnou.

Bylo již uvedeno, že v právní úpravě absentovala generální klauzule a pouze jednotlivá dílčí ustanovení představovala výjimky ze zásady *nemo plus iuris*. Stručně shrnuji, že v některých případech nepřicházela v úvahu aplikace ustanovení umožňující nabytí od neoprávněného i na nemovitosti již z povahy věci, což je případ např. ustanovení zákona směnečného a šekového, ustanovení zákona o cenných papírech nebo případy prodeje nevyzvednuté zásilky či nevyzvednuté věci. V dalších případech zákonodárce vztáhnul výjimku výslovně pouze na věci movité (v ObchZ v § 446, kde použil termín „zboží“). Jindy naopak úpravu rozšířil i na věci nemovité (v § 486 ObčZ 1964 použitím formulace „něco nabyt“ či v § 196a odst. 6 ObchZ vztahujícím se na „majetek“). Rozdílné judikatorní závěry Ústavního a Nejvyššího soudu k otázce, zda bylo možné od neoprávněného nabyt nemovitost i mimo režim výše zmíněných výjimek, však činily problematiku mnohem složitější a došlo k otevřené rozepři mezi těmito soudy.

Nejvyšší soud se stavěl k možnosti nabyt nemovitost od neoprávněného dlouhodobě a opakovaně negativně. Tento svůj názor představil již ve svých rozhodnutích zabývajících se otázkou, zda lze § 446 ObchZ aplikovat také na nabytí vlastnického práva k nemovitostem, když tuto možnost odmítl a uvedl: *„Pokud jde o otázku dobré víry ve vztahu k tvrzenému ustanovení § 446 ObchZ, toto ustanovení se týká zboží, resp. movitých věcí a nikoliv nemovitostí. Převod nemovitých věcí od nevlastníka není pojmově možný, přičemž otázka dobré víry při nabytí nemovitostí od nevlastníka nemá význam právě proto, že smluvní nabytí vlastnictví je zásadně spjato s vkladem do veřejných knih (do pozemkové knihy, resp. nyní do katastru nemovitostí).“*^{171, 172}

¹⁷¹ Rozsudek NS ze dne 21. 4. 1999, sp. zn. 32 Cdo 1201/98.

¹⁷² Podobně také rozsudek NS ze dne 21. 2. 2007, sp. zn. 32 Odo 792/2004.

Shodně Nejvyšší soud judikoval i v případech, kdy nabyvatel vycházel ze zápisu v katastru nemovitostí, kde byl převodce za vlastníka nemovitosti (nesprávně) označen. V rozsudku sp. zn. 22 Cdo 1836/2002 ze dne 28. 7. 2003 uvedl: „*Na dobrou víru nabyvatele zákon neváže bezprostřední nabytí vlastnictví, ale jen zakládá právo oprávněné držby (§ 130 ObčZ) a možnost nabytí vlastnického práva vydržením (§ 134 ObčZ). Proto pokud někdo nabyl nemovitost od nevlastníka (případně celou věc od osoby, která byla jen jejím podílovým spoluvlastníkem), přičemž vycházel ze zápisu v katastru nemovitostí označujícího převodce za vlastníka této nemovitosti, nestal se vlastníkem (v případě nabytí od spoluvlastníka výlučným vlastníkem) této věci.*“¹⁷³

Nejvyšší soud právní jednání (resp. v dobové terminologii právní úkon) učiněné v rozporu se zásadou *nemo plus iuris* označoval za neplatné pro počáteční nemožnost plnění podle § 37 odst. 2 ObčZ 1964¹⁷⁴, a to neplatné absolutně bez možnosti následné konvalidace. Můžeme uzavřít, že se Nejvyšší soud tedy zřetelně přihlásil k ochraně vlastnického práva původního vlastníka a k přísnému dodržování zásady *nemo plus iuris*.

Oproti tomu Ústavní soud, jak bude patrné z následujících odstavců, kladl ve své rozhodovací praxi důraz především na ochranu dobré víry nabyvatele, tím spíše jednali nabyvatel v důvěře v zápis v katastru nemovitostí. Již v nálezu ze dne 23. 1. 2001, sp. zn. II ÚS 77/2000, uvedl: „*Závazkový vztah mezi smluvními stranami, včetně odstoupení od smlouvy, se v takovém případě může projevit opět jen mezi smluvními stranami, a nemůže mít vliv na postavení třetích osob (mimo univerzální sukcese v případě úmrtí),*“¹⁷⁵ a následně v nálezu pléna ÚS ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06, dále doplnil: „*Odstoupením od smlouvy podle § 48 odst. 2 občanského zákoníku se – není-li právním předpisem nebo účastníky dohodnuto jinak – smlouva od počátku ruší, avšak pouze s účinky mezi jejími účastníky. **Vlastnické právo dalších nabyvatelů, pokud své vlastnické právo nabyli v dobré víře, než došlo k odstoupení od smlouvy, požívá ochrany v souladu s čl. 11 Listiny základních práv a svobod a s ústavními principy***“

¹⁷³ Rozsudek NS ze dne 28. 7. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1836/2002.

¹⁷⁴ Rozsudek NS ze dne 22. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1072/99.

¹⁷⁵ Nález ÚS ze dne 23. 1. 2001, sp. zn. II ÚS 77/2000.

*právní jistoty a ochrany nabytých práv vyvěrajícími z pojmu demokratického právního státu ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy, a nezaniká.*¹⁷⁶

Tuto judikaturu Ústavního soudu týkající se následků odstoupení od smlouvy Nejvyšší soud akceptoval, což je patrné např. z jeho usnesení ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. 30 Cdo 250/2009, kde na náleží sp. zn. Pl. ÚS 78/06 odkázal, avšak v dané věci odkaz označil za nepřipadný a zcela jasně odmítl rozšíření tohoto konceptu i na absolutně neplatné smlouvy, když uvedl: „[...] je zřejmé, že otázka nabytí vlastnického práva v dobré víře byla Ústavním soudem rozvinuta v souvislosti s právními důsledky při odstoupení od smlouvy. Tento princip – z povahy věci – **nelze ovšem uplatnit v případě absolutní neplatnosti právního úkonu**, tedy nelze jím vytěsňovat zákonné důsledky, kdy účastníky sledovaný (zde) věcněprávní vztah prostřednictvím předmětné kupní smlouvy nebyl vůbec založen (na rozdíl od hmotněprávní situace, kdy od platně uzavřené smlouvy účastník po právu odstoupil a došlo tak k jejímu zrušení od samého počátku ve smyslu § 48 odst. 2 ObčZ), neboť uvedená smlouva – coby dvoustranný právní úkon – byla postižena absolutní neplatností.“¹⁷⁷

Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu tedy rozlišovala mezi situacemi, kdy převodce nikdy vlastníkem nebyl a tím, kdy se převodce vlastníkem sice stal, avšak později jeho nabývací titul odpadl.

Ústavní soud překročil Rubikon ve svých nálezech sp. zn. II. ÚS 1747/07 ze dne 29. 11. 2007 a sp. zn. I. ÚS 143/07 ze dne 25. 2. 2009, kde přímo uvedl: „Akceptování výkladu, že zánikem kupní smlouvy (ať již z jakéhokoliv důvodu), která byla uzavřena v řadě jako první, by si vlastník, který nabytí vlastnictví derivativně, nikdy nemohl být jist svým vlastnictvím, zjevně neodpovídá pojetí materiálního právního státu [...] I když se závěry obou shora¹⁷⁸ citovaných nálezů týkají odstoupení od smlouvy, **lze je vztáhnout i na případ, kdy první kupní smlouva nebo jiný nabývací titul byla zrušena z jiného důvodu než odstoupením**,“¹⁷⁹ a razantním způsobem rozšířil ochranu dobré víry nabyvatele, když zdůraznil, že pokud se obecné soudy otázkou dobré víry stěžovatele (který byl v daných sporech v řadě převodů nemovitostí až čtvrtým, resp. Druhým,

¹⁷⁶ Nález ÚS ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06.

¹⁷⁷ Usnesení NS ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. 30 Cdo 250/2009.

¹⁷⁸ Pozn. autora: Nález ÚS ze dne 23. 1. 2001 sp. zn. II. ÚS 77/2000 a náleží ÚS ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06.

¹⁷⁹ Nález ÚS ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 143/07.

nabyvatelem) vůbec nezabývaly a rozhodly bez dalšího tak, že vlastníky předmětných nemovitostí jsou žalobci, porušily ve vztahu ke stěžovateli čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který zajišťuje ochranu vlastnictví.

Tento judikatorní posun vyvolal ostrou rezistenci na soudu nejvyšším. Ve svém rozhodnutí¹⁸⁰ ze dne 9. 12. 2009 podrobil NS nálezy tzv. malých senátů Ústavního soudu kritice (mj. z toho důvodu, že by dle jeho názoru akceptování závěru, že postačující pro nabytí vlastnického práva k převáděné nemovitosti je (jen) dobrá víra nabyvatele v zápis v katastru nemovitostí, učinilo v českém právním řádu obsolentním institut vydržení¹⁸¹) a za určující pro další postup obecných soudů označil Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu nález pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 78/06, z něž tak radikální pojetí principu ochrany dobré víry neplynulo.

Ústavní soud však ve své zteči pod vlajkou ochrany dobré víry pokračoval a v nálezu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. II. ÚS 165/11, zašel ještě dál a vztáhl své dřívější závěry i na případy, kdy důvodem zrušení kupní smlouvy byla její absolutní neplatnost. Ústavní soud výslovně uvedl: „*Osoby, jimž dobrá víra svědčí, totiž nenesou žádný díl odpovědnosti za neplatnost smlouvy uzavřené mezi právními předchůdci a s ohledem na svou dobrou víru mohly v mezidobí nemalým způsobem zhodnotit inkriminované nemovitosti. Osobě, která učinila určitý právní úkon s důvěrou v určitý, jí druhou stranou prezentovaný skutkový stav, navíc potvrzený údaji z veřejné, státem vedené evidence, musí být v materiálním právním státě poskytována ochrana.*“¹⁸².

Ústavní soud v citovaném nálezu podrobil tvrdé kritice i nečinnost zákonodárce, která vedla ke stavu, kdy nebyly osoby – jednající v dobré víře v pravdivost a úplnost údajů katastru nemovitostí – odpovídajícím způsobem chráněny. Tuto dlouhodobou nečinnost Parlamentu, která brání uplatnění základních práv, Ústavní soud označil za protiústavní a uvedl, že obecné soudy musí samy poskytovat ochranu vlastnickému právu v dobré víře jednajícím osobám.

¹⁸⁰ Rozsudek NS ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 31 Odo 1424/2006.

¹⁸¹ D. Borsík tento argument nazývá kuriózním. Srov. BORSÍK, Daniel. Nadobudnutie vlastníctva od neoprávneného ako prejav ochrany dobrej viery v komparatívnom súkromnom práve. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 7, s. 243.

¹⁸² Nález ÚS ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. II. ÚS 165/11.

Čteme-li rozhodnutí Ústavního soudu pozorně, nelze dospět k jinému závěru, než že Ústavní soud nad rámec zákonné úpravy *de facto* „vytvořil“ další skutkovou podstatu umožňující nabytí vlastnického práva od neoprávněného, a to za podmínky dobré víry nabyvatele, vycházející ze stavu zapsaného v katastru nemovitostí, a při splnění všech ostatních podmínek pro převod nemovitosti, s výjimkou převodce vlastnického práva, jehož absence byla způsobena neplatností právního titulu, na jehož základě byl převodce zapsán jako vlastník do katastru nemovitostí.

Závěry Ústavního soudu však Nejvyšší soud odmítl respektovat. Ve svém usnesení¹⁸³ ze dne 1. 6. 2011 uvedl, že v odůvodnění nálezu Ústavního soudu schází nosné důvody a setrval na svém závěru¹⁸⁴, že v případě absolutní neplatnosti smlouvy o převodu vlastnictví k nemovitostem nelze uplatnit princip nabytí vlastnického práva v dobré víře. Nejvyšší soud tedy neshledal důvod se odchýlit od svojí dosavadní judikatury¹⁸⁵.

Názorový rozkol soudních institucí pokračoval a v přehledu rozhodnutí by se dalo neutěšeně pokračovat dále. Lze uzavřít, že Ústavní soud se v dalších svých nálezech¹⁸⁶ opětovně přihlásil k názoru vyjádřenému v nálezu sp. zn. II. ÚS 165/11 a Nejvyšší soud opakovaně tuto argumentaci odmítl¹⁸⁷. Přehlednost a právní jistotu zkomplikovala i nejednotnost judikatury v rámci obou dvou soudů. Na jedné straně se objevila rozhodnutí¹⁸⁸, kdy tzv. malé senáty vybočily z ustálené judikatury Ústavního soudu a Nejvyšší soud to poté vyložil¹⁸⁹ jako implicitní potvrzení správnosti svého názoru. Na straně druhé se objevily i rozsudky Nejvyššího soudu¹⁹⁰ respektující závěry Ústavního soudu.

¹⁸³ Usnesení NS ze dne 1. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4280/2009.

¹⁸⁴ Vysloveným např. v usnesení NS ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. 30 Cdo 250/2009.

¹⁸⁵ A obdobně Nejvyšší soud judikoval (bez nároku na úplnost) např. ve věcech sp. zn. 29 Cdo 2015/2011, 29 Cdo 2018/2011, 29 Cdo 1955/2010 či 30 Cdo 2010/2011.

¹⁸⁶ Např. nález ÚS ze dne 13. 8. 2012, sp. zn. I. ÚS 3061/11, nález ÚS ze dne 10. 6. 2013, sp. zn. IV. ÚS 4905/12.

¹⁸⁷ Např. rozsudek NS ze dne 26. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1587/2011 nebo rozsudek NS ze dne 23. 10. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2433/2013.

¹⁸⁸ Např. usnesení ÚS ze dne 24. 8. 2011, sp. zn. I. ÚS 3391/10.

¹⁸⁹ Rozsudek NS ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2881/2011.

¹⁹⁰ Např. rozsudek NS ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3342/2011 nebo rozsudek NS ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2652/2011.

O tom, že rozkol mezi soudy není ani dnes uspokojivě vyřešen, svědčí i náleží ÚS ze dne 17. 4. 2014¹⁹¹, kde Ústavní soud znovu zopakoval a prohloubil svoje argumenty a Nejvyššímu soudu opětovně vytkl postup, kdy se odmítá judikaturou ÚS řídit.

3.4 Použitelnost ObčZ 1964 a ObchZ a navazující judikatury po 1. 1. 2014

Nový občanský zákoník ve svém § 3028 odst. 1 stanoví základní přechodné ustanovení, že novým zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Druhý odstavec téhož paragrafu ve své první větě sice upřesňuje, že není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními ObčZ i právní poměry týkající se mj. práv věcných, avšak dle výslovného ustanovení věty druhé se jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti ObčZ, posuzují podle dosavadních právních předpisů.

Je tedy evidentní, že vznik vlastnického práva se i po 1. lednu 2014 bude nadále posuzovat podle dosavadních právních předpisů, tedy podle ObčZ 1964 a ObchZ. Stejný závěr lze vyslovit i ohledně předmětné judikatury. I po rekodifikaci soukromého práva je tedy třeba věnovat pozornost ustanovením, jejichž výklad byl proveden výše a která tedy ani po 1. lednu 2014 nepozbývají na významu.

Ne zcela nezajímavou bude situace řetězení převodů vlastnického práva před nabytím a po nabytí účinnosti občanského zákoníku, kdy se řada „dřívější úpravou zapovězených“ převodů mezi neoprávněnými „přetrhne“ a nabyvatel po 1. lednu 2014 skutečně vlastnické právo. Dojde tak ke změně v právním postavení i toho původního vlastníka, jehož věc byla neoprávněně zcizena či zcizována ještě za účinnosti ObčZ 1964, pokud již nedošlo k vydržení.

¹⁹¹ Nález ÚS ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2219/12.

4. Úprava účinná od 1. 1. 2014

Jak již bylo několikrát naznačeno výše, tak dne 22. 3. 2012 byl pod číslem 89/2012 Sb. (částka 33) vyhlášen nový občanský zákoník, a to vzápětí poté, co k němu dne 20. 2. 2012 připojil svůj podpis prezident republiky. Po téměř dvouletém období *vacatio legis*, naplněném nejistotou a voláním části laické i odborné veřejnosti po odložení účinnosti kodexu¹⁹², dne 1. 1. 2014 občanský zákoník nabyl účinnosti a s ním nabyla účinnosti i masa doprovodných předpisů, z nichž pro účely této práce je nutno zmínit alespoň zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Jak uvádí I. Telec¹⁹³, nový český kodex je založen na jasných východiscích a patří mezi ně zejména požadavek mezinárodní a ústavní lidskoprávní konformity a požadavek rozvíjení (středo)evropské civilistické tradice.

Právní úprava nabytí vlastnického práva od neoprávněného je zařazena v části třetí nazvané absolutní majetková práva, v hlavě II věcná práva, dílu 3 upravujícím vlastnictví, oddílu 2, blížeji vymezujícím způsoby nabytí vlastnického práva, v pododdílu 7, který je příhodně nazván „nabytí vlastnického práva od neoprávněného“.

Jednotlivá ustanovení ObčZ (zejména § 1109 až § 1113 ObčZ, ale i další s tématem spojená ustanovení jako např. úprava nabývání věcí evidovaných ve veřejných seznamech v § 980 a násl. ObčZ, zvláštní případ nabytí stavby neevidované ve veřejném seznamu dle § 3058 odst. 2 ObčZ, úprava nabytí zástavního práva k movité věci od neoprávněného v § 1343 odst. 2. ObčZ) budou podrobněji rozebrána níže. Ještě před tímto rozbořem je však vhodné předložit několik zobecňujících tezí o nové právní úpravě jako celku.

Především je nutno kvitovat odstranění dvojkolejnosti soukromého práva, což bylo naznačeno již v úvodu této práce. ObčZ tedy (nejen) nabytí od neoprávněného sjednocuje a upravuje ho jednotně jak pro vztahy mezi podnikateli, tak pro vztahy mezi

¹⁹² Srov. např. Usnesení 6. sněmu České advokátní komory ze dne 11. října 2013 [online]. [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/assets/zaverecna-usneseni-snemu-cak.pdf>

¹⁹³ TELEČ, I. O vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck. 2009, č. 19, s. 678.

spotřebiteli, resp. nepodnikajícími osobami. Došlo tak k odstranění v kapitole „3.2.1 *Obchodní kupní smlouva*“ popsaného logického paradoxu, který část právní doktríny považovala dokonce za protiústavní, a to rozšířením pravidel o nabytí vlastnického práva od neoprávněného i do neobchodní oblasti.

Dalším kladem v současnosti účinné úpravy je navrácení obecné generální klauzule nabytí od neoprávněného do českého právního řádu, kde absentovala od 1. 1. 1992, tedy od účinnosti zákona č. 509/1991 Sb., který při změnách právního řádu po změně politického režimu bez náhrady zrušil § 228 ObčZ 1964.

4.1 Věci neevidované¹⁹⁴ ve veřejném seznamu

Úprava nabytí věcí, které nejsou zapsány ve veřejném seznamu, je obsažena v § 1109 až § 1113 ObčZ. Zatímco ust. § 1109 ObčZ se použije i na nemovité věci, které nejsou předmětem zápisu do katastru nemovitostí, tak ust. § 1110 ObčZ a § 1111 ObčZ se použijí výhradně na věci movité.

Nový civilní kodex oproti ObčZ 1964 normuje široké pojetí věci v právním smyslu, kdy se věcí rozumí vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí¹⁹⁵ a rozšiřuje právní pojetí věci i na nehmotné věci, kterými jsou podle § 496 odst. 2 ObčZ práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty. V této souvislosti je nutné si položit otázku, zda se ustanovení o nabytí od neoprávněného mají použít i na věci nehmotné, např. na právo pachtu, právo nájmu či na převod obchodního podílu a postoupení pohledávky, tedy na předměty právních vztahů, u kterých (s výjimkou § 196a odst. 6 ObchZ) předchází právní úprava nabytí od neoprávněného nepřipouštěla.

L. Bezoušková (ta však již v roce 2009 komentující jednu z verzí návrhu ObčZ) a J. Vaněk uvádějí, že: „*úprava nabývání od neoprávněného se má vztahovat i na*

¹⁹⁴ Jedná se o jisté zjednodušení s účelem odlišit výklad o ust. § 1109 až § 1113 ObčZ od výkladu o materiální publicitě veřejných seznamů v § 980 a násl. ObčZ. U ust. § 1110 až § 1112 ObčZ přichází v úvahu i aplikace na movité věci zapsané ve veřejných seznamech, je však nutno podotknout, že takových movitých věcí bude ve srovnání s těmi neevidovanými naprostá menšina.

¹⁹⁵ § 489 ObčZ.

pohledávky a jiné nehmotné věci“¹⁹⁶, resp.: „by bylo na místě tato pravidla aplikovat i ve shora zmíněných případech. Povaha těchto práv to zřejmě připouští.“¹⁹⁷ Naopak E. Dobrovolná představuje názor opačný: „bude třeba [...] přijmout názor, že nabytí pohledávky podle ustanovení o nabytí od neoprávněného není možné,“¹⁹⁸ argumentujíc § 979 ObčZ¹⁹⁹ s tím, že dispozice s pohledávkou, resp. její převod, probíhá podle ustanovení o postoupení pohledávky, což je institut závazkového práva, na který v zásadě, a to ani na základě analogie, nelze aplikovat ustanovení o právech věcných. Souhlasím se závěry posledně jmenované autorky, avšak její druhou argumentační linii opřenou o to, že pohledávku nelze fyzicky mít u sebe (což vylučuje legitimační funkci držby, kterou autorka označuje za jeden z nejvýznamnějších ukazatelů dobré víry nabyvatele), považuji za nepatřičnou z toho důvodu, že se zákonodárce přiklonil k tzv. konsenzuálnímu principu převodu vlastnického práva, kdy tradice a potažmo držba věci již není nutnou podmínkou pro nabytí vlastnického práva²⁰⁰, a *fortiori* je-li v důvodové zprávě výslovně uvedeno, že zavedení tohoto pravidla jako obecného je nezbytné i vzhledem k širokému pojetí věci - u nehmotné věci.

Ohledně obchodního podílu a jeho převodu se přikláním k názoru, že ustanovení o nabytí od neoprávněného se na něj vztahovat budou (když s tímto výslovně nepolemizuje ani zmíněná E. Dobrovolná), avšak s konečnou platností budou muset tento *gordický uzel* rozetnout až soudy.

Další novinkou ObčZ je, že se úprava nabytí od neoprávněného vztahuje na „získání věci“, což lze vyložit jako zastřešující pojem pro různé nabývací tituly a je tak opuštěn model ObchZ, kdy nabytí od neoprávněného bylo umožněno primárně pouze u

¹⁹⁶ BEZOUŠKOVÁ, Lenka. Nabytí vlastnického práva k movité věci od neoprávněného podle německé právní úpravy a návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 7, s. 246.

¹⁹⁷ VANĚK, Jakub. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2014, č. 2, s. 45.

¹⁹⁸ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 367. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

¹⁹⁹ § 979 ObčZ: „Ustanovení této hlavy se použijí na věci hmotné i nehmotné, na práva však jen pokud, připouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného.“

²⁰⁰ Srovnej důvodovou zprávu k § 1099 ObčZ: „[...]v současné době víc než v minulosti samotné faktické ovládnutí věci není typickým znakem vlastnictví - má-li někdo např. ve své moci motorové vozidlo, nelze bez dalšího dovodit, že k němu má vlastnické právo, protože mnohem pravděpodobnější jsou jiné právní důvody, z nichž se tak stalo. **Praktické potřebě jednoduchého a rychlého hospodářského styku více odpovídá obecná zásada převodu vlastnického práva již pouhým konsensem, nikoli převod závislý na dvou krocích.**“ [online]. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

kupní smlouvy a sekundárně u těch smluvních typů, jejichž úprava na ustanovení o koupi odkazovala. **Nově tedy bude možné nabytí od neoprávněného bez ohledu na použitý smluvní typ**, což je nutno hodnotit jednoznačně jako klad nové právní úpravy, jelikož rozdílné právní následky pro koupi na straně jedné a darování či směnu na straně druhé pouze zeslabovaly stav právní jistoty, už tak dost zdecimovaný schizofrenií dvou základních civilních kodexů.

Pojem „získání věci“, v souladu s konsenzuálním principem popsaným shora, chápu jako dokončení procesu převodu vlastnického práva – consensus smluvních stran, nikoli jako tradici či „fyzické ovládnutí věci“. Lze ale přitakat v literatuře vyslovenému názoru, že skutečné faktické odevzdání věci představuje významnou indicii pro vnitřní přesvědčení nabyvatele, že je vlastníkem věci, tedy pro jeho dobrou víru²⁰¹.

Zákoník obecně jako podmínku nabytí od neoprávněného nestanoví úplatnost nabývacího titulu. Ta je požadována pouze u nabytí dle § 1109 písm. c) ObčZ a v případě nabytí použitých věcí od podnikatele dle § 1110 ObčZ. Je sporné²⁰², zda má být chráněn nabyvatel, který sice je v dobré víře, nicméně žádná újma mu způsobena nebyla, na úkor vlastníka, který o věc přichází (ač s právem na náhradu škody vůči neoprávněnému převodci).

4.1.1 Generální klauzule - § 1111 ObčZ

Obecná klauzule umožňující nabytí od neoprávněného je obsažena v § 1111 ObčZ, který pro jeho důležitost a význam uvádím celý: *Získal-li někdo movitou věc za jiných okolností, než které stanoví § 1109 nebo 1110, stane se vlastníkem věci, pokud prokáže dobrou víru v oprávnění převodce převést vlastnické právo k věci. To neplatí, pokud vlastník prokáže, že věc pozbyl ztrátou nebo činem povahy úmyslného trestného činu.*

²⁰¹ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 368. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁰² Srovnej TÉGL, Petr. Některé teoretické problémy nabytí od neoprávněného. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 10, s. 343-352.

Generální klauzule je formulována jako klauzule sběrná, subsidiární, či chceme-li „zbytková“, která bude aplikována pouze tehdy, bude-li vyloučena aplikace § 1109 ObčZ (který upravuje privilegované způsoby nabytí) a § 1110 ObčZ (jenž upravuje nabytí použitých movitých věcí ve zvláštních případech). Z tohoto důvodu byla tato obecná klauzule (ne)logicky²⁰³ umístěna právě až za úpravu speciální.

V odborné literatuře se, patrně právě pod dojmem řazení ustanovení a s ohledem na negativní formulaci ust. § 1111 ObčZ, objevil i v podstatě ojedinelý opačný názor na vztah jednotlivých ustanovení, tedy že § 1109 ObčZ hraje roli obecného ustanovení, vůči němuž představují následující § 1110 až § 1112 ObčZ ustanovení zvláštní²⁰⁴. Tento názor nesdílím a znovu opakuji, že za obecné považuji právě ust. § 1111 ObčZ. Podobně se ke vztahu speciality staví komentářová literatura, která výslovně uvádí: „Ustanovení § 1109 a 1110 tak zřejmě budou speciálními ustanoveními k této obecné klauzuli.“²⁰⁵

Z generální klauzule plynou následující podmínky²⁰⁶ nabytí vlastnického práva od neoprávněného:

1. předmětem nabytí je věc movitá (v textu zákona „získal-li někdo věc movitou“);
2. nejedná se o zvláštní případ upravený v § 1109 a § 1110 ObčZ;
3. nabyvatel prokáže dobrou víru v oprávnění převodce převést vlastnické právo k věci a
4. původní vlastník neprokáže, že věc pozbyl ztrátou nebo činem povahy úmyslného trestného činu.

Ad 1)

Občanský zákoník, stejně jako ObčZ 1964, nikde výslovně nevymezuje pojem movité věci. Důraz je zvolen naopak na vymezení nemovitých věcí a konstatování, že veškeré další věci, ať je jejich podstata hmotná nebo nehmotná, jsou movité. Obsah

²⁰³ BORSÍK, Daniel. Nadobudnutie vlastníctva od neoprávněného ako prejav ochrany dobrej viery v komparatívnom súkromnom práve. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 7, s. 245.

²⁰⁴ PETR, Bohuslav. Zásada „nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet“ a problematika nabývání od nevlastníka. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2012, č. 20, s. 702.

²⁰⁵ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 382. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁰⁶ Podobně také VANĚK, Jakub. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2014, č. 2, s. 46.

pojmu movité věci tedy lze zjistit výkladem *a contrario* k legální definici věci nemovité.²⁰⁷

Zákonodárce tedy zvolil opačný přístup, než byl použit v OZO, jakožto hlavním inspiračním zdroji našeho zákonného textu, když OZO ve svém § 293 vymezoval podrobně věci movité, a to jako ty, které bez porušení jejich podstaty z jednoho místa na druhé lze přenášet, s tím dovětkem, že ostatní věci jsou nemovité. Podobně jako rakouský zákonodárce na přelomu 18. a 19. století tradičně vymezuje movité věci, tedy jako věci přemístitelné z místa na místo bez narušení jejich podstaty²⁰⁸, i naše právní nauka. S odkazem na výše provedený výklad o širokém pojetí věci připomínám, že věci, a tedy i věci movitou ve smyslu § 1111 ObčZ, se rozumí i věci bez hmotné podstaty, kterými jsou zejména práva.

Ad 2)

Podmínka, že se musí jednat o případ, kdy nabyvatel získal movitou věc za jiných okolností, než které stanoví § 1109 nebo § 1110 ObčZ nepotřebuje s ohledem předešlý výklad a na tradiční právní zásadu *lex specialis derogat lex generalis*²⁰⁹ dalšího rozvedení.

Ad 3)

Dobrá víra byla popsána v samostatné kapitole 1.3, kde byl podán výklad i o § 7 ObčZ, jenž obsahuje vyvratitelnou domněnku presumující dobrou víru toho, kdo určitým způsobem jednal. Ust. § 1111 ObčZ je tedy výjimkou z obecného pravidla obsaženého v § 7 ObčZ a **dobrá víra nabyvatele vlastnického práva od neoprávněného dle ust. § 1111 ObčZ se nepresumuje**. Je tedy na nabyvateli, aby svoji dobrou víru prokázal.

Zákon výslovně neuvádí, k jakému okamžiku se má dobrá víra posuzovat. Nevidím však důvod proč se odchylovat od závěru učiněného u výkladu § 446 ObchZ,

²⁰⁷ Podobně ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, s. 439. ISBN 978-80-7208-922-2.

²⁰⁸ ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 649. Velké komentáře. ISBN 978-807-4001-086.

²⁰⁹ „Zákon zvláště ruší zákon obecný“ (zákon vydaný pro jednotlivý případ má přednost před zákonem, vydaným pro všechny případy). Srovnej KINCL, Jaromír. *Dicta et regulae iuris, aneb, Právnícké mudrosloví latinské*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1990, s. 147. ISBN 80-706-6316-2.

když podle mého názoru je i v tomto případě rozhodným okamžikem pro posouzení dobré víry doba, kdy mělo dojít k nabytí vlastnického práva²¹⁰, tedy okamžik převodu.

Co však zákon naopak výslovně upravuje je to, že nabyvatelova dobrá víra musí být v oprávnění převodce převést vlastnické právo, na rozdíl např. od úpravy v německém BGB, kde se vyžaduje dobrá víra v převodcovu vlastnické právo²¹¹. Ustanovení je tedy v souladu s deklarovanou změnou terminologie, resp. s upuštěním od pojmu „od nevlastníka“ a jeho nahrazením „od neoprávněného“, když dobrá víra v to, že převodce je vlastníkem věci je irelevantní a test dobré víry dle § 1111 ObčZ splní i ten nabyvatel, který věděl, že převodce není vlastníkem, pokud se např. důvodně domníval, že převodce je komisionářem s oprávněním vlastnické právo k věci převést. A naopak, zastávám tezi, že nabyvatel, který bude vědět o omezení vlastnického práva²¹² převodce, pak vlastnické právo nenabude, i přestože „nabývá od vlastníka“.

Je však nutno dodat, že vlastnické právo a oprávnění ho převést budou ve většině případů náležet jednomu subjektu.

Ad 4)

Nabyvatel nenabude vlastnické právo, pokud (původní) vlastník **prokáže**, že věc pozbyl ztrátou nebo činem povahy úmyslného trestného činu. Jedná se o projev již zmíněného germánského principu, který rozlišoval mezi věcmi dobrovolně a nedobrovolně pozbytými, na něž navazuje diferencovaná úprava možnosti nabývání od neoprávněného. Bylo již výše uvedeno, že zatímco u ztráty panství nad věcí nedobrovolného charakteru byla v právu germánském ctěna římskoprávní zásada *nemo plus iuris*, tak u věcí dobrovolně pozbytých nabytí od neoprávněného umožněno bylo.

Český zákonodárce však uvedený princip částečně modifikuje, když původní vlastník není chráněn u každého nedobrovolného pozbytí, ale jen ve dvou taxativně vyjmenovaných případech, jimiž jsou ztráta a čin povahy úmyslného trestného činu. Uvedená modifikace bez objektivních důvodů a bez předložených argumentů²¹³

²¹⁰ DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl IV. § 221 až § 775. Důvodové zprávy. Rejstřík*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Polygon, 2002. s. 3460. ISBN 80-7273-071-1.

²¹¹ Srovnej kapitolu „2.2.3 Bürgerliches Gesetzbuch“.

²¹² Např. tzv. speciální inhibitorium ve smyslu § 47 odst. 4 exekučního řádu.

²¹³ Důvodová zpráva o tomto rozlišování mlčí a hlavní zpracovatel zákonného textu K. Eliáš ve svém časopiseckém článku ještě v roce 2009 navrhoval ustanovení, které s rozšířením této výjimky i na ztrátu

diferencuje mezi vlastníky, kteří ztratili nedobrovolně držbu nad věcí, a neposkytuje jim rovnou ochranu. Nesprávnost předmětné formulace vynikne *a fortiori*, je-li chráněn vlastník neopatrný, tedy ten, který věc ztratil a není chráněn ten, který o věc *přišel činem povahy nedbalostního trestného činu*. Pokládám za nutné se v tomto směru k ustanovení § 1111 ObčZ postavit kriticky a apelovat na zákonodárce o jeho zpřesnění novelou, která by např. změnila výčet taxativní na demonstrativní, popř. vypustila slova „ztrátou nebo“ ze zákonného textu.

Pozbytí věci ztrátou či činem povahy úmyslného trestného činu musí původní vlastník prokázat. Z toho plynou následující závěry. Za prvé ten, a to je potřeba zdůraznit, že český **právní řád tedy nevyklučuje možnost nabytí od neoprávněného věci ztracené či pozbyté činem povahy trestného úmyslného činu**. Jak výslovně uvádí komentářová literatura: „Nabytí věci vlastníkem ztracených nebo pozbytých činem povahy úmyslného trestného činu (zejména věci kradených) tedy není zcela vyloučeno. Pokud však ve sporu původní vlastník unese důkazní břemeno o ztrátě věci nebo o jejím odnětí činem povahy úmyslného trestného činu, nabyvatelovo vlastnické právo neobstojí. To platí i v případě, že poctivý nabyvatel převede vlastnické právo na další osobu.“²¹⁴

Druhým dílčím závěrem, plynoucím z možnosti původního vlastníka prokázat pozbytí věci činem povahy úmyslného trestného činu, je to, že nemusí být převodce za trestný čin odsouzen, nýbrž stačí, že tuto „trestněprávní povahu“ činu původní vlastník prokáže, a to pravděpodobně v řízení občanskoprávním. Zde lze kladně hodnotit změnu, která v průběhu legislativního procesu nastala, když původní návrh z roku 2005 obsahoval formulaci „prokáže-li vlastník [...], že ho ten, kdo věc převedl třetí osobě, zbavil věci úmyslným trestným činem“.²¹⁵ Verze občanského kodexu z roku 2005 tedy předpokládala rozhodnutí příslušného trestního soudu, protože jen ten může rozhodnout o tom, že byl spáchán trestný čin, tedy konstatovat, že určité jednání naplnilo znaky trestného činu uvedeného v zákoně. Tento nepřiměřený požadavek jako první výrazně

věci nepočítalo. Srovnej ELIÁŠ, Karel. *Mobilia non habent sequelam* (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 3., s. 66.

²¹⁴ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 381. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²¹⁵ Srov. § 965 návrhu ObčZ z roku 2005 [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/OZ_verze_2005.pdf.

kritizoval J. Kotásek²¹⁶ (navíc ve spojení s tím, že původní návrh obsahoval krátkou lhůtu 1 roku). Přestože tuto „přeformulaci“ ustanovení hodnotím kladně, není ani výsledná verze ideální a bude na soudní praxi, na jakých standardech prokazování bude trvat.

To, že i přes legislativní upřesnění není výsledné znění zdaleka ideální, podtrhuje i ten fakt, že zákonodárce podle mého názoru bez racionálního důvodu rozlišuje mezi „svémocným odnětím věci“ v § 1110 ObčZ a „činem povahy úmyslného trestného činu“ v § 1111 ObčZ. Z důvodové zprávy k § 1110 ObčZ se pouze podává, že svémocným odnětím je typicky krádež nebo loupež, což jsou ale nepochybně také činy povahy úmyslného trestného činu²¹⁷.

Rozporuplně se lze také dívat na úplné vypuštění lhůty k prokázání této povahy úmyslného trestného činu (popř. prokázání ztráty věci). Původně navrhovaná jednoletá lhůta k prokázání této povahy by byla podle mého názoru krátká a kladla by na původního vlastníka nepřiměřené požadavky, tím spíše, musel-li by se spoléhat na součinnost protistrany a efektivní a rychlé fungování justice. Ilustrativní byla v tomto kritika vyslovená P. Téglem²¹⁸ k verzi návrhu z roku 2007²¹⁹: „*Problémy mohou nastat v případech, kdy má vlastník prokázat jednání zcizitele mající povahu úmyslného trestného činu. Ačkoliv se formulace uvedené právní normy oproti dřívějšímu stavu změnila, domnívám se, že obtíže při praktické použitelnosti tohoto pravidla mohou přetrvávat. Bude-li mít původní vlastník povinnost prokazovat (zřejmě před civilním soudem), že jednání třetí osoby, jímž byl držby své věci zbaven, má povahu úmyslného trestného činu, dostane se dle mého názoru do velmi překérní situace*“. Kvůli úplnému vypuštění jakékoliv lhůty je však značně zeslabena možnost aplikace obecné klauzule nabytí od neoprávněného a je oslabena právní jistota, jakožto jeden ze základních právních principů právního státu²²⁰.

²¹⁶ KOTÁSEK, Josef. K nabytí od nevlastníka. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2005, č. 2, s. 136.

²¹⁷ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 382. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²¹⁸ TÉGL, Petr. Ochrana poctivého nabyvatele při nabývání vlastnického práva od nevlastníka k movitým věcem nezapsaným ve veřejných seznamech. *Ad Notam*. 2007, č. 2, s. 49.

²¹⁹ Verze návrhu z roku 2007 [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/OZ_s_DZ_verze_2007.06.03.pdf.

²²⁰ Nález ÚS ze dne 27. 5. 1998, sp. zn. Pl. ÚS 34/97.

Jak se správně uvádí v komentářové literatuře²²¹, tak po uplynutí tříleté vydržecí doby bude možné podle okolností případu učinit závěr o vydržení vlastnického práva (§ 1091 odst. 1 ObčZ). Považuji však za důležité upozornit, že u vydržení se dobrá víra (ObčZ ve svých § 992 odst. 1 a § 1089 hovoří o poctivé držbě, resp. poctivém držiteli, jímž se rozumí ten, kdo má z přesvědčivého důvodu za to, že mu náleží právo, které vykonává) požaduje po celou délku trvání vydržecí doby, zatímco u nabytí od neoprávněného jsem již výše vyslovil tezi, že dobrá víra stačí pouze v okamžiku převodu. Na základě tohoto rozporu může dojít tedy k situaci, kdy se v průběhu vydržecí doby stane držitel nepoctivým (protože se např. dozví, že vykonává právo, které mu zjevně nepřísluší) a tedy nezpůsobilým k vydržení a stav právní nejistoty s konečnou platností nevyřeší a nezhojí ani ust. § 1111 ObčZ, protože zde bude nadále možnost původního vlastníka věc vindikovat a prokázat, že věc pozbyl ztrátou nebo činem povahy úmyslného trestného činu. Vzniklý stav právní nejistoty tak může být neúměrně prodlužován a jako zjevně nespravedlivé se to jeví být v případě dalšího převodu věci, kdy poslední nabyvatel nemůže započítat vydržecí dobu svého předchůdce podle § 1096 odst. 1 ObčZ²²², protože tento v době převodu nebyl poctivým držitelem.

Jako vhodnější řešení *de lege ferenda* by se mi jevilo zachovat pro toto prokazování původního vlastníka samostatnou lhůtu, která by však byla přizpůsobena vydržecí době a jednalo by se o lhůtu k uplatnění vindikace, nikoliv k samotnému prokázání povahy pozbytí věci.²²³

Ačkoliv je generální klauzule nabytí od neoprávněného formulována poměrně široce, tak sama sobě následně výrazně omezuje svůj aplikační potenciál. Výklad o obecné klauzuli nabytí od neoprávněného lze tedy zakončit tím, že považuji za velký přínos ObčZ její opětovné zařazení do právního řádu, avšak pro výše popsané výtky budí spíše rozpaky.

²²¹ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 382. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²²² § 1096 odst. 1 ObčZ: „Nabytí-li někdo poctivě držbu od poctivého držitele, jehož držba se zakládá na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva (§ 1090 odst. 1), započítává se mu vydržecí doba jeho předchůdce.“

²²³ S podobným návrhem přišel již v roce 2005 J. Kotásek. Srovnej KOTÁSEK, Josef. K nabytí od nevladníka. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2005, č. 2, s. 136.

4.1.2 Privilegované způsoby nabytí od neoprávněného podle § 1109 ObčZ

Občanský zákoník v některých, taxativně²²⁴ určených, případech nabytí vlastnického práva od neoprávněného zjednodušuje a posiluje postavení a ochranu nabyvatele. Speciální úprava v § 1109 ObčZ řeší případy nabytí vlastnického práva při určitých standardizovaných transakcích²²⁵. Zatímco v § 1110 ObčZ, o němž bude podán níže samostatný výklad, je upraven zvláštní případ nabytí tzv. „z druhé ruky“, tak v § 1109 ObčZ nalezneme 6 těchto „standardizovaných transakcí“, resp. privilegovaných nabývacích způsobů, když podle tohoto ustanovení platí: *„Vlastníkem věci se stane ten, kdo získal věc, která není zapsána ve veřejném seznamu, a byl vzhledem ke všem okolnostem v dobré víře v oprávnění druhé strany vlastnické právo převést na základě řádného titulu, pokud k nabytí došlo a) ve veřejné dražbě, b) od podnikatele při jeho podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku, c) za úplatu od někoho, komu vlastník věc svěřil, d) od neoprávněného dědice, jemuž bylo nabytí dědictví potvrzeno, e) při obchodu s investičním nástrojem, cenným papírem nebo listinou vystavenými na doručitele, nebo f) při obchodu na komoditní burze.“*

Oproti generální klauzuli je zde tedy posíleno postavení nabyvatele tím, že dobrá víra nabyvatele se zde, v souladu s presumcí dobré víry obsažené v § 7 ObčZ, jakožto základní zásadou soukromého práva, předpokládá. I při privilegovaných nabývacích způsobech tedy musí být nabyvatel v dobré víře v oprávnění druhé strany vlastnické právo převést, dochází zde ale k otočení důkazního břemene, když by bylo na původním vlastníkovi, aby prokázal, že nabyvatel nebyl v dobré víře.

Presumpce dobré víry nabyvatele by neměla vést k závěru, že se na nabyvatele v tomto směru nekladou žádné zvláštní požadavky, když opak je dle mého názoru pravdou. Dobrá víra nabyvatele se bude posuzovat objektivně (srovnej formulaci „vzhledem ke všem okolnostem“) a při případné nabyvatelově rezignaci na obvyklou

²²⁴ Původní návrh obsahoval výčet demonstrativní. Srov. § 964 odst. 1 verze návrhu z roku 2005 [online]. [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/OZ_verze_2005.pdf

²²⁵ BORSÍK, Daniel. Nadobudnutie vlastníctva od neoprávněného ako prejav ochrany dobrej viery v komparatívnom súkromnom práve. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 7, s. 245.

míru opatrnosti²²⁶ by nemělo být pro žalobce problémem prokázat absenci dobré víry u takového nabyvatele.

Lze souhlasit s komentářovou literaturou, že právě u nabytí od neoprávněného, kde je dobrá víra předpokladem odnětí práva jinému subjektu, by měla být posuzována spíše přísněji²²⁷, což ostatně dovodil již Ústavní soud ve své judikatuře²²⁸ k § 446 ObchZ.

S komentářovou literaturou naopak nelze souhlasit v tom závěru²²⁹, že v případě nabytí vlastnického práva od neoprávněného by neměl být aplikován závěr o presumpci dobré víry a že by důkazní břemeno (podobně jako tomu je v obecné klauzuli v ust. § 1111 ObčZ) mělo ležet na nabyvateli. Tento závěr je v předmětném komentáři sice kvalitně argumentován, ale dle mého názoru se jedná o závěry *de lege ferenda* a za současného právního stavu *de lege lata* tyto závěry nelze přijmout. Zákonodárce v textu zákona formuluje výjimky ze zásady upravené § 7 ObčZ zcela jasně – příkladem toho budiž právě § 1111 ObčZ²³⁰ – a nepovažuji za možné ani vhodné další výjimky vytvářet výkladem.

Postavení nabyvatele je v privilegovaných případech dále posíleno tím, že není podstatné, jakým způsobem původní vlastník pozbyl věc, potažmo své panství nad ní. Bylo již výše uvedeno, že ani obecná klauzule nevylučuje možnost nabytí od neoprávněného věci ztracené či pozbyté činem trestného úmyslného činu, avšak zatímco v § 1111 ObčZ je dána původnímu vlastníku možnost za splnění určitých podmínek věc úspěšně vindikovat, tak podle § 1109 ObčZ je stav právní jistoty posílen a povaha pozbytí nehraje roli vůbec.

²²⁶ Srovnej usnesení NS ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 22 Cdo 877/2009.

²²⁷ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 369. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²²⁸ Usnesení ÚS ze dne 20. 8. 2001, sp. zn. IV. ÚS 112/01.

²²⁹ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 371-372. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²³⁰ Zákonodárcův záměr je kromě výslovné formulace v důvodové zprávě k § 1109 ObčZ patrný i z důvodové zprávy k § 1111 ObčZ, kde se uvádí: „Navržené ustanovení dopadá na ostatní případy (např. koupě movité věci od podnikatele mimo běžný obchodní styk), u kterých se naopak dobrá víra nabyvatele nepředpokládá a je na něm, aby svou dobrou víru prokázal.“, argumentem *a contrario* je tedy zjevně dovoditelné, že v ust. § 1109 a § 1110 ObčZ bylo záměrem zákonodárce to, že dobrá víra nabyvatele se předpokládá a není tedy na něm, aby jí prokazoval.

Rozdílem oproti generální klauzuli je také to, že privilegovaným způsobem lze nabýt pouze věc nezapsanou ve veřejném seznamu, a to nezávisle na tom, zda se jedná o věc movitou či nemovitou. Je zde tedy připuštěna možnost takto nabýt i nemovitost nezapsanou v katastru nemovitostí.²³¹

Movité věci nadále budou z převážné části věcmi nezapsanými ve veřejném seznamu a budou tedy podléhat režimu ustanovení § 1109 ObčZ. Pokládám však za vhodné alespoň nastínit, v jakých veřejných seznamech mohou být evidovány věci movité. Jedná se např. o námořní rejstřík, plavební rejstřík a letecký rejstřík a s ohledem na široké pojetí věci a koncept věcí nehmotných i např. rejstřík ochranných známek, rejstřík průmyslových vzorů, rejstřík užitných vzorů či rejstřík patentový. Mezi veřejné seznamy naopak nepatří rejstřík zástav²³².

Níže bude následovat rozbor jednotlivých privilegovaných nabývacích způsobů, je však nutno podotknout, že většina z nich odpovídá právní úpravě obsažené ve zvláštních právních předpisech i před rekonstrukcí soukromého práva, kdy jednak zákonodárce rozšířil úpravu § 446 ObchZ i na spotřebitele a navíc doplnil právní pravidlo, známé z jiných právních řádů, o nabytí vlastnického práva od osoby, které vlastník svou věc sám svěřil²³³. Zákonodárce tak vlastně sesumarizoval dřívější právní úpravu²³⁴.

4.1.2.1 Nabytí ve veřejné dražbě

Důvodnost i správnost zařazení tohoto titulu mezi privilegované způsoby jsou nepochybné, když zákonodárce byl veden snahou chránit legitimní očekávání nabyvatele, který nabyl vlastnické právo úkonem orgánu požívajícího jistou veřejnou autoritu²³⁵.

²³¹ Srovnej výklad v kapitole 4.2

²³² VRZALOVÁ, Lenka *in* SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 10. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²³³ Podobně ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, s. 480. ISBN 978-80-7208-922-2.

²³⁴ Srov. BORSÍK, Daniel. Nadobudnutie vlastníctva od neoprávneného ako prejav ochrany dobrej viery v komparatívnom súkromnom práve. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 7, s. 245.

²³⁵ DOBROVOLNÁ, Eva *in* SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 372. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

Ze znění zákonného textu však není zcela jasné, co zákonodárce myslel termínem „veřejná dražba“, tedy zda § 1109 ObčZ pracuje s *veřejnou dražbou v užším smyslu*, tj. pouze s dražbou konanou podle VeřDraž, nebo s *veřejnou dražbou v širším smyslu*, zahrnující kromě dražeb na základě VeřDraž i dražby konané v rámci výkonu rozhodnutí, potažmo v rámci exekuce. K nabytí vlastnického práva, a to originárním způsobem, v těchto dražbách dochází již na základě zvláštních předpisů, nikoli až na základě ObčZ. Osobně se kloním k užšímu chápání pojmu „veřejná dražba“, a to z toho důvodu, že zákonodárce v § 1113²³⁶ ObčZ mezi výše uvedenými druhy dražeb rozlišuje, když používá formulaci „*ve veřejné dražbě, v dražbě při výkonu rozhodnutí nebo při provádění exekuce prodejem movitých věcí*“. Jak však uzavírá E. Dobrovolná: „*Na praxi však zřejmě řešení uvedené otázky dopad mít nebude, protože k nabytí od neoprávněného dojde buď podle nového ObčZ, nebo podle zvláštních zákonů. Jen právní úprava by byla v tomto smyslu duplicitní.*“²³⁷ I F. Rouček u ustanovení OZO podobného znění uvedl: „*Lhostejno, zda je o dražbu nucenou či dobrovolnou, zda o soudní či mimosoudní. Vyžaduje se však, aby šlo o dražbu řádně vykonanou.*“²³⁸ Roučkovy závěry jsou podle mého názoru udržitelné i dnes při aplikaci na ObčZ, pouze s výše uvedeným otazníkem u mimosoudních dražeb.

I u nabytí ve veřejné dražbě je nutné, aby byl nabyvatel v dobré víře (která se, jak bylo vyloženo výše, předpokládá). Názorným způsobem kritéria dobré víry vyložil V. Knapp²³⁹, když pro Právní rozhledy okomentoval rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora ze dne 3. 11. 1979, sp. zn. 5 Ob 630/79, ve kterém je nejdříve obecně potvrzeno, že i při nabytí ve veřejné dražbě je zapotřebí, aby nabyvatel byl v dobré víře, a dále je představen konkrétní závěr, že dobrou víru vylučuje již i lehká nedbalost. Tvrdí-li tedy povinný při dražbě například to, že mu věc nepatří, vylučuje již toto

²³⁶ § 1113 ObčZ: „*Ustanovení § 1110 až 1112 se nepoužijí, pokud se jedná o investiční nástroj, cenný papír nebo listinu vystavené na doručitele nebo o věci nabyté ve veřejné dražbě, v dražbě při výkonu rozhodnutí nebo při provádění exekuce prodejem movitých věcí nebo o věci nabyté při obchodu na komoditní burze.*“

²³⁷ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 372. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²³⁸ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému, díl II*, § 285-530, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o. 1998. s. 321.

²³⁹ KNAPP, Viktor. Nejvyšší soudní dvůr (OGH), 5 Ob 630/79. *Právní rozhledy*, Praha: C. H. Beck. 1996, č. 9, s. 424-425.

tvrzení dobrou víru žalobce. Důležitý je i tamtéž vyslovený judikatorní závěr, že se nevyžaduje, aby povinný cizí vlastnické právo dokázal.

V § 1113 ObčZ je pro nabytí ve veřejné dražbě vyloučena aplikace ustanovení § 1110 až § 1112 ObčZ.

4.1.2.2 Nabytí od podnikatele při jeho podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku

Vymezení pojmu „podnikatel“ je po zrušení ObchZ zařazeno do občanského zákoníku jakožto obecného kodexu soukromého práva, kde lze rozlišit čtyři skupiny podnikatelů²⁴⁰. Za podnikatele se považuje především ten, kdo podniká (resp. vykonává podnikatelskou činnost)²⁴¹, tedy ten kdo vykonává samostatnou výdělečnou činnost vykonávanou na vlastní účet a odpovědnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku.

Dále jsou za podnikatele považovány všechny osoby zapsané v obchodním rejstříku (§ 421 odst. 1 ObčZ) a ve vztahu ke spotřebiteli se za podnikatele považuje také každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání (§ 420 odst. 2 ObčZ). Zákon dále stanoví vyvratitelnou právní domněnku, že podnikatelem je ten, kdo má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona.

Podmínkou pro nabytí od neoprávněného – podnikatele je, aby převodce skutečně podnikatelem byl, avšak ve prospěch nabyvatele svědčí výše uvedené pravidlo, že za podnikatele se bude považovat i ten, kdo uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání, ačkoliv jeho činnosti některý ze znaků podnikání schází.

Další podmínkou je, aby k převodu došlo „při podnikatelské činnosti“. Dle mého názoru²⁴² to bude zahrnovat ta právní jednání, která k podnikatelské činnosti mají přímý

²⁴⁰ EICHLEROVÁ, Kateřina in ČERNÁ, Stanislava a kol. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. Scripta iuridica. s. 12, ISBN 978-80-87146-76-7.

²⁴¹ § 420 odst. 1 ObčZ

²⁴² Částečně vycházím z doktrinárního výkladu k § 261 ObchZ, viz ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 896. ISBN 978-807-4003-547.

vztah. Nebude se tedy jednat jen o právní jednání, jimiž se bezprostředně realizuje předmět podnikání, ale i o jednání, která s podnikáním souvisí a jsou činěna ve vazbě na podnikatelskou činnost.

Limitací nabytí od neoprávněného je dále kritérium běžného obchodního styku, když v komentářové literatuře k § 57 zákona o obchodních korporacích²⁴³ je uvedeno: „*Jaké smlouvy lze považovat za smlouvy uzavírané v rámci běžného obchodního styku, zákon o obchodních korporacích (ani jiný právní předpis) neřeší a nelze je ani obecně vymezit, např. výčtem jednotlivých smluvních typů. Posouzení toho, zda je konkrétní smlouva smlouvou uzavřenou v rámci běžného obchodního styku, bude vždy velice těsně spjata s konkrétními okolnostmi každého případu.*“²⁴⁴

Při výkladu ustanovení § 1109 písm. b) tedy bude nutno pracovat s účelem daného ustanovení, kterým je podle mého názoru usnadnit pozici nabyvatele, avšak pouze v typizovaných případech. Jednání mimo běžný obchodní styk nebo nesouvisející s podnikatelskou činností podnikatele (nebo s ní související pouze velmi nepřímo) budou posuzována v rámci obecné klauzule nabytí od neoprávněného.

Případy, kdy někdo získal v dobré víře za úplatu použitou movitou věc od podnikatele, který při své podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku obchoduje s takovými věcmi (typicky second-hand či autobazar), jsou upraveny speciálním ustanovením v § 1110 ObčZ a pravidlo z ust. § 1109 ObčZ je tedy pro tyto případy dále modifikováno.

4.1.2.3 Nabytí za úplatu od někoho, komu vlastník věc svěřil

Jedná se projev již výše několikrát popsane germánské zásady vycházející z pořekadla „*Wo du deinen Glauben gelassen hast, da sollst du ihn suchen.*“ Na nabyvatele totiž nelze klást nepřiměřené požadavky v tom směru, aby zjišťoval, zda ten, komu byla věc *svěřena* (bude se jednat např. o nájemce, pachtýře, kurýra či výprosníka), je oprávněn ji převést a tedy: „*pokud vlastník věc jinému svěří, sám vytvoří*

²⁴³ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

²⁴⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 148. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-803.

zdání a vyvolá důvěru třetích osob v to, že ten, komu věc svěřil (a fakticky ji má u sebe), je jejím vlastníkem.“²⁴⁵ Jak uvádí nestor české civilistiky F. Rouček: „Vždyť takový nabyvatel smí důvěřovati tomu, komu sám vlastník důvěřoval.“²⁴⁶

Podmínkou aplikace tohoto ustanovení je „akt svěření“, je tedy evidentní, že podle této privilegované skutkové podstaty nelze nabýt věci pozbyté činem povahy trestného činu či věci ztracené (a jiným nalezené). F. Rouček²⁴⁷ vylučoval možnost nabýt od neoprávněného, bylo-li svěření podvodně vylákáno, avšak jak uvádí česká komentářová literatura²⁴⁸, není tento závěr jednoznačně přijímán, byl zpochybněn např. A. Randou či rakouskou judikaturou, a lze asi E. Dobrovolné přitakat, že „*Je tak třeba připočíst riziko vlastníkov, který dal dobrovolně „věc z ruky.“*“²⁴⁹

Nabytí od neoprávněného podle ust. § 1109 písm. c) ObčZ vyžaduje, aby se tak stalo za úplatu. Podmínkou naopak není, aby ten, komu byla věc svěřena, poskytl úplatu původnímu vlastníku (převodci tak mohou být i výše zmínění výprosník či kurýr).

4.1.2.4 Nabytí od neoprávněného dědice, jemuž bylo nabytí dědictví potvrzeno

Jedná se o institut českému právu dlouhodobě známý a přes upřesnění terminologie (ObčZ 1964 používal pojmu „nepravý dědic“) se jedná o vyjádření dílčí kontinuity s předchozí právní úpravou²⁵⁰. I nadále tedy bude použitelné vymezení „nepravého dědice“ tak, jak ho vymežila judikatura²⁵¹ i odborná časopisecká literatura:

²⁴⁵ Kerschner, F., Vonkilch, A., Fenyves, A. *Kommentar zum OZO – KlangKommentar. § 353–379, Sachenrecht*. 3. vydání. Wien : Verlag Österreich, 2011, s. 628. cit. dle SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 373. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁴⁶ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému*, díl II, § 285-530, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o. 1998. s. 322.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 323.

²⁴⁸ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 373. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ Blíže v kapitole „3.1.1. Nabytí od nepravého dědice“

²⁵¹ „*Nepravým dědicem je osoba, která podle rozhodnutí soudu o dědictví nabyla majetek zůstavitele, ačkoliv jej neměla nabýt buď vůbec, nebo ne v takovém rozsahu, v jakém jej nabyla.*“ Viz rozsudek NS ze dne 23. 2. 1999, sp. zn. 21 Cdo 1465/98 uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod č. 56, ročník 1999.

„ten, komu bylo dědictví potvrzeno soudem, neboť nebylo známo „lepší“ dědické právo někoho jiného.“²⁵²

Potvrzení dědictví je upraveno v § 1690 ObčZ.

Velmi nejasně se však komentářová literatura vyjadřuje ohledně důkazního břemene, když uvádí: *„Důkazní břemeno ohledně prokázání dobré víry při nabytí věci od nepravého dědice nese nabyvatel“²⁵³* a odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2264/2009 ze dne 15. 3. 2011. Tato věta je v textu komentáře k ObčZ osamocena a není zřejmé, zda autorka komentářové kapitoly pouze „připomínala“ judikaturu k ObčZ 1964 (čemuž by nasvědčovala terminologie „nepravý“), anebo vztahuje tento judikatorní závěr i na úpravu novou (což je asi pravděpodobnější, protože tento závěr dále nevysvětluje ani nekomentuje). Ať už to autorka myslela jakkoli, považuji za nutné odmítnout případný závěr, že by důkazní břemeno ohledně prokázání dobré víry při nabytí od *neoprávněného* dědice měl nést nabyvatel, neboť by se jednalo o absurdní závěr jdoucí proti smyslu zařazení nabytí od *neoprávněného* dědice do privilegovaných případů § 1109 ObčZ, kde se dobrá víra nabyvatele ve shodě s § 7 ObčZ předpokládá.

4.1.2.5 Nabytí při obchodu s investičním nástrojem, cenným papírem nebo listinou vystavenými na doručitele, nebo při obchodu na komoditní burze.

Důvodem zařazení nabytí vybraných finančních instrumentů mezi privilegované případy, kde se dobrá víra presumuje, je zajištění plynulosti a bezpečnosti obchodování s nimi²⁵⁴. Podobně tomu je i u obchodování na komoditní burze.

V § 1113 ObčZ je na případy, které spadají pod ust. § 1109 písm. e) a f) ObčZ, tedy pokud se jedná o investiční nástroj, cenný papír nebo listinu vystavené na doručitele nebo o věci nabyté při obchodu na komoditní burze, vyloučena aplikace ustanovení § 1110 až § 1112 ObčZ.

²⁵² NĚMCOVÁ, Jitka. Ochrana oprávněného dědice. *Ad Notam*. 2003, roč. 4. s. 79.

²⁵³ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 374. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁵⁴ Podobně také E. Dobrovolná, tamtéž.

4.1.3 Nabytí použitých movitých věcí od podnikatele podle § 1110 ObčZ

V případech, kdy se obchoduje s použitým zbožím (v autobazarech, zastavárnách, obchodech se starožitnostmi, antikvariátech, vetešnictvích apod.), je prolomena ochrana dobré víry nabyvatele ve prospěch původního vlastníka.²⁵⁵ Ust. § 1110²⁵⁶ ObčZ stanoví povinnost vydat věc původnímu vlastníku, pokud ten prokáže ve lhůtě 3 let, že věc ztratil nebo že mu věc byla svémocně odňata. Situace se liší od nabytí od podnikatele dle § 1109 písm. b) ObčZ zejména tím, že původní vlastník nemusí prokazovat, že nabyvatel nebyl v dobré víře (která je však i zde podmínkou nabytí vlastnického práva), ale stačí mu prokázat pouze to, že věc ztratil nebo mu byla svémocně odňata.

Komentářová literatura řeší otázku, zda je stanovená lhůta určena k podání žaloby na vydání věci nebo zda postačí, že nárok na vydání věci uplatní vlastník vůči poctivému nabyvateli²⁵⁷, když nakonec dospívá k závěru, že postačí uplatnit nárok na vydání věci vůči poctivému nabyvateli.^{258, 259} Již po několikáté musím závěr představený v předmětném komentáři *de lege ferenda* kvitovat, avšak *de lege lata* označit přinejmenším za sporný, když zastávám tezi, že v tříleté lhůtě musí původní vlastník vyžadované skutečnosti prokázat, a to v krajním případě (odmítne-li nabyvatel věci vydat, což zároveň pravděpodobně bude případ nejfrekventovanější) i v rámci soudního řízení. Shodně s D. Borsíkem tedy konstatuji, že přes dobrý úmysl zákonodárcův se úprava jeví býti z tohoto pohledu problematickou, když vzniká otázka, zda nebude nabyvateli stačit zdržovat soudní řízení²⁶⁰.

²⁵⁵ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, s. 480. ISBN 978-80-7208-922-2.

²⁵⁶ § 1110 ObčZ: „Získal-li někdo v dobré víře za úplaty použitou movitou věc od podnikatele, který při podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku obchoduje takovými věcmi, vydá ji vlastníku, který prokáže, že věc pozbyl ztrátou nebo že mu věc byla odňata svémocně a že od ztráty nebo odnětí věci uplynuly nejvýše tři roky.“

²⁵⁷ Podobně také DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jirí a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 379. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁵⁸ Tamtéž.

²⁵⁹ Opačný názor má např. B. Petr, který uvádí, že vlastník může věc vindikovat, pokud prokáže ztrátu nebo odcizení věci, ke kterému došlo do 3 let před podáním žaloby. Srov. PETR, Bohuslav. Zásada „nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet“ a problematika nabývání od nevlastníka. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2012, č. 20, s. 702.

²⁶⁰ Srov. BORSÍK, Daniel. Nadobudnutie vlastníctva od neoprávneného ako prejav ochrany dobrej viery v komparatívnom súkromnom práve. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 7, s. 246.

Složitost problematiky vynikne tím spíše ve srovnání s obecnou klauzulí nabytí od neoprávněného, když při pozorném čtení těchto dvou ustanovení lze dojít i k tomu závěru, že zvláštní ustanovení § 1110 ObčZ poskytuje nižší míru ochrany, nežli obecná klauzule, podle které původní vlastník není limitován lhůtou. Na druhou stranu však § 1110 ObčZ ulehčuje původnímu vlastníkovu pozici ve srovnání s privilegovanou podstatou dle § 1109 písm. b) ObčZ, protože předmětem dokazování vůbec není nabyvatelova dobrá víra, ale pouze povaha pozbytí věci.

Opětovně tedy souhlasím s D. Borsíkem, který píše, že ustanovení je předčasné hodnotit, protože jeho „charakter“ se projeví až ve „víru života“.²⁶¹

4.1.4 Zvláštní ochrana proti nepoctivosti a některá další omezení vztahující se k nabytí od neoprávněného

Občanský zákoník ve svém § 1112 stanoví, že vlastnického práva ani dobré víry svého předchůdce se nemůže k svému prospěchu dovolat ten, kdo získal movitou věc s vědomím, že vlastnické právo bylo nabyto od neoprávněného. V praxi se totiž často mohou objevit případy, kdy určitá osoba v dobré víře koupí movitou věc od neoprávněného a nabude tak vlastnické právo a od tohoto „nového vlastníka“ věc dále koupí třetí osoba, která však již ví, že ji její předchůdce nabyl od neoprávněného. Lze zcela přitakat důvodové zprávě, že *„bez výslovné úpravy by podobné situace mohly být řešeny jen s využitím obecné právní zásady respektující soulad s dobrými mravy. Hledisko dobrých mravů však nemusí být v této souvislosti zcela spolehlivé a pro aplikační praxi snadno uchopitelné.“*²⁶²

I toto, na první pohled velmi vhodné, řešení skýtá několik problémových míst. Především, že v literatuře²⁶³ se již objevily úvahy o možném rozporu tohoto ustanovení s ústavním pořádkem, resp. s čl. 11 LZPS, když ustanovení může *de facto* vést

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, s. 481. ISBN 978-80-7208-922-2.

²⁶³ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 382. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

k vytvoření dvou druhů vlastnického práva a k relativizaci vlastnického práva osoby, která nabyla od neoprávněného.

Větším problémem než ústavní konformita, podle mého názoru, bude problematika zpětných a dalších převodů, když jak správně uvádí J. Vaněk: „*aplikací bychom např. mohli vyloučit možnost původního vlastníka nabytí zpátky věc, která mu byla v rozporu s jeho vůlí (protiprávně) odňata, od osoby, která k věci mezitím nabyla vlastnické právo od neoprávněného.*“²⁶⁴ Tento, zcela absurdní, avšak na základě zákonného textu správně vyslovený, závěr zcela jistě nebyl úmyslem zákonodárcovým.

Podobně problematická je i otázka, zda v situaci, kdy „nabyvatel od neoprávněného“ převede vlastnické právo zpět na „neoprávněného“ (kterému např. byla věc původním vlastníkem svěřena a on ji zcizil a následovně opět nabyt), dochází k obnovení vlastnického práva původního vlastníka či nikoli.

Například polská civilistika razí tzv. doktrínu automatického návratu vlastnictví, opírající se především o rozhodnutí polského nejvyššího soudu z roku 1945²⁶⁵, ke které se v oblasti české právní vědy kriticky staví P. Tégl, který svůj rozbor uzavírá: „*Pokud by doktrína automatického návratu vlastnictví měla být vůbec aplikována, potom by bylo třeba striktně rozlišovat mezi situacemi, v nichž neoprávněný převodce jednal nepoctivě (např. nájemce převedl věc dobromyslnému nabyvateli), a případy, v nichž sice někdo zcizil věc, aniž k tomu měl právní titul, ovšem o tomto nedostatku svého jednání nevěděl (viz příklad s absolutně neplatnou kupní smlouvou, jakož i případy dále uváděné).*“²⁶⁶

Podle mého názoru není možné v současné době přijmout jakýkoliv zobecňující závěr o právních důsledcích zpětného převodu a bude nutné vážit okolnosti každého

²⁶⁴ VANĚK, Jakub. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2014, č. 2., s. 47.

²⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu Polska ze dne 17. 9. 1945, sp. zn. III C 436/45: „*Nabyvatel movitých věcí, které mu byly převedeny osobou nemající k nim vlastnické právo, se stane jejich vlastníkem, jestliže je nabyt v dobré víře. V případě, že byly tytéž věci později nabyty (odkoupeny) původním neoprávněným převodcem, mohou mu být odebrány jejich skutečným vlastníkem, neboť je nepřipustné, aby nabyvatel získal užitek ze svého protiprávního jednání.* Cit. dle TÉGL, Petr. Některé teoretické problémy nabývání od neoprávněného. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 10, s. 347.

²⁶⁶ Tamtéž.

jednotlivého případu s použitím základních zásad soukromého práva *nemo turpitudinem suam allegare potest*²⁶⁷ a ochrany dobrých mravů²⁶⁸.

Dalším zákonným korektivem nabytí od neoprávněného je to, že na nabyvatele, na základě § 1107 ObčZ ve spojení s § 1108 ObčZ, i přes originární povahu nabytí, přechází také závady vážnoucí na věci, které jsou zapsány ve veřejném seznamu. Závady ve veřejném seznamu nezapsané přechází pouze tehdy, měl-li a mohl-li je z okolností nabyvatel zjistit nebo bylo-li to ujednáno, anebo stanoví-li tak zákon výslovně.

Jak již bylo výše zmíněno, ust. § 1113 ObčZ zajišťuje bezpečnost obchodování s určitými předměty a určitých transakcí a vylučuje pro ně použití ustanovení § 1110 až § 1112 ObčZ. V těchto, taxativně stanovených případech, se použije z pododdílu o nabývání od neoprávněného pouze § 1109 ObčZ, který vymezuje privilegované nabývací způsoby.

4.2 Věci evidované ve veřejném seznamu

Alespoň ve stručnosti²⁶⁹ je nutno představit i úpravu vztahující se k tématu práce, která je umístěna mimo pasáže občanského zákoníku věnující se nabývání vlastnického práva, a to konkrétně úpravu veřejných seznamů, jejichž problematiku zákonodárce umístil do obecných ustanovení věcných práv. Jak již bylo vymezeno v úvodu práce, tak veřejným seznamem se rozumí souhrnné označení pro veřejné evidence věcí, do kterých lze nahlížet, aniž je třeba překonávat formální překážky²⁷⁰.

Zejména laickou veřejností může úprava veřejných seznamů být nepřesně vykládána tak, že se jedná výhradně o úpravu nemovitostí a naopak podobně nepřesně

²⁶⁷ Viz § 6 odst. 2 ObčZ: „Nikdo nesmí těžít ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžít ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.“

²⁶⁸ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 383. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁶⁹ Ve stručnosti v souladu s vymezením náplně práce v *Úvodu*, s ohledem na rozsah diplomové práce a také z důvodu snahy udržet výklad kompaktní bez podrobného řešení problematiky, která by zasloužila samostatnou kvalifikační práci, když úprava veřejných seznamů a jejich účinků takovým samostatným tématem jistě je.

²⁷⁰ Srovnej pozn. pod čarou č. 8.

by byl ten závěr, že ustanovení, o kterých byl podán podrobný výklad výše, se týkají výhradně věcí movitých. Jak bylo dříve zmíněno, movité věci nadále budou z převážné části věcmi nezapsanými ve veřejném seznamu, avšak existují i movité věci ve veřejných seznamech evidované (např. námořní rejstřík, plavební rejstřík, letecký rejstřík, rejstřík ochranných známek, rejstřík průmyslových vzorů, rejstřík užitných vzorů či rejstřík patentový) a naopak, většina nemovitých věcí se sice ve veřejném seznamu eviduje, avšak ani zde není tento závěr absolutní, když existují nemovité věci, které evidenci nepodléhají, např. drobné stavby²⁷¹, stavby, které nejsou budovami, některé technické stavby a další²⁷². Lze tedy uzavřít, že katastr nemovitostí je tedy nejvýznamnějším a nejfrekventovanějším²⁷³ veřejným seznamem, nikoliv však jediným, a jen s vědomím této drobné nepřesnosti lze přistoupit na didaktické zjednodušení, že výklad o úpravě veřejných seznamů je výkladem především o věcech nemovitých.

4.2.1 Materiální publicita veřejných seznamů

Nový občanský zákoník posiluje důvěru v zápis ve veřejných seznamech, když na základě § 980 odst. 1 ObčZ platí, že nikoho neomlouvá neznalost údaje o právu k věci zapsaného do veřejného seznamu. Druhý odstavec téhož paragrafu zakládá vyvratitelnou právní domněnku („*má se za to*“), že je-li právo k věci zapsáno do veřejného seznamu, tak bylo zapsáno v souladu se skutečným právním stavem. Stejně tak bylo-li právo k věci z veřejného seznamu vymazáno, má se za to, že neexistuje. Konkrétním důsledkem a projevem těchto právních domněnek je **ustanovení § 984 ObčZ, které formuluje zásadu materiální publicity veřejných seznamů**²⁷⁴ a podle kterého, není-li stav zapsaný ve veřejném seznamu v souladu se skutečným právním stavem, svědčí zapsaný stav ve prospěch osoby, která nabyla věcné právo za úplaty v dobré víře od osoby k tomu oprávněné podle zapsaného stavu. Zásada materiální publicity veřejných seznamů, která je někdy také označována jako princip důvěry

²⁷¹ Typicky stavby s jedním nadzemním podlažím o zastavěné ploše do 16 m² a výšce do 4,5 m.

²⁷² SPÁČIL, Jiří a Tomáš RICHTER in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1238. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁷³ VRZALOVÁ, Lenka in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 11. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁷⁴ Tamtéž.

v knihy veřejné²⁷⁵, je podle literatury „jednou ze základních zásad, na nichž je postavena evidence věcných práv, pokud né zásadou vůbec nejdůležitější.“²⁷⁶ Jedná se o výrazný posun oproti úpravě „předrekodifikační“, když zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve svém § 11 normoval, že ten, kdo vychází ze zápisu v katastru nemovitostí učiněného po dni účinnosti zákona č. 265/1992 Sb., je v dobré víře, že stav katastru nemovitostí odpovídá skutečnému stavu věci, ledaže musel vědět, že stav zápisů v katastru neodpovídá skutečnosti. Zákon však s „touto dobrou vírou“ nespojoval žádné další konkrétní důsledky, s výjimkou možnosti vydržení. Dřívější katastr nemovitostí tedy byl vybaven materiální publicitou ve „zdeformované podobě“²⁷⁷ a tato právní úprava byla terčem kritiky Ústavního soudu, názorný byl v tomto nálezu ze dne 1. 8. 2006, sp. zn. II. ÚS 349/03: „Katastr nemovitostí České republiky není založen na takových zásadách, které by umožňovaly jednat s plnou důvěrou v jeho obsah, a není tak naplněna jedna z jeho základních funkcí, jež od něj občané právem očekávají. Informace ze zápisu v katastru nemovitostí může ve společenských a právních vztazích splnit očekávaný význam jedině tehdy, je-li nadána pravdivostí. Neobsahuje-li katastr nemovitostí údaje, jež by bylo lze takto označit, jsou právní subjekty při jednání s důvěrou ve správnost zápisu vystaveny neodůvodněnému riziku, což považuje Ústavní soud za závažný problém.“²⁷⁸

I při řešení účinků veřejných seznamů vstupuje do popředí střet principu ochrany vlastnictví s ochranou dobré víry a právní jistoty táhnoucí se celým výkladem o nabývání od neoprávněného jako červená niť. Materiální publicita „prolamuje zásadu *nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet* a posouvá hranice uplatnění ústavního principu právní jistoty ve prospěch nabyvatelů v dobré víře. Nutným důsledkem tohoto posunu je, že se naopak snižuje ochrana skutečných vlastníků, na

²⁷⁵ Srov. KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. II. Práva věcná*. 3. dopl. Vyd. Praha : nakladem Knihovny Sborníku věd právních a státních, 1946, s. 40n.

²⁷⁶ VRZALOVÁ, Lenka in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 11. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁷⁷ Srov. TÉGL, Petr. Veřejné seznamy a ochrana dobré víry. Stručný pohled na českou a polskou právní úpravu a jejich srovnání, *Ad Notam*. 2007, č. 5, s. 148.

²⁷⁸ Nález ÚS ze dne 1. 8. 2006, sp. zn. II. ÚS 349/03.

kteře mnohem důrazněji dopadá jedna ze základních zásad občanského práva – *vigilantibus iura scripta sunt, tedy zásada, že práva náležejí bdělým.*²⁷⁹

Účinky materiální publicity veřejných seznamů, kdy přednost dostane zapsaný stav před stavem skutečným, se uplatní pouze za splnění následujících podmínek²⁸⁰:

- a) je zde nesoulad zapsaného stavu se skutečným právním stavem,
- b) k nabytí došlo na základě právního jednání²⁸¹,
- c) nabývací právní jednání bylo úplatné²⁸²,
- d) právo bylo nabyto v dobré víře²⁸³ (dobrá víra se posuzuje k okamžiku podání návrhu na zápis práva do katastru nemovitostí),
- e) právo bylo nabyto od osoby oprávněné podle zapsaného stavu,
- f) nejde o výjimky uvedené v § 984 odst. 2 ObčZ (nezbytná cesta, výměnek, věcné právo vznikající ze zákona bez zřetele na stav zápisů ve veřejném seznamu).

Nad rámec těchto podmínek jsou zde k ochraně původního vlastníka ustanovení § 985 a § 986 ObčZ. Za podmínku nastoupení účinků materiální publicity můžeme tedy považovat také to, že původní vlastník neuplatnil úspěšně své právo postupem a ve lhůtách podle těchto ustanovení.²⁸⁴

U jednotlivých podmínek odkazuji v podrobnostech na komentářový výklad²⁸⁵ k § 984 ObčZ a na odborné statě P. Tégl²⁸⁶. Na tomto místě se – s ohledem na omezený

²⁷⁹ VRZALOVÁ, Lenka in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 36. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁸⁰ Podobně také TÉGL, Petr. Úplatnost nabytí věcného práva jako podmínka fungování materiální publicity veřejných seznamů v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 1., s. 28-34 nebo VRZALOVÁ, Lenka in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 37. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁸¹ VRZALOVÁ, Lenka in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 38. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁸² V podrobnostech srov. TÉGL, Petr. Úplatnost nabytí věcného práva jako podmínka fungování materiální publicity veřejných seznamů v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 1, s. 28-24.

²⁸³ V podrobnostech srov. TÉGL, Petr. Veřejné seznamy a ochrana dobré víry. Stručný pohled na českou a polskou právní úpravu a jejich srovnání, *Ad Notam*. 2007, č. 5, s. 142-148.

²⁸⁴ Srov. výklad níže

²⁸⁵ VRZALOVÁ, Lenka in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 38. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁸⁶ Viz pozn. pod čarou č. 282 a č. 283.

rozsah diplomové práce – budu blíže věnovat pouze úplatnosti nabyvacího právního jednání.

Propůjčením ochranných účinků materiální publicity pouze jednáním úplatným zákonodárce vychází z předpokladu, že k prolomení ochrany práva původního vlastníka musí být dán skutečný důvod²⁸⁷. Tímto dostatečným důvodem tedy dle zákonodárce není pouze rozpor zapsaných údajů se stavem skutečným nebo *per se* dobrá víra nabyvatelova. Jak predestírá P. Tégl: „*Vychází se z principu ekvivalence v soukromém právu, dle něhož je obvyklé, že jednání jednoho subjektu směřující ke vzniku prospěchu u jiného subjektu je zpravidla činěno s úmyslem, aby i jednající dosáhl určitého prospěchu (výhody).*“ Dostatečným důvodem pro ochranu nabyvatele je tedy to, že nabyvatel byl svojí dobrou vírou ve veřejný seznam poškozen, tedy pokud poskytl plnění (úplatu) a jeho majetek se zmenšil.

Lze konstatovat, že **efekt materiální publicity potvrzuje správnost cesty, kterou se vydala judikatura ÚS ve věci ochrany dobrověrného nabyvatele nemovitosti** zapsané v katastru nemovitostí.²⁸⁸ Závěry Ústavního soudu o nutnosti přezkoumávání, zda nabyvateli svědčí nebo nesvědčí dobrá víra, jsou aplikovatelné i v současnosti.

4.2.2 Ochrana před nesprávnými zápisy

S ohledem na výše zmíněné posílení významu zásady materiální publicity vytvářejí občanský zákoník a (nový) katastrální zákon²⁸⁹ (dále také jen jako „KatZ“) obranné mechanismy pro osoby, jejichž věcná práva jsou zápisem dotčena.

Předně má katastrální úřad dle § 16 KatZ povinnost informovat vlastníka nemovitosti a jiného oprávněného o tom, že právní poměry jsou dotčeny změnou (o tom, že bylo zahájeno vkladové řízení), a to nejpozději den poté, co ke změně došlo. Katastrální úřad informuje zasláním informace na adresu trvalého pobytu nebo

²⁸⁷ VRZALOVÁ, Lenka *in* SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 35n. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁸⁸ BORSÍK, Daniel. Nadobudnutie vlastníctva od neoprávneného ako prejav ochrany dobrej viery v komparatívnom súkromnom práve. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 7, s. 246.

²⁸⁹ Zákon č. 256/2013 Sb., zákon o katastru nemovitostí (katastrální zákon).

prostřednictvím datové schránky, a pokud o to vlastník požádá, tak také elektronicky na e-mailovou adresu nebo zprávou na mobilní telefon. Účastníky vkladového řízení, kteří mají zřízenou službu sledování změn v katastru, informuje prostřednictvím této služby²⁹⁰. Katastrální úřad vklad povolí nejdříve po uplynutí lhůty 20 dnů od odeslání takové informace²⁹¹. Zákonodárce tedy poskytuje relativně dlouhou lhůtu k možnosti na zahájené řízení reagovat. Ochrana vlastníka je nezávislá²⁹² na případném zmocněnci (když podle důvodové zprávy²⁹³ byl falzifikát plné moci použit ve většině analyzovaných pokusů o podvod), protože podle výslovného ustanovení zákona účastník řízení musí být informován přímo, i když má zmocněnce.

Není-li stav zapsaný ve veřejném seznamu v souladu se skutečným právním stavem, má osoba, jejíž právo je dotčeno, podle § 985 ObčZ právo domáhat se odstranění nesouladu a požádat o to, aby byl proveden zápis o tom, že se domáhá opravy (tzv. **poznámka rozepře**²⁹⁴), do příslušného veřejného seznamu s tím, že rozhodnutí o jejím právu bude mít účinky vůči každému, jehož právo bylo zapsáno do veřejného seznamu poté, co dotčená osoba o zápis požádala.

Je otázkou, u kterého orgánu se má dotčená osoba domáhat odstranění nesouladu. K. Svoboda ve svém článku²⁹⁵ navrhuje, že tímto orgánem je orgán, který příslušný veřejný seznam vede (když pouze tento orgán má pravomoc nesoulad zápisu se skutečností „odstranit“) a to za předpokladu, že dotčená osoba prokáže, že své právo uplatnila u soudu (např. určovací žalobou). Naproti tomu L. Vrzalová v komentáři k občanskému zákoníku tuto tezi odmítá s následující argumentací: *„To proto, že jde o otázku existence či neexistence vlastnického nebo jiného věcného práva, což je otázka, jejíž rozhodování nepřísluší orgánům veřejné moci vedoucím jednotlivé veřejné*

²⁹⁰ § 16 KatZ.

²⁹¹ § 18 KatZ odst. 1.

²⁹² § 18 odst. 3 KatZ: *„Je-li účastník, jehož práva k nemovitosti podle zápisu zanikají nebo se omezují, ve vkladovém řízení zastoupen zmocněncem, vyzovumí ho o provedeném vkladu katastrální úřad nejen prostřednictvím zmocněnce, ale i přímo.“*

²⁹³ Důvodová zpráva k § 16 KatZ, sněm. tisk č. 778/0, 6. volební období [online]. [cit. 2014-05-17]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=85420>.

²⁹⁴ VRZALOVÁ, Lenka in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 50n. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁹⁵ SVOBODA, Karel. *Žaloby na ochranu vlastnického práva podle nového občanského zákoníku. Právní rozhledy*, Praha: C. H. Beck. 2013, č. 4, s. 144.

seznamy, jejichž úloha je v tomto ohledu ryze evidenční, nýbrž soudům.“²⁹⁶ Avšak sama autorka na následující stránce *de facto* přiznává, že uplatnění práva u soudu není dostatečné a dostatečnou ochranu i vůči třetím osobám nabízí až vyznačení poznámky rozepře ve veřejném seznamu a dodává, že „aby mohla být poznámka rozepře do veřejného seznamu zapsána, však nestačí pouze podat žádost o zápis poznámky, nýbrž současně musí být i prokázáno, že dotčená osoba své právo uplatnila u soudu – tj. musí být předložen důkaz o podání žaloby odpovídajícího obsahu.“²⁹⁷ Ačkoliv by se tedy mohlo zdát, že není v teorii shody, tak dospívám k názoru, že se jedná pouze o jisté neumělé vyjádření téhož, když souhlasně s oběma jmenovanými autory uzavírám, že existenci věcného práva bude řešit soud v civilním řízení a poznámku rozepře zapíše na návrh dotčené osoby orgán veřejné moci, který vede příslušný seznam.

Dále každý, kdo tvrdí, že je ve svém právu dotčen zápisem provedeným do veřejného seznamu bez právního důvodu ve prospěch jiného, může se na základě § 986 ObčZ domáhat výmazu takového zápisu a žádat, aby spornost byla v příslušném veřejném seznamu poznamenána (tzv. **poznámky spornosti**). Účinky poznámky spornosti se liší v závislosti na tom, kdy dotčená osoba o zapsání poznámky požádala. Požádal-li žadatel o poznamenání spornosti zápisu do jednoho měsíce ode dne, kdy se o zápisu dozvěděl, působí jeho právo vůči každému, komu popíraný zápis svědčí nebo kdo na jeho základě dosáhl dalšího zápisu (tedy i vůči nabyvateli v dobré víře), požádal-li však až po uplynutí této lhůty, pak jeho právo působí jen vůči tomu, kdo dosáhl zápisu, aniž byl v dobré víře (tj. věděl o tom, že zápis byl proveden bez právního důvodu).

Nebyla-li dotčená osoba o zápisu cizího práva řádně vyrozuměna, prodlužuje se na základě druhého odstavce § 986 ObčZ lhůta pro domáhání se výmazu sporného zápisu na tři roky, a to ode dne, kdy byl popíraný zápis proveden. Lze tedy souhlasit s P. Čechem, který upozorňuje na to, že vlastník nemovitosti by tak nejméně jednou za tři roky měl zkontrolovat, zda je v katastru nemovitostí stále evidován a zjistí-li, že tomu tak není, musí bezodkladně konat²⁹⁸ a dále uzavírá: „*Popsaná konstrukce oslabuje*

²⁹⁶ VRZALOVÁ, Lenka in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 51. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

²⁹⁷ Tamtéž, s. 52.

²⁹⁸ ČECH, Petr. *Líc i rub koupě od nevlastníka v novém občanském zákoníku. Právní rádce*. Praha: Economia a.s., 2012, č. 9, s. 15.

právní jistotu dobrověrných nabyvatelů nemovitostí zapsaných do katastru. I když bude jejich víra v zápis prodávajícího do katastru sebelepší, vlastnictvím si nemohou být jisti, dokud neuplyne lhůta, po kterou může vlastník požádat o zápis poznámky spornosti, jež by poté působila i proti nim. Ta v krajním případě může činit až tři roky od zápisu. Zpravidla se ale prosadí lhůta měsíční.“²⁹⁹

Ohledně lhůty tří let si sám zákonodárce v důvodové zprávě k zákonu klade otázku, zda by neměla být pro nabývání věcných práv k nemovitým věcem speciálně prodloužena, např. na pět let po vzoru italského práva, popř. na deset let odpovídajících době stanovené pro řádné vydržení vlastnického práva k nemovité věci.³⁰⁰ Osobně se stavím v souladu s principem *vigilantibus iura scripta sunt* k prodloužení této lhůty až na úroveň doby vydržecí záporně, když by tím podle mého názoru byly neúměrně potlačeny účinky materiální publicity a lhůta tří let, popř. pěti let, mi přijde dostatečná.

Můžeme tedy konstatovat, že dokud neuplynou zákonné lhůty, není stav zapsaný ve veřejném seznamu definitivní a třetí osoby se mohou dovolávat svých práv žalobou a poznámkou spornosti. Účinky zápisu poznámky spornosti v tomto případě jsou trojí³⁰¹:

- a) zápis, na který se vztahuje, ztrácí věrohodnost,
- b) pokud byla žádost o poznamenání spornosti podána v zákonné lhůtě, působí pravomocný rozsudek, kterým bylo vyhověno žalobě, vůči každému, komu popíraný zápis svědčí nebo kdo na jeho základě dosáhl dalšího zápisu a
- c) jestliže žádost o poznamenání spornosti nebyla podána v zákonné lhůtě, tak pravomocný rozsudek působí pouze vůči tomu, kdo dosáhl zápisu, aniž byl v dobré víře, tedy vůči tomu, kdo při nabývání práva opírajícího se o zápis věděl a vědět mohl, že zapsaný stav je neplatný.

²⁹⁹ Tamtéž.

³⁰⁰ Důvodová zpráva k § 986 ObčZ [online]. [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>,

³⁰¹ Srov. BORSÍK, Daniel. Nadobudnutie vlastníctva od neoprávneného ako prejav ochrany dobrej viery v komparatívnom súkromnom práve. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 7, s. 247.

4.2.3 Přejchodná ustanovení

Podle § 3064 ObčZ účinky materiální publicity ohledně katastru nemovitostí, resp. práv zapsaných v katastru nemovitostí, nastanou v době jednoho roku od nabytí účinnosti zákona, tj. 1. 1. 2015. Stejně tak až po roce od nabytí účinnosti zákona počne běžet lhůta pro poznamenání spornosti podle § 986 ObčZ.

4.3 Další případy nabytí od neoprávněného v občanském zákoníku

4.3.1 Nabytí stavby, jež není součástí pozemku

Zákonodárce v přechodných ustanoveních vytvořil speciální podstatu nabytí nemovitosti, resp. stavby, od neoprávněného. Občanský zákoník se navrátil k zásadě *superficies solo cedit* a stanou-li pozemek a stavba v rukou jednoho vlastníka, tak stavba přestává být samostatnou věcí a stává se součástí pozemku. Pro zmírnění negativních dopadů případů, kdy se stavba součástí pozemku nestane, zákoník v druhém odstavci § 3058 ObčZ výslovně normuje: „*Bylo-li vlastnické právo k pozemku zcizeno třetí osobě, která byla při nabytí vlastnického práva v dobré víře, že stavba je součástí pozemku, přestane být stavba samostatnou věcí a stane se součástí pozemku, na němž je zřízena.*“ Tím podle věty druhé předmětného ustanovení sice není dotčeno právo původního vlastníka stavby na náhradu ve výši ceny stavby, ale je bezesporu, že „*ustanovení výrazně znevýhodňuje vlastníka stavby, neboť v závislosti na jednání třetí osoby bez jeho jakéhokoli přičinění bude nemovitost převedena z jeho vlastnictví a vlastník bude mít pouze nárok na náhradu vůči převodci, přičemž vymahatelnost či zajištění této pohledávky NOZ nijak neřeší.*“³⁰²

Ustanovení upravuje i problematiku zástavního práva tížícího předmětnou „převáděnou stavbu“, a to tak, že zástavní právo přechází na pohledávku na náhradu škody. Podle T. Richtera a J. Spáčila může aplikace tohoto ustanovení v krajním případě, kdy nebude mít pohledávka reálnou souvislost s hodnotou stavby, představovat

³⁰² FIALA, Petr a Jindřich MAYER. Přejchodná ustanovení nového občanského zákoníku k zásadě *superficies solo cedit*, *Ad Notam*. 2012, č. 6, s. 4.

nedovolený zásah do základního práva vlastnit majetek³⁰³, když: „*Nastane-li situace, předvídaná odstavcem 2 větou první, sníží se hodnota věřitelova zajištění zásadním způsobem – namísto zástavního práva ke stavbě, jehož hodnota je do značné míry nezávislá na osobě vlastníka stavby, bude mít zástavní věřitel nyní zástavní právo k pohledávce, jehož hodnota zcela závisí na kreditním postavení osoby, vůči níž pohledávka směřuje.*“³⁰⁴

Převodcem vlastnického práva ke stavbě tedy v tomto případě je *de facto* vlastník pozemku, jenž oprávněn ke zcizování stavby není a má, resp. měl, ke stavbě pouze zákonné předkupní právo na základě § 3056 ObčZ. V ust. § 3058 ObčZ je tak vytvořena zvláštní skutková podstata nabytí od neoprávněného.

4.3.2 Vznik zástavního práva bez souhlasu vlastníka

Dalším případem prolomení zásady *nemo plus iuris* v občanském zákoníku je ustanovení, které se týká práva zástavního. Ustanovení § 1343 odst. 1 ObčZ stanoví obecné pravidlo, že zástavce může dát jako zástavu cizí věc jen se souhlasem vlastníka. Jedná se o prosté vyjádření zmíněného tradičního principu, podle kterého nikdo nemůže na jiného převést více práv, než sám má³⁰⁵. Tento princip je však modifikován odstavcem druhým: „*Dá-li zástavce jako zástavu cizí movitou věc bez souhlasu vlastníka, vznikne zástavní právo, je-li věc odevzdána zástavnímu věřiteli a ten ji přijme v dobré víře, že zástavce je oprávněn věc zastavit.*“ Při splnění podmínek odevzdání věci a dobré víry zástavního věřitele zde tedy vzniká situace podobající se nabytí vlastnického práva od neoprávněného s tím rozdílem, že se zde jedná o právo zástavní, omezující pouze některé složky vlastnických práv, kdy při krajním případě, tedy při realizaci zástavního práva, může vlastník přijít o vlastnické právo jako takové.

Zvýšené ochrany původní vlastník požívá při zastavení movité věci v zastavárenském závodu, kdy má právo na vydání věci, pokud prokáže, že věc pozbyl

³⁰³ SPÁČIL, Jiří a Tomáš RICHTER in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva* (§ 976–1474). 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1238. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

³⁰⁴ Tamtéž.

³⁰⁵ RICHTER, Tomáš in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva* (§ 976–1474). 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1104–1105. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

ztrátou nebo činem povahy úmyslného trestného činu³⁰⁶. Jak se však uvádí v literatuře, je otázkou, zda provozovny, označované v obecné češtině jako „zastavárny“, ve skutečnosti dokumentují svou činností na bázi zástavních smluv³⁰⁷.

4.4 Hodnocení právní úpravy nabytí od neoprávněného v občanském zákoníku

Výše již byla několikrát zopakována teze, že úprava nabytí od neoprávněného byla před rekodifikací soukromého práva nedostatečná a nový občanský zákoník odstranil některé nejzávažnější nedostatky. Kladně lze hodnotit sjednocení úpravy nabývání od neoprávněného pro podnikatele a nepodnikatele, znovuzavedení obecné generální klauzule nabytí od neoprávněného do českého právního řádu, vymezení privilegovaných způsobů nabytí, snahu zákonodárce o rozlišování nabývání věcí dobrovolně a nedobrovolně pozbytých a možnost nabytí od neoprávněného bez ohledu na použitý smluvní typ. Ačkoliv tedy lze obecně novou právní úpravu hodnotit jistě jako posun k lepšímu, neměl by tento fakt vést k jejímu nekritickému přijímání.

Při podrobném a kritickém zkoumání nelze přehlédnout, že nová úprava skýtá mnoho dílčích nedostatků, na něž jsem se snažil upozorňovat již při výkladu jednotlivých ustanovení. Zde pouze ve stručnosti shrnuji, že zákoník nevyžaduje jako podmínku ochrany nabyvatele úplatnost nabývacího titulu. Původní vlastník není chráněn generální klauzulí u každého nedobrovolného pozbytí, ale jen ve dvou taxativně vyjmenovaných případech, jimiž jsou ztráta a čin povahy úmyslného trestného činu, čímž zákonodárce bez objektivních důvodů diferencuje mezi vlastníky a neposkytuje jim rovnou ochranu. Rozporuplné je i rozlišování mezi „svémocným odnětím věci“ v § 1110 ObčZ a „činem povahy úmyslného trestného činu“ v § 1111 ObčZ. Záporně hodnotím také vypuštění lhůty k prokázání činu povahy úmyslného trestného činu a aplikační problémy může způsobovat problematika zpětných a dalších převodů v návaznosti na § 1112 ObčZ.

³⁰⁶ Srov. § 1344 ObčZ.

³⁰⁷ RICHTER, Tomáš *in* SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1106. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995

Kladně naopak hodnotím úpravu materiální publicity veřejných seznamů včetně možností ochrany před nesprávnými zápisy a oslabení právní jistoty nabyvatelů při „zpětném“ účinku poznámky spornosti *erga omnes* chápu jako daň zaplacenou za pokus o spravedlivé vyvážení zájmů obou stran³⁰⁸ vhodně doplněnou o informační povinnosti katastrálního úřadu.

³⁰⁸ ČECH, Petr. Líc i rub koupě od nevladníka v novém občanském zákoníku. *Právní rádce*. Praha: *Economia a.s.*, 2012, č. 9, s. 15.

5. Komparace se zahraniční právní úpravou

K neustálému střetávání vlastnického práva, resp. jeho ochrany, s principem právní jistoty a ochrany dobré víry dochází nezávisle na hranicích států. Volba, kterému principu dát přednost, je imanentní každému právnímu řádu a jak uvádí E. Dobrovolná: „*Jedním z argumentů zákonodárce pro přijetí právní úpravy nabytí vlastnického práva od neoprávněného byla skutečnost, že se podobná úprava tradičně objevuje ve většině právních řádů států Evropy. Napříč Evropou se lze však setkat i se zcela opačným přístupem.*“³⁰⁹

V této kapitole provedu stručný srovnávací exkurs české právní úpravy s několika vybranými zeměmi Evropské unie. Důraz bude při komparaci kladen nikoli na podrobné srovnávání skutkových podstat nabytí od neoprávněného, ale na to, ke kterému ze dvou krajních řešení³¹⁰ se vybrané právní řády přiklání, tedy zda spíše k ochraně původního vlastníka a ke ctění principu *nemo plus iuris*, či naopak k ochraně dobrověrného nabyvatele.

Základní rysy úpravy ve Francii, Rakousku a Německu byly představeny již v kapitole „2.2 Velké kodifikace 19. století“, na níž lze vzhledem ke stabilitě úpravy věcných práv v soukromoprávních kodexech předmětných zemí odkázat.

Pouze ve stručnosti shrnuji, že ve francouzském Code Civil došlo k zákonnému vyjádření principu, že u movitých věcí zakládá držba vlastnický titul. Rakouský zákonodárce dospěl ke stejnému věcnému výsledku, ale za použití jiných právních prostředků, když vylučoval možnost proti poctivému držiteli vznést vlastnickou žalobu. Precizní úpravu obsahuje německý občanský zákoník, který nabytí movitých věcí od neoprávněného umožňuje za splnění následujících podmínek: shoda mezi zcizitelem a nabyvatelem ve smyslu § 929 BGB, předání věci, držba nasvědčující ve vlastnictví převodce a dobrá víra nabyvatele ve vlastnické právo převodce. Německý občanský

³⁰⁹ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 365. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

³¹⁰ Srov. SALOMONS, Arthur F., *How to Draft New Rules on the Bona Fide Acquisition of Movables for Europe? Some Remarks on Method and Content (April 2007)*. Centre for the Study of European Contract Law Working Paper Series No. 2007/02. s. 3 [online]. [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: : <http://ssrn.com/abstract=979458>

zákoník dále stanoví, že se nesmí jednat o věci dle § 935 BGB (věci nedobrovolně pozbyté).

Představena bude ve stručnosti též úprava nabytí od neoprávněného v Návrhu společného referenčního rámce, který je výsledkem akademické iniciativy Studijní skupiny pro Evropský občanský zákoník, když na tomto dokumentu je, jak uvádí M. Tomášek s D. Elischerem, zřetelná snaha být něčím více, než harmonizačním nástrojem a jeho autoři se pokusili o kodifikaci vytyčené oblasti soukromého práva.³¹¹

5.1 Itálie

Italský občanský zákoník (dále také jen jako „CC“)³¹² ve svém článku 1153 odst. 1 stanoví, že ten, jemuž byly movité věci nevlastníkem prodány, nabývá prostřednictvím držby vlastnictví, pokud je v okamžiku předání věci v dobré víře a má k dispozici právní titul k převodu vlastnictví.³¹³

Třetí odstavec čl. 1153 CC rozšiřuje aplikační rozsah prvního odstavce i na práva užívací, poživací a zástavní. Čl. 1154 CC stanoví, že ten, kdo věc získal s vědomím, že ji převodce nabyt od neoprávněného, nemůže těžit ani z předchůdce dobré víry. Takovému nabyvateli je tedy odejmuta ochrana³¹⁴. Článek 1156 CC vylučuje použití nabytí od neoprávněného u věci evidovaných ve veřejných registrech a u věcí hromadných.

Česká komentářová literatura uvádí, že podle italské převažující judikatury je předpokladem pro uplatnění institutu nabytí od neoprávněného předání věci, které

³¹¹ ELISCHER, David a Michal TOMÁŠEK in DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 109. ISBN 978-807-4783-265.

³¹² Il Codice Civile Italiano [online]. [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: http://www.jus.unitn.it/cardozo/Obiter_Dictum/codciv/Lib3.htm.

³¹³ Překlad z italštiny dle SYLLOVÁ, Jindřiška. Ochrana nabytí vlastnictví k věci v dobré víře. *Parlamentní institut* [online]. [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=69344.

³¹⁴ ELIÁŠ, Karel. *Mobilia non habent sequelam* (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 62.

demonstruje vůli převodce nakládat s věcí jako se svou vlastní (*animus possidendi*), a skutečnost, že ji má ve své faktické moci (*corpus possessionis*)³¹⁵.

Italská lakonická úprava vykazuje několik velmi zajímavých rysů, předně to je ten fakt, že pro nabytí od neoprávněného není relevantní povaha pozbytí vlastnickova panství nad věcí a je tak umožněno podle čl. 1153 CC nabytí i věci ukradené, a to za stejných podmínek jako věci, které původní vlastník dobrovolně svěřil převodci. Ve spojení s tím, že není – podobně jako v české generální klauzuli – vyžadována úplatnost nabývacího titulu a nejsou nijak vymezeny (či omezeny) nabývací tituly, je evidentní, se jedná o velmi silnou ochranu dobrověrného nabyvatele.

Italský přístup k nabývání movitých věcí od neoprávněného je tedy prototypem úpravy, kde princip *nemo plus iuris* je potlačen na nezbytné minimum. Podle K. Eliáše je na jasných ustanoveních italského občanského zákoníku patrné poučení z výsledků, k nimž dospěly jiné evropské země³¹⁶.

5.2 Portugalsko

Představitelkou přístupu opačného, tedy přístupu s absencí úpravy nabytí od neoprávněného a jeho obecného nepřipuštění, je úprava portugalská.

Ochrana právní jistoty a nabyvatele a jeho dobré víry je zajištěna jinými právními instituty. Jedná se jedná o klasický institut vydržení (čl. 1299 portugalského *Código Civil*³¹⁷), které v závislosti na tom, zda bylo nebo nebylo nabyto na základě právního titulu a zda je anebo není držba v dobré víře, nastane za 3 roky, resp. v druhém případě za 6 let, a dále je nabyvatelova pozice částečně posílena nárokem na náhradu škody. Jak připomíná E. Dobrovolná: „*Při nabytí věci v obchodním styku se však uplatní čl. 1301 Código civil, podle kterého je poctivý nabyvatel povinen věc vlastníkovi*

³¹⁵ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 365. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

³¹⁶ ELIÁŠ, Karel. *Mobilia non habent sequelam* (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 62.

³¹⁷ *Código Civil português* [online]. [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.confap.pt/docs/codcivil.PDF>

vydat, ovšem může po něm požadovat zaplacení částky ve výši kupní ceny, kterou uhradil převodci.“³¹⁸

Lze tedy souhlasit s A. F. Salomonsem, že portugalské řešení se blíží právu římskému.³¹⁹

5.3 Draft Common Frame of Reference

Návrh společného referenčního rámce³²⁰ upravuje nabytí od neoprávněného ve svém článku VIII.–3:101 a již z komplikovaného (až kostrbatého) nadpisu ustanovení³²¹ je zřejmé, že vytvořit jednotné pravidlo v oblasti, v níž se řešení napříč Evropou liší, nebylo snadné.

V prvním odstavci čl. VIII.–3:101 DCFR jsou stanoveny podmínky nabytí od neoprávněného tak, že kromě splnění obecných podmínek na převod vlastnického práva (samozřejmě kromě oprávnění toto právo převést) se vyžaduje, aby došlo k předání věci, aby plnění bylo úplatné a nabyvatel nevěděl a ani nemohl vědět (resp. nemohlo od něho býti rozumně očekáváno, že bude vědět), že převodce není k převodu oprávněn. Důkazní břemeno ohledně „dobré víry“, resp. toho, že od něj nemohlo být rozumně očekáváno, že o těchto okolnostech věděl, leží na nabyvateli.

V druhém odstavci čl. VIII.–3:101 DCFR jsou z dobrověrného nabytí od neoprávněného vyloučeny věci kradené, ledaže je nabyvatel získal od převodce v rámci běžného obchodního styku, resp. pokud převodce jednal v mezích své obvyklé podnikatelské činnosti (*ordinary course of business*). Dále jsou vyloučeny kradené „kulturní statky“, a to absolutně.

Kladně v DCFR hodnotím jednak požadavek úplatnosti v souladu s tezí, že ochranu si zaslouží jen ten nabyvatel, kterému by byla neplatností převodu způsobena

³¹⁸ DOBROVOLNÁ, Eva in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 365. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.

³¹⁹ SALOMONS, Arthur F., *How to Draft New Rules on the Bona Fide Acquisition of Movables for Europe? Some Remarks on Method and Content (April 2007)*. Centre for the Study of European Contract Law Working Paper Series No. 2007/02. s. 3 [online]. [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: : <http://ssrn.com/abstract=979458>

³²⁰ Draft Common Frame of Reference. [online]. [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf

³²¹ V orig.: „*Good faith acquisition through a person without right or authority to transfer ownership*“.

újma (jeho majetek se zmenšil o úplatu) dále i absolutní vyloučení možnosti nabytí od neoprávněného některé statky, které si zaslouží silnější ochranu v porovnání s „běžnými věcmi“³²². Zajímavé je i kritérium „obvyklé podnikatelské činnosti“ chránící při nabytí od podnikatele stejně tak spotřebitele i jiného podnikatele.

V DCFR navržené úpravě se tak podařilo najít rozumný kompromis, a to i bez výčtu privilegovaných skutkových podstat.

³²² Draft Common Frame of Reference, s. 4164. [online]. [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabýval problematikou nabytí vlastnického práva od neoprávněného, jakožto projevem prolomení občanskoprávní zásady, že nikdo nemůže převést víc práv, než sám má (*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*).

První kapitola vymezila základní pojmy a dospěl jsem v ní k závěru, že nabytí vlastnického práva od neoprávněného má originární povahu. Kladně jsem, při výkladu o dobré víře, hodnotil výslovné vyjádření presumpce dobré víry v textu občanského zákoníku a vyslovil tezi, že nová právní úprava v této oblasti přispěje ke sjednocení judikatury. Kapitola se také zabývala střetem principu ochrany dobré víry nového nabyvatele a principu ochrany vlastnického práva původního vlastníka, který musí být řešen v souladu s principem proporcionality.

Druhá kapitola pojednala o historickém vývoji institutu napříč různými právními řádů. V právu římském měla zásada *nemo plus iuris* výsadní postavení a byla preferována ochrana vlastnického práva původního vlastníka, před dobrou vírou nabyvatele. Ačkoliv bylo v textu představeno několik výjimek z tohoto pravidla (kdy římské právo umožnilo nabytí od neoprávněného), dospěli jsme k závěru, že římské právo usměrňovalo soukromoprávní styk institutem vydržení a nikoliv institutem nabytí od neoprávněného. Pozornost byla věnována i právu germánskému, které rozlišovalo nabývání od neoprávněného u věcí dobrovolně a nedobrovolně pozbytých. Tento model a diferencovaný přístup převzala v různých modifikacích řada moderních kodifikací, včetně českého občanského zákoníku.

Představena byla i rozdílná řešení velkých soukromoprávních kodifikací z 19. století. Ve francouzském Code Civil došlo k zákonnému vyjádření principu, že u movitých věcí zakládá držba vlastnický titul. Rakouský občanský zákoník vyloučil – u privilegovaných nabývacích způsobů – možnost proti poctivému držiteli vznést vlastnickou žalobu. Německý občanský zákoník podrobně vymezil podmínky, za kterých lze nabytí od neoprávněného vlastnické právo k věcem movitým.

Nesmírně zajímavým byl vývoj institutu nabytí od neoprávněného v českém právním prostředí ve 20. století od recepcie práva rakouského až po občanské zákoníky z let 1950 a 1964, ve kterých došlo k ideové deformaci občanského práva včetně institutu nabytí od neoprávněného. ObčZ 1950 přiznával socialistickým právníkům osobám privilegované právní postavení při vindikaci a ObčZ 1964 chránil dobrověrného nabyvatele jen v případě nabytí vlastnického práva od socialistické organizace.

V třetí kapitole byla popsána a kritice podrobena právní úprava nabytí od neoprávněného v České republice od roku 1989 do 2013. V občanském zákoníku došlo k 1. 1. 1992 ke zrušení generální klauzule nabytí od neoprávněného, a to bez náhrady. Zákoník byl tedy ve své nové podobě založen na principu *nemo plus iuris*, ze kterého byly umožněny pouze dílčí výjimky. Naopak obchodní zákoník v rámci úpravy kupní smlouvy zvolil přístup opačný. Shodně s částí doktríny jsem dospěl k závěru, že stav, kdy byla ochrana vlastníků nerovná v závislosti na tom, zda šlo o vztah obchodněprávní či občanskoprávní, byl protiústavní.

Kapitola podrobně představila i judikatorní závěry Ústavního soudu a Nejvyššího soudu k možnosti nabytí nemovitost od neoprávněného. Ústavní soud klade ve své rozhodovací praxi důraz na ochranu dobré víry nabyvatele. Nejvyšší soud se staví k možnosti nabytí nemovitost od neoprávněného dlouhodobě negativně. O tom, že názorová rozepře mezi těmito soudy není ani dnes uspokojivě vyřešena, svědčí i v práci citovaný náleží Ústavního soudu z dubna letošního roku.

Stěžejní kapitolou práce je kapitola čtvrtá, jejímž obsahem je rozbor ustanovení ObčZ. Kritickému zkoumání byla podrobena i vznikající komentářová literatura a představeny byly relevantní názory vyslovené v odborných právních periodikách. V kapitole jsem upozorňoval na dílčí nedostatky úpravy v ObčZ a negativně jsem se vyjádřil k tomu, že zákoník nevyžaduje jako obecnou podmínku ochrany nabyvatele úplatnost nabývacího titulu.

Analyzována byla generální klauzule nabytí od neoprávněného, kterou ObčZ navrátil do českého právního řádu. Vyslovil jsem závěr, že tato klauzule se nebude vztahovat na postoupení pohledávky. Práce upozornila na to, že bude možné nabytí od neoprávněného bez ohledu na použitý smluvní typ, čímž bude posílen stav právní jistoty. Následovala kritika toho, že původní vlastník není chráněn generální klauzulí u

každého nedobrovolného pozbytí, ale jen ve dvou taxativně vyjmenovaných případech, jimiž jsou ztráta a čin povahy úmyslného trestného činu, čímž zákonodárce bez objektivních důvodů diferencuje mezi vlastníky a neposkytuje jim rovnou ochranu. Záporně jsem se postavil také k absenci lhůty k prokázání činu povahy úmyslného trestného činu v § 1111 ObčZ a učinil jsem návrh *de lege ferenda* zavést samostatnou lhůtu, která by byla přizpůsobena vydržecí době. Rozporuplné je i rozlišování mezi „svémocným odnětím věci“ v § 1110 ObčZ a „činem povahy úmyslného trestného činu“ v § 1111 ObčZ.

Následoval výklad o privilegovaných nabývacích způsobech, tedy o standardizovaných transakcích, při kterých je nabytí vlastnického práva od neoprávněného zjednodušeno. Dobrá víra nabyvatele se v těchto případech předpokládá a na možnost nabytí vlastnického práva nemá vliv, jakým způsobem původní vlastník ztratil své panství nad věcí.

Dále jsem popsal nabývání použitých movitých věcí od podnikatele podle ust. § 1110 ObčZ, upozornil na jeho sporná místa a uzavřel, že ustanovení je předčasné hodnotit, protože jeho charakter se projeví až v aplikační praxi.

Nejasnou je problematika zpětných a dalších převodů v souvislosti s tím, že podle § 1112 ObčZ se dobré víry svého předchůdce nemůže k svému prospěchu dovolat ten, kdo získal movitou věc s vědomím, že vlastnické právo bylo nabyto od neoprávněného.

Další část práce popsala a hodnotila právní úpravu veřejných seznamů, jejich materiální publicitu a možnosti ochrany před nesprávnými zápisy (poznámky rozepře, poznámky spornosti). Stranou pozornosti nezůstala ani problematická možnost nabytí stavby od neoprávněného podle přechodných ustanovení ObčZ a vznik zástavního práva bez souhlasu vlastníka.

Pátá kapitola je srovnávacím exkursem. Představeny byly základní rysy úpravy italské a portugalské. Italský právní řád v široké míře chrání dobrověrného nabyvatele, zatímco portugalský občanský zákoník na úpravu tohoto institutu rezignoval a soukromoprávní styk usměrňuje jinými právními prostředky a instituty. Popsána a kladně hodnocena byla i inspirativní úprava v DCFR.

V diplomové práci jsem se snažil podat ucelený pohled na institut nabytí od neoprávněného (včetně historických souvislostí a srovnání se zahraničím), analyzovat současnou právní úpravu, upozorňovat na některé výkladové obtíže a nabízet jejich řešení.

Seznam zkratek

BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník)
CC	Il Codice Civile Italiano (italský občanský zákoník)
Code Civil	Code civil des Français (francouzský občanský zákoník)
ČR	Česká republika
DCFR	Draft Common Frame of Reference (Návrh společného referenčního rámce)
KatZ	Zákon č. 256/2013 Sb., zákon o katastru nemovitostí (katastrální zákon)
NS	Nejvyšší soud ČR
ObčZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ObčZ 1950	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
ObčZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZO	Všeobecný zákoník občanský (rakouský občanský zákoník)
Ř. z.	Říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů
Sb. z. s.	Sbírka zákonů soudních
Sp. zn.	Spisová značka
SŠZ	Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový
LZPS	Listina základních práv a svobod
ÚS	Ústavní soud ČR
VeřDraž	Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách
ZMO	Zákon č. 101/1963 Sb., zákoník mezinárodního obchodu
ZVR	Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
[...]	Část citace vynechána.

Seznam pramenů a použité literatury

Odborné monografie, komentáře a slovníky

1. ČERNÁ, Stanislava a kol. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. 1.vyd. Praha: UK v Praze, Právnická fakulta, 2013. Scripta iuridica. 156 s. ISBN 978-80-87146-76-7.
2. DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl IV. § 221 až § 775. Důvodové zprávy. Rejstřík*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Polygon, 2002. 4080 s. ISBN 80-7273-071-1.
3. DVOŘÁK, Jan a Karel MALÝ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 687 s. ISBN 978-807-3577-537.
4. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 429 s. ISBN 978-807-4783-265.
5. ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.
6. ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. 1. svazek*. Praha: Linde, 2008, 1243 s. ISBN 978-80-7201-687-7.
7. ELIÁŠ, Karel. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od r. 1990*. 3. vydání. Praha: Linde, 1999, s. 1049. ISBN 80-7201-196-0.
8. FALDYNA, František a kol. *Obchodní zákoník s komentářem*. 1. vyd. Praha: Codex, 2000, 698 s. ISBN 80-863-9504-9.
9. FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 656 s. ISBN 978-80-7380-228-8.
10. HAVLAN, Petr. *Veřejné vlastnictví v právu a společnosti*. Praha: C. H. Beck, 2008. 306 s. ISBN 978-80-7179-617-6.
11. HOLUB, Milan. *Občanský zákoník: komentář*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2003, 755 s. ISBN 80-7201-406-4

12. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. podstatně rozš. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009, 1459 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
13. HURDÍK, Jan. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 308 s. ISBN 978-80-7380-377-3.
14. HURDÍK, Jan a Petr LAVICKÝ. *Systém zásad soukromého práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 197 s. ISBN 978-80-210-5063-1.
15. HURDÍK, Jan. *Zásady soukromého práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 168 s. ISBN 80-210-2001-6.
16. KINCL, Jaromír. *Dicta et regulae iuris, aneb, Právníké mudrosloví latinské*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1990, 293 s. ISBN 80-706-6316-2.
17. KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. Vyd. 2., dopl. i přeprac., v Nakl. C. H. Beck vyd. 1. Praha: Beck, 1995, 386 s. ISBN 978-807-1790-310.
18. KNAPP, Viktor a Štefan LUBY a kol. *Československé občanské právo. Svazek II*. 2. vyd. Praha: Orbis, 1974. 651 s.
19. KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. II. Práva věcná*. 3. dopl. Vyd. Praha : nákladem Knihovny Sborníku věd právních a státních, 1946, 403 s.
20. KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009, 720 s. ISBN 80-720-1741-1.
21. LUBY, Štefan. *Výber z diela a myšlienok*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 1998, 496 s. ISBN 80-887-1531-8.
22. MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přeprac. vyd. Praha: Leges, 2010, 640 s. ISBN 978-808-7212-394.
23. MELZER, Filip a Petr TÉGL, a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, 649 s. ISBN 978-808-7576-731.
24. PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. (4. díl, § 409-565)*. Praha: Linde, 1997, 600 s. ISBN 80-720-1095-6.

25. PETR, Bohuslav. *Nabývání vlastnictví originárním způsobem*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2011, 183 s. ISBN 978-80-7400-332-5.
26. RANDA, Antonín. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Editor Jiří Spáčil. Praha: ASPI, 2008, 340 s. ISBN 978-807-3573-898.
27. ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému, díl II, § 285-530*, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o. 1998, 970 s.
28. SELTENREICH, Radim a kol. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. upr. vyd. Praha: Leges, 2010, 880 s. ISBN 978-808-7212-547.
29. SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Občanské zákoníky: Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*. Ostrava: KEY Publishing, 2012. 1019 s. ISBN 978-80-7418-146-7.
30. SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského: II. díl*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 356 s. ISBN 978-807-7357-5.
31. SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1260 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-995.
32. ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 1447 s. ISBN 978-807-4003-547.
33. ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, 994 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-803.
34. ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, 459 s. ISBN 978-807-3574-680.
35. ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1667 s. ISBN 978-807-4783-692.
36. ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 1373 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4001-086.

37. TILSCH, Emanuel. *Občanské právo: část všeobecná*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 205 s. ISBN 978-80-7357-897-8.
38. URFUS, Valentin. *Historické základy novodobého práva soukromého: římskoprávní dědictví a soukromé právo kontinentální Evropy*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, 131 s. ISBN 80-717-9504-6.
39. WESTERMANN, Harm P., Dieter EICKMANN a Karl H. GURSKY. *Sachenrecht: Ein Lehrbuch*. 8., neu bearbeitete Auflage. Heidelberg, Neckar: Müller, C F in Hüthig Jehle Rehm, 2010. ISBN 38-114-7810-9.

Odborné články

1. BEJČEK, Josef. Existuje smluvní svoboda? *Právník*. Praha: Academia, 1998, roč. 137, č. 12, s. 1017-1028.
2. BEZOUŠKOVÁ, Lenka. Nabytí vlastnického práva k movité věci od neoprávněného podle německé právní úpravy a návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 7, s. 246-252.
3. BORSÍK, Daniel. Nadobudnutie vlastníctva od neoprávněného ako prejav ochrany dobrej viery v komparatívnom súkromnom práve. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 7, s. 239-247
4. ČECH, Petr. Hlavní změny v obchodním zákoníku po 1. lednu 2012. *Právní rádce*. Praha: Economia a.s., 2012, č. 1, s. 18-26.
5. ČECH, Petr. Líc i rub koupě od nevlastníka v novém občanském zákoníku. *Právní rádce*. Praha: Economia a.s., 2012, č. 9, s. 14-15.
6. DAVID, Ludvík. O dobré víře při nabytí nemovitosti od (eventuálního) nevlastníka, *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 2, s. 62-63.
7. DOBROVOLNÁ, Eva. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve srovnání s rakouským právem. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 10, s. 348-354.
8. ELIÁŠ, Karel. Mobilia non habent sequelam (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 61-67.

9. FIALA, Petr a Jindřich MAYER. Přejícná ustanovení nového občanského zákoníku k zásadě superficies solo cedit, *Ad Notam*. 2012, č. 6, s. 3-5.
10. FRINTA, Ondřej a Petr TÉGL. O návrhu nového občanského zákoníku a jeho kritice (a taky o kontinuitě a diskontinuitě). *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 4 s. 495 a násl.
11. JOSKOVÁ, Lucie a kol. Je možné nabytí nemovitost od nevlastníka? *Právní rádce*. Praha: Economia a.s., 2012, č. 4, s. 38-39.
12. KINDL, Milan. Peripetie nabytí vlastnictví (od nevlastníků). *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 1998, č. 5. str. 236-238.
13. KNAPP, Viktor. Nejvyšší soudní dvůr (OGH), 5 Ob 630/79. *Právní rozhledy*, 1996, č. 9, s. 424-425.
14. KOTÁSEK, Josef. K nabytí od nevlastníka. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2005, č. 2, s. 132-136.
15. MELZER, Filip. Volba obchodního zákoníku a nabytí vlastnického práva od neoprávněného. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck. 2006, č. 7, s. 261-264.
16. NĚMCOVÁ, Jitka. Ochrana oprávněného dědice. *Ad Notam*. 2003, roč. 4. s. 132-136.
17. PETR, Bohuslav. Zásada „nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet“ a problematika nabytí od nevlastníka. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2012, č. 20, s. 695-703.
18. SKŘEJPEK, Michal. Maxima: Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse haberet. *Soudce*. 2008, roč. 10, č. 11, s. 39-40.
19. SPÁČIL, Jiří. Poctivá držba v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck. 2013, č. 2, s. 63-70.
20. SPÁČIL, Ondřej. Nabytí od neoprávněného, *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze. 2014, č. 3, s. 38-41.

21. SALOMONS, Arthur F., How to Draft New Rules on the Bona Fide Acquisition of Movables for Europe? Some Remarks on Method and Content (April 2007). *Centre for the Study of European Contract Law Working Paper Series No. 2007/02*. [online]. [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: : <http://ssrn.com/abstract=979458>
22. SVOBODA, Karel. Žaloby na ochranu vlastnického práva podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 4, s. 144-147.
23. TÉGL, Petr. K úpravě dobré víry v návrhu nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze. 2011, č. 1-2, s. 35-42.
24. TÉGL, Petr. Některé teoretické problémy nabývání od neoprávněného. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 10, s. 343-352.
25. TÉGL, Petr. Ochrana poctivého nabyvatele při nabývání vlastnického práva od nevlastníka k movitým věcem nezapsaným ve veřejných seznamech. *Ad Notam*. 2007, č. 2, s. 49.
26. TÉGL, Petr. Stručný nástin úpravy věcných práv v návrhu nového občanského zákoníku: I. část - obecné výklady, veřejné seznamy, držba, vlastnické právo. *Obchodní právo*. 2012, č. 3, s. 82-92.
27. TÉGL, Petr. Úplatnost nabytí věcného práva jako podmínka fungování materiální publicity veřejných seznamů v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, č. 1., s. 28-34
28. TÉGL, Petr. Veřejné seznamy a ochrana dobré víry. Stručný pohled na českou a polskou právní úpravu a jejich srovnání, *Ad Notam*. 2007, č. 5, s. 142-148.
29. TELEEC, Ivo. O vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2009, č. 19, s. 677-684.
30. TELEEC, Ivo. Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka a veřejný pořádek. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2011, č. 1, s. 1-6.
31. VANĚK, Jakub. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2014, č. 2, s. 44-48.
32. VRCHA, Pavel. K nabytí nemovitosti od nevlastníka, *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2012, č. 21, s. 758-761.

Judikatura

1. Rozsudek Nejvyššího soudu Polska ze dne 17. 9. 1945, sp. zn. III C 436/45.
2. Rozsudek NS ČSR ze dne 29. 12. 1984, sp. zn. Cpj 51/84, (R 45/1986 civ.).
3. Nález ÚS ze dne 27. 5. 1998, sp. zn. Pl. ÚS 34/97.
4. Nález ÚS ze dne 16. 9. 1998, sp. zn. II. ÚS 91/98.
5. Rozsudek NS ze dne 23. 2. 1999, sp. zn. 21 Cdo 1465/98.
6. Rozsudek NS ze dne 21. 4. 1999, sp. zn. 32 Cdo 1201/98.
7. Rozsudek NS ze dne 17. 11. 1999, sp. zn. 22 Cdo 1186/98.
8. Rozsudek NS ze dne 21. 8 2000, sp. zn. 22 Cdo 536/2000.
9. Nález ÚS ze dne 23. 1 2001 sp. zn. II. ÚS 77/2000.
10. Rozsudek NS ze dne 22. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1072/99.
11. Usnesení ÚS ze dne 20. 8. 2001, sp. zn. IV. ÚS 112/01.
12. Rozsudek ze dne 30. 1 2003, sp. zn. 32 Odo 632/2002.
13. Rozsudek NS ze dne 28. 7. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1836/2002.
14. Rozsudek NS ze dne 30. 7. 2003, sp. zn. 32 Odo 964/2002.
15. Nález ÚS ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. I. ÚS 437/02.
16. Stanovisko NS ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 201/2005.
17. Nález ÚS ze dne 13. 6. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 75/04.
18. Rozsudek NS ze dne 14. 6. 2006, sp. zn. 31 Cdo 2808/2004.
19. Nález ÚS ze dne 1. 8. 2006, sp. zn. II. ÚS 349/03.
20. Rozsudek NS ze dne 10. 10. 2006, sp. zn. 22 Cdo 778/2005.
21. Rozsudek NS ze dne 21. 2. 2007, sp. zn. 32 Odo 792/2004.
22. Nález ÚS ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06.
23. Nález ÚS ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 1747/07.

24. Rozsudek NS ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 31 Cdo 3177/2005.
25. Rozsudek NS ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2287/2008.
26. Nález ÚS ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 143/07.
27. Rozsudek NS ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 31 Odo 1424/2006.
28. Rozsudek NS ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 29 Cdo 852/2009.
29. Usnesení NS ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2852/2009.
30. Usnesení NS ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. 30 Cdo 250/2009.
31. Usnesení NS ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 22 Cdo 877/2009.
32. Usnesení NS ze dne 15. 3. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2264/2009.
33. Rozsudek NS ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 5189/2008.
34. Nález ÚS ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. II. ÚS 165/11.
35. Usnesení NS ze dne 1. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4280/2009.
36. Usnesení NS ze dne 21. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2010/2011.
37. Rozsudek NS ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1955/2010.
38. Rozsudek NS ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2015/2011.
39. Rozsudek NS ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2018/2011.
40. Usnesení ÚS ze dne 24. 8. 2011, sp. zn. I. ÚS 3391/10.
41. Rozsudek NS ze dne 19. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2371/2010.
42. Rozsudek NS ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2881/2011.
43. Rozsudek NS ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3342/2011.
44. Rozsudek NS ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2652/2011.
45. Nález ÚS ze dne 13. 8. 2012, sp. zn. I. ÚS 3061/11.
46. Rozsudek NS ze dne 26. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1587/2011.
47. Nález ÚS ze dne 10. 6. 2013, sp. zn. IV. ÚS 4905/12.
48. Rozsudek NS ze dne 23. 10. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2433/2013.

49. Nález ÚS ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2219/12.

Elektronické zdroje

1. Code Civil (anglická verze). [online]. [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: http://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1950/13681/version/3/file/Code_22.pdf.
2. Código Civil português. [online]. [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: <http://www.confap.pt/docs/codcivil.PDF>.
3. Draft Common Frame of Reference. [online]. [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf.
4. Důvodová zpráva k KatZ, sněm. tisk č. 778/0, 6. volební období. [online]. [cit. 2014-05-17]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=85420>.
5. Důvodová zpráva k ObčZ. [online]. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.
6. Důvodová zpráva k ObčZ 1964[online]. [cit. 2014-06-06]. Dostupné z: http://psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_12.htm.
7. Il Codice Civile Italiano. [online]. [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: http://www.jus.unitn.it/cardozo/Obiter_Dictum/codciv/Lib3.htm.
8. Informace o soutěži CMCC 2011/2012. [online]. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.elsa.cz/home/archiv/czech-moot-court-competition/cmcc-2011-2012-z-obcanskeho-prava/>.
9. LÁDR, Ivan. Nabytí od nevlastníka v historických souvislostech. Olomouc, 2013. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta. [online]. [cit. 2014-05-29]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/zj6dbf/00180388-360702117.pdf>. Diplomová práce (Mgr.).

10. Možnost nabytí vlastnictví od neoprávněného – silnější ochrana dobré víry nabyvatele [online]. [cit. 2014-06-06]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/vecna-prava/konkretni-zmeny/moznost-nabyti-vlastnictvi-od-neopravneneho/>.
11. Návrh ObčZ z roku 2005. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/OZ_verze_2005.pdf.
12. Návrh ObčZ z roku 2007. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/OZ_s_DZ_verze_2007.06.03.pdf.
13. Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet [online]. [cit. 2014-06-06]. Dostupné z: http://iuridictum.pecina.cz/w/Nemo_plus_iuris_ad_alium_transferre_potest_quam_ipse_habet.
14. OBERTO VÁ, Alica. Co se může stát, když nabudete majetek od toho, kdo není vlastník? [online]. [cit. 2014-06-06]. Dostupné z: http://www.ksb.cz/cs/novinky-publikace/clanky/2369_co-se-muze-stat-kdyz-nabudete-majetek-od-toho-kdo-neni-vlastnik.
15. Pořad Studio 6 vysílaný v České televizi dne 13. 11. 2013. [online]. [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096902795-studio-6/213411010101113/>.
16. Principy evropského smluvního práva. [online]. [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/PECL%20engelsk/engelsk_partI_og_II.htm.
17. SYLLOVÁ, Jindřiška. Ochrana nabytí vlastnictví k věci v dobré víře. *Parlamentní institut* [online]. [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=69344.
18. Usnesení 6. sněmu České advokátní komory ze dne 11. 10. 2013. [online]. [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/assets/zaverecna-usneseni-snemu-cak.pdf>.
19. Zadání případu CMCC 2011/2012. [online]. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.elsa.cz/assets/Uploads/Kauza-CMCC-Obcan-na-net.pdf>.

Právní předpisy

1. Císařský patent č. 946/1811 sb. z. s., obecný zákoník občanský.
2. Císařský patent č. 51/1850 ř. z., směnečný řád.
3. Zákon č. 1/1863 ř. z., všeobecný zákoník obchodní.
4. Zákon č. 84/1906 ř. z., o šeku.
5. Zákon č. 1/1928 Sb., zákon směnečný.
6. Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.
7. Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový.
8. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
9. Zákon č. 101/1963 Sb., zákoník mezinárodního obchodu.
10. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
11. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.
12. Zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem.
13. Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech.
14. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
15. Legislativní pravidla vlády (usnesení vlády č. 188 ze dne 19. 3. 1998, ve znění pozdějších usnesení vlády).
16. Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách.
17. Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád).
18. Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.
19. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).
20. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

21. Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).
22. Zákon č. 256/2013 Sb., zákon o katastru nemovitostí (katastrální zákon).
23. Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Další zdroje

1. ELISCHER, David a Ondřej FRINTA. Obecná část. [přednáška]. Praha: Právnická fakulta UK v Praze, 12. 3. 2014.
2. HENDRYCHOVÁ, Michaela. Věcná práva. [přednáška]. Praha: Právnická fakulta UK v Praze, 19. 3. 2014.

Abstrakt

Ve své diplomové práci se zabývám problematikou nabytí vlastnického práva od neoprávněného, jakožto projevem prolomení tradiční občanskoprávní zásady *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*, zásady, že nikdo nemůže převést víc práv, než sám má.

Téma je mimořádně aktuální. Dne 1. 1. 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který přináší diametrální změny v chápání a v úpravě tohoto institutu oproti právní úpravě dosavadní. Právní úprava nabytí od neoprávněného před nabytím účinnosti občanského zákoníku byla nedostačující a v důsledku dvojkolejnosti soukromého práva, resp. dichotomie mezi občanským a obchodním zákoníkem, i roztržštěná.

Práce se skládá z úvodu, z 5 hlavních částí, které jsou dále členěny do podkapitol, a závěru.

V první kapitole práce vymezuji základní pojmy jako vlastnické právo a dobrá víra a zabývám se povahou nabytí vlastnického práva od neoprávněného. Pozornost je v úvodní kapitole věnována též zásadě *nemo plus iuris* a střetu ochrany vlastnictví s ochranou dobré víry.

Druhá kapitola je historickým exkursem o vývoji institutu, a to od práva římského přes velké soukromoprávní kodifikace z 19. století až po právní úpravu v českých zemích v letech 1918 až 1989.

V třetí kapitole podrobuji kritickému zkoumání právní úpravu nabytí od neoprávněného v České republice od roku 1989 do 2013. Občanský zákoník byl založen na zásadě *nemo plus iuris*, ze kterého byly umožněny pouze dílčí výjimky. Naopak obchodní zákoník v rámci úpravy kupní smlouvy zvolil přístup opačný. Shodně s částí doktríny docházím v této kapitole k závěru, že stav, kdy byla ochrana vlastníků nerovná v závislosti na tom, zda šlo o vztah obchodněprávní či občanskoprávní, byl protiústavní. V kapitole třetí rovněž podrobně představuji judikatorní závěry Ústavního soudu a Nejvyššího soudu k možnosti nabytí nemovitost od neoprávněného a uzavírám, že názorová rozepře mezi těmito soudy není ani dnes uspokojivě vyřešena.

Stěžejní kapitolou práce je kapitola čtvrtá, ve kterém provádím rozbor ustanovení nového občanského zákoníku. Kritickému zkoumání podrobuji i vznikající komentářovou literaturu a představuji relevantní názory vyslovené v odborných právních periodikách. V kapitole rovněž upozorňuji na dílčí nedostatky nové právní úpravy a možné výkladové otazníky a nabízím jejich řešení.

Obsahem páté kapitoly je komparativní analýza. Popisuji základní rysy úpravy italské a portugalské a představuji návrh společného referenčního rámce.

Závěr práce je syntézou předchozích dílčích závěrů a získaných poznatků.

Cizojazyčné resumé

In my diploma thesis I deal with the issue of the acquisition of property from unlawful possessor as an exception to the traditional civil law principle *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet* (also called as *nemo dat rule*), the principle, which lays down that no one can transfer more rights than he has himself.

The topic is extremely actual since as of 1st of January 2014 the Act No. 89/2012 Coll., The Civil Code, which – in comparison to the previous legislation – provides diametric changes in the understanding and in the legislation of the property acquisition from unlawful possessor, became effective. Until the adoption of the new Civil Code, the legislation in this area was inadequate and due to dichotomy between Civil and Commercial Code it was also fragmented.

The thesis is composed of an introduction, five main chapters (which are further divided into sub-chapters) and a conclusion. Each chapter deals with different aspects of acquisition of property from unlawful possessor.

In the first introductory part I give my thesis some theoretical fundamentals and define basic terminology used in this paper: property, good faith. I'm also trying to analyze *nemo plus iuris* principle and conflict of protection of property rights with the protection of good faith.

Chapter Three focuses on the development of this legal institute in its historical context. In this chapter I describe Roman law, famous modern codifications from 19th century and the development in the law in Czech lands in the 20th century.

In the third chapter I analyze Czech legislation in respect of acquisition of property from unlawful possessor between year 1989 ad 2013. Old Civil Code was based on the principle *nemo plus iuris* and only minor exceptions were possible. On the contrary, the Commercial Code in its passages concerning the contract of purchase has chosen the opposite approach. In accordance with some part of the doctrine I came to the conclusion that such regulation was in the conflict with the constitutional order. Owners were protected differently and their position unequally depended only on whether the ownership was acquired pursuant to the civil or commercial code. In the

third chapter I also provide an outline of relevant Czech case law (decisions of the Constitutional Court and the Supreme Court) dealing with the possibility to acquire real estate from unlawful possessor. I maintain that the ideological split between the courts is not sufficiently resolved even today.

The key part of the thesis lies in Chapter Four, in which I analyze the provisions of the new Civil Code. I also present new commentary literature and relevant opinions expressed in specialized legal journals. The chapter also highlights the partial deficiencies of the new legislation and offers their solutions.

Fifth chapter is a comparative analysis describing the Italian Civil Code, Portugal Civil Code and Draft of Common Frame of Reference.

The conclusion is a synthesis of previous partial conclusions and findings and summarizes the whole topic.

Název práce v anglickém jazyce

Acquisition of property from unlawful possessor.

Klíčová slova

Vlastnictví, nabytí, neoprávněný, nemo plus iuris.

Key words

Property, acquisition, unlawfull possessor, nemo dat rule.